

د قرآن پلوشې

د يوسف سوره

Ketabton.com

پلورل شوی صحرايي زلمی!

خنګه له زندانه قصر ته ورسېدو

او د نړۍ تر ټولو د ستر او متمدن ملک پاچا شو؟

راشئ د یوسف له سوري ئې زده کړو!

بسم الله الرحمن الرحيم

سریزه

که تاریخي پېښو ته په عامیانه سترگه وکتل شي نو دا گمان په انسان کي راولاړوي چي اقتدار به تل په واکمني طبقې کي له یوه نه بل ته انتقالېږي او له واکمنانو به د دوی اولاد ته په میراث پاته کېږي، دا ورته گران او حتی محال برېښي چي په لاندي طبقې کي چا ته اقتدار په لاس ورشي، د عامیانه ذهن خاوندان دا د تاریخ پرېکنده حکم گڼي چي واکمنه طبقه به تل حکومت کوي او محکومه طبقه به تل د دوی واکمنۍ ته غاړه ږدي، د پیغمبرانو عليهم السلام او د مصلح دعوتگرانو او انقلابیونو یوه لویه ستونزه تل دا وه چي څنگه خلک په دې قانع کړي چي دا یو غلط ذهنیت دی، دا ذهنیت د ټولني روان وضعیت په دوی کي راپیدا کړی، دوی کولی شي دا حالت بدل کړي، د ظالمو واکمنانو تخت او تاج رانسکور کړي او اقتدار ئې پای ته ورسوي، عام ولس یوازي په استدلال سره په دې خبري نه شو قانع کولی چي په دوی کي د دې حالت د بدلولو او د یوه انقلاب راوستو توان شته، که دوی همت وکړي، ملا وتړي، د ظلم په خلاف پاڅي نو الله تعالی به ئې مرسته کوی، په دې وینا د باور کولو لپاره باید داسي تاریخي واقعیتونه د دوی مخي ته کېښودل شي چي دا حقیقت ثابتوي، دلته ده چي په مخکنیو تاریخي پېښو د استناد ضرورت مخي ته راځي او همدا سبب دی چي

قرآن د تېرو امتونو قصې زموږ مخي ته ږدي، قرآن د همدې لپاره د يوسف عليه السلام او موسى عليه السلام قصه په ډېر تفصيل سره رااخلي او په ترڅ کي ئې همدا حقيقت موږ ته ثابتوي، موږ ته وايي: وگورئ څنگه يو پلورل شوی صحرايي زلمی له زندانه قصر ته ورسېدو او د نړۍ تر ټولو د ستر او متمدن ملک پاچا شو؟ وگورئ د فرعون د غلامانو له ډلي نه څنگه يو فراري زلمی په دې موفق شو چې مظلومان د ظالمانو په ضد متحد او پاڅون ته چمتو کړي، بري ته ورسېږي او فرعون او لښکري ئې د سيند په څپو کي غرق شي!!

د يوسف سوره په مکه مکرمه کي هغه وخت نازل شوې چې پيغمبر عليه السلام د قريشو له سخت مخالفت سره مخامخ وو، د دغو مخالفتونو لارښوونه د قريشو هغو مذهبي او قومي مشرانو کوله چې پيغمبر عليه السلام او د هغه دعوت ئې د خپل زعامت لپاره ستر گواښ بالو، هغوی د رسول الله صلي الله عليه وسلم د فکري او اخلاقي عظمت په وړاندي ځان وړوکی احساساوو او داسي ئې انگېرله چې د ده سپېڅلی شخصيت، لوړ اخلاق، او پت افکار، عدالت غوښتنه، د مظلومانو ملگرتيا او له ظلم، فساد او بې عدالتۍ سره ئې نه پخلا کېدونکې مبارزه به د دې سبب شي چې د قريشو مذهبي او قبيلوي زعما او مشران له زعامت خلع شي او ټول خلک به پيغمبر عليه السلام د زعيم او مشر په توگه غوره کړي، د همدې لپاره ئې د پيغمبر عليه السلام په ضد مخالفتونو ته لمن وهله او د لارياتولو لپاره ئې هلي ځلي کولې

دغو مخالفتونو هغه وخت زور واخيست چې د قريشو مشرانو وليدل چې د قوم ځوانان او د ټولني صالح او نېک شخصيتونه د پيغمبر عليه السلام دعوت ته په پراخه پيمانه لبيک وايي، د غورځنگ لمنه په چټکۍ سره پراختيا مومي او د مؤمنو ځوانانو گواښل، تعذيب او فشار هم د دغه دعوت د مخ په زياتېدونکي خپرېدو مخه نه شي نيولی، له همدې امله د دوی يوې ډلي هڅه کوله چې رسول الله صلي الله عليه وسلم له مکې نه تبعيد کړي، بله ډله ئې د ده په وژلو پسې وه او نورو د ده په بندي کولو ټينگار کاوو.

په دې مبارکې سورې کې د انسان څو اساسي پوښتنو ته ځواب ویل شوی:

• په فکري او سیاسي مبارزاتو کې وروستی بريا د چا په برخه کېږي؟ هغه چې په وسلو سمبال وي، تر خپل حریف او رقيب ئې مادي او مالي امکانات زیات او وسایل ئې مخکې تللي؟ او که هغه چې له فکري او اخلاقي پلوه پر خپل حریف برلاسی وي؟

• آیا صالح او نېک شخصیتونه به هیڅکله له کړاوونو سره نه مخامخ کېږي، تل او د ژوند په هر پړاو کې به بريالي وي؟ د دوی ملگري او د دوی په لار تلونکي به هم له ستونزو سره نه مخامخ کېږي، څوک به ئې مخالفت نه کوي، د دوی د دښمنۍ لپاره به ملا نه تړي؟ او که څوک د دوی دښمنۍ ته ملا وتړي نو تل به ناکام او نامراده وي؟

• آیا له کړاوونو، ستونزو او آزمېښتونو سره مخامخېدل د یوه شخصیت یا یوې ډلې د اشتباهاتو، غلطیو، تېروتنو او ناسموالي نښه وگڼو؟ او داسې وانگېرو چې د الله تعالی له لوري په عذاب اخته شوي، د خپلو گناهونو سزا ورکړې شوې او د الله تعالی له تأیید او حمایت نه محروم شوي؟

• که داسې نه وي نو له مصیبتونو سره د دوی د مخامخېدو لپاره څه توجیه لرو؟ آیا دا یو طبیعي بهیر دی؟ د الله تعالی سنت داسې دی چې هم نېکان له آزمېښتونو سره مخامخ کوي او هم بدان؟ آیا د چا لپاره ستونزي او کړاوونه د بدو عملونو سزا وي او چا ته د درجو د لوړولو، کمال ته د رسولو او د فکري او عملي ودې ورکولو ذریعه؟

دې پوښتنو ته د سم او دقیق ځواب نه موندل او په دې اړه ناسم او غلط قضاوت د دې باعث شي چې انسان د پېښو په اړه په خپلو قضاوتونو کې اشتباه وکړي، غلط دریځ غوره کړي، ناکام ته د کامیاب په سترگه او بريالي ته د نامراد په سترگه وگوري!!

دا یوازې قرآن نه دی چې دې اساسي پوښتنو ته ئې دقیق او علمي ځوابونه ورکړي، بایبل د نړېوالو بل ستر مذهبي کتاب هم د دې هڅه کړې چې دغو پوښتنو

ته ځواب ووايي، خو داسي ناقص ځواب چې خپل هيڅ مخاطب نه شي قانع کولی، بايبل د ايوب عليه السلام د قصې په ترڅ کې دې پوښتنو ته د ځواب ويلو هڅه کړې، خو ناکامه هڅه، که څه هم په بايبل کې تر ټولو غوره برخه چې په ويلو ارزې همدا د ايوب عليه السلام قصه ده، بايبل د يوسف عليه السلام قصه هم په ډېر تفصيل سره رااخيستې، خو داسي لکه څوک چې د يوه قوم شجره بيانوي، يا د پېښو تاريخ ليکي، نه مخاطب ته کوم پند او نصيحت په کې نغښتی، نه د ادب مينه وال خوند ترې اخلي او نه د عقل او پوهې خاوندانو زړه ته لار مومي، خو په مقابل کې ئې قرآن له يوې خوا د بايبل غلطې تاريخي څېړني تصحيح کوي، د پېښو حقيقي انځور وړاندي کوي، له بلې خوا دا قصه د څو ډېرو اساسي او مهمو پوښتنو په ځواب کې وړاندي کوي او د قصې په هرې برخې کې يوې پوښتنې ته ځواب وايي او د يوه ستر حقيقت تاريخي بېلگه زموږ مخې ته ږدي، له يله پلوه ئې بيان هومره جالب او زړه راښکونکی چې په يو ځل اورېدو سره د انسان د زړه تل ته رسي او په حافظې کې ځای نيسي، د قصو په اړه د بايبل او قرآن ترمنځ نه يوازې له دې پلوه ژور توپيرونه شته چې د قرآن وينا، د بيان اسلوب، الفاظ او جوړښت ئې ډېر دقيق، خوندور او اغېزناک دي، هر لفظ ئې په ډېر دقت سره غوره شوی او په خپل مناسب او ښايسته ځای کې کارول شوی او هر يو خاص مطلب افاده کوي، خو د بايبل داسي چې يوه برخه ئې د بلې برخې متناقض، الفاظ او د جملو ترکيب ئې له رکاکتونو ډک، نه ئې عقلمن انسان منلی شي او نه د ادبي سليقې خاوند ترې خوند اخيستی شي، بلکې له دې پلوه به هم د دواړو ترمنځ ژور توپير وگورئ چې د قرآن قصې ځانگړې موخې او اهداف تعقيبوي، هره قصه د يوه ستر مطلب د ښه توضيح لپاره وړاندي کوي، په هرې قصې کې لارښوونې او درسونه لري، خو د بايبل قصې فقط قصې او شجرې دي، د يوسف عليه السلام قصه ئې يوه ښه بېلگه ده، دا قصه په قرآن کې په دومره ښايسته او خوندورې بڼې کې راغلې چې د قرآن هر مينه وال ئې په ډېرې آسانۍ سره حفظ کولی شي، په عربي هېوادونو کې خو وضعيت داسي دی چې اکثر امامان په دې خاطر په لمانځه

کي د دې سورې له قرائته ډډه کوي چي که احياناً په کي غلط شي نو له ډېرو خواوو به فتحه ورکول کېږي. په همدغې خوندورې او آساني سورې کي د الله د لارې مجاهدينو ته هومره ژورې او پراخې توصيې او لارښوونې شوې چي هر مجاهد ته ئې يادول ضروري برېښي.

دا هم د قرآن يو ستر اعجاز دئ چي د نزول له نېټې تر ننه په مليونهاوو خلکو هغه حفظ کړی، تاسو به په ټولي نړۍ او ټول بشري تاريخ کي هيڅ داسي مذهبي او غير مذهبي، د شعر يا د نثر کوم کتاب ونه مومئ چي د قرآن په اندازه حافظان ولري!! د بايبل له منونکو پوښتنه کوو: دا ولې تاسو په خپل اوږده تاريخ کي د بايبل محدود شمېر حافظان هم نه لرئ؟! ځواب ئې څرگند دئ؛ انسان هغه کلام ژر حفظ کولی شي چي د زړه ډېره ئې ورته پرانيستلې شي، له عقل سره ئې اړخ ولگوي، محتوی ئې لوړه او د الفاظو ترکيب ئې خوندور وي، باور وکړئ چي ما په ټول بايبل کي يوازي د داؤد مزامير داسي وموندل چي څه نا څه د انسان د زړه دروازه ورته خلاصه شي او په هغه کي معنوي او ادبي خوند او ښکلا احساس کړي، له دغو څو پاڼو پرته نور په ټول بايبل کي څوک دا خوند او ښکلا نه شي موندلی.

د نړۍ د يوه داسي ستر او متمدن ملک پاچايي چي سيال ئې نه درلود، د يوه داسي صحرايي زلمي په لاس کي پرېوتل چي خپلو وروڼو په څا کي وغورځاوو، د يوه مريي په توگه په لږه بيه خرڅ شو، د پاک لمنۍ په جرم زندان ته ولاړ او نږدې لس کاله ئې د زندان په تورو خونو کي تېر کړل، له هر چا سره دا پوښتنه راولاړوي چي آيا دا يو تصادف وو؟ او که د الله تعالی يو ثابت او نه بدلېدونکی سنت؟ څوک چي په خدای او په دنيا او آخرت کي په الهي مکافات او مجازات باور لري نه داسي پېښو ته د يوه تصادف په سترگه گوري او نه د نړۍ نورو پېښو او حوادثو ته، که دا په عالم کي طبيعي پېښي دي او که د انسان په ژوند کي لوړې ژورې، که دا د ښه او ښک انسان له ستونزو او کړاوونو سره مخامخېدل دي او که د شير او بد انسان سوکاله، مرفه او آرام ژوند، که دا د مستحق ماتې ده او که د

نامستحق برياً، خو هغه چي په الله تعالى باور لري او هغه د عالم او د عالم د ټولو پېښو پالونکی او سمبالوونکی گڼي، د پېښو په اړه نه داسي باور ساتلی شي او نه داسي قضاوت کولی شي، هغه د ښه، ښکې عمله او صالح انسان د مکافات او د بد عمله او ظالم انسان د مجازات کېدو لپاره خو مضبوط دليل لري او دا د عادل الله تعالى له لوري مکافات او مجازات گڼي او همدا د الله تعالى د شته والي په اړه د دليل په توگه وړاندي کوي، خو د دې عکس حالت او هلته چي ښکېان له کړاوونو سره مخامخ وي، زندانونو ته ځي، له هېواده شړل کېږي او پر له پسې ستونزي گالي او مفسدين او ظالمان د اقتدار پر گدی ناست او مرفه او سوکاله ژوند لري، ناچار بايد د دې لپاره د منلو وړ توجیه وړاندي کړي چي هم خپل تشويشونه او اندېښنې رفعه کړي او هم د مخالفينو پوښتنو ته ځواب ووايي.

د پيغمبرانو عليهم السلام په شمول د ټولو مصلحينو په اړه د دوی مخالفينو ويلي چي که دوی په حقه وی نو د ولس له مخالفت سره به نه مخامخ کېدل او په هر گام کي به له کړاوونو او ستونزو سره لاس او گړېوان نه ول، هغو خلکو چي د پيغمبر عليه السلام او د ده له دعوت سره مخالفت ته ئې ملاتړلې وه، خپل ټول وسايل او امکانات ئې د دې الهي نهضت د مقابلي لپاره کارول او د پيغمبر عليه السلام ياران ئې د مکې په مبارکې وادي، دا د الله د کور حرم کې، ترشديد تعذيب لاندې نيولي وو، ويل به ئې: په دې خبري څنگه باور وکړو چي محمد عليه السلام د خدای پيغمبر دئ، د ټولو ملائکو مطاع جبرئيل د الله له لوري ده ته د الهي وحي قاصد دئ، دا ادعا کوي چي لار ئې حقه او الله ئې مل دئ!! په داسي حال کي چي دی او ياران ئې له دغو سختو کړاوونو او ستونزو سره مخامخ دي، په هر گام کي مصيبتونه او ابتلاءات ورته منتظر، تعذيب کېږي، له ملک نه شړل کېږي او وژل کېږي!! دا ولې د ده خدای د ده مرسته نه کوي؟ ولې ملائکي د ده مرستي ته نه راځي؟ ولې د ده مخالفين د الله په عذاب نه اخته کېږي؟ قرآن د يوسف په سورې کي دې پوښتنو ته ځواب ورکوي او وايي: له کړاوونو او ستونزو سره مخامخېدل يو داسي الهي سنت دئ چي پيغمبران هم

ورسره مخامخ شوي. الله تعالى انسان داسي پيدا کړی چې خامخا به د راز راز محنتونو او مشقتونو له کړلېچونو نه تېرېږي، لوړې ژورې به گوري او کړاوونه به گالي، له مصیبتونو سره د چا د مخامخ کېدو معنی دا نه ده چې هغه د الله له تأیید نه محروم او لاره ئې ناسمه ده!! تاسو سخته اشتباه کړې چې دا انگېرته مو د خپلو قضاوتونو لپاره ملاک او معیار گرځولی، مگر یوسف علیه السلام هم د خپلو وروڼو په وړاندي او هم د عزیز مصر او د ده د مېرمنې په وړاندي په حقه نه وو؟ آیا خپلو جفاکارو وروڼو په دې خاطر په کوهي کي وانه چاوو چې پر پلار گران وو؟ مگر د مصر واکمنانو د پاک لمنۍ په جرم زنداني نه کړ؟ خو پابله څه وه؟ د ده او د ده د وروڼو؟ آیا دغه مظلوم انسان، دا پلورل شوی، صحرايي زلمی! د زندان له تورې خونې د پاچايۍ قصر ته ونه ورسېدو او د نړۍ د هغه مهال ترټولو د ستر او متمدن ملک پاچا نه شو؟

د هر انسان د ژوند بهیر ته پام وکړئ، د هر چا ژوند له لوړو ژورو ډک، کمزوری، ضعیف او محتاج دنیا ته راشي، بل ته په هرڅه کي اړ، لاس پښې وهي، له یوه نه بل اړخ ته نه شي او بنسټی، بل څوک باید د ده مرسته وکړي، خپله غذا په اوبسکو، ژړا او چیغو ترلاسه کوي، چې له ځمکي د پورته کېدو شي نو هرگام په ډېر زحمت پورته کوي، په هر قدم کي پر مخ لوېږي، له راز راز بيماريو سره د دوامدارې مقابلي لړۍ ئې په مخ کې، دردونه او رنځونه، تر څو ځوان شي، د ژوند بهیر ئې نوی پړاو پیل کړي او ستونزي ئې نوې بڼه او پېچلي ابعاد، له یوې نزاع لا نه وي فارغ شوی چې په بلې سر شي، یو مشکل ئې لا نه وي حل چې له بل سره مخامخ شي، له یوې بيمارۍ روغ شي په بلې اخته، دغه دئ د انسان د ژوند حقيقي انځور، له ستونزو سره مخامخ کېدل ئې د ژوند طبيعي بهیر، د الهي سننو مطابق او د ژوند لازمه. خدای جل شأنه انسان داسي نه دئ پيدا کړی چې تل به د گلانو د پانو په بستر ځملي، الله د گلانو ترڅنگ اغزي پيدا کړي، د خدا تر څنگ ژړا، د خوشحالی ترڅنگ غم، د سوکالی ترڅنگ ستونزي.

قرآن فرمایي چې الله تعالى د ځمکي اقتدار صالحانو ته سپاري نه

گناهگارانو ته، که چېرې گناهگاران اقتدار ترلاسه کړي نو دا د الله تعالی د مرضي خلاف حالت دی، دا حالت د انسانانو د خپلو غلطو تصرفاتو او گناهونو نتیجه ده، الله تعالی انسان آزاد او د اختیار خاوند پیدا کړی، ده له خپل اختیار نه غلطه استفاده کړې او دا حالت ئې راپیدا کړی، یوه د ظلم لار غوره کړې او بل ظلم ته تسلیم شوی، الله تعالی نه په دې راضي کېږي چې څوک ظلم وکړي او نه په دې چې څوک ظلم ته تسلیم شي او د ظالم ملگرتیا وکړي. الله تعالی په دې نه راضي کېږي چې څوک په مصیبتونو اخته شي، برعکس له مصیبتونو نه د انسان ژغورل خوښوي او خپلو صالح بندگانو ته امر کوي چې په مصیبتونو د اخته انسانانو مرسته وکړي، دوی ته فرمایي: وږې، تږې او لوخ ته خوراک، څښاک او جامه ورکول داسې وگڼئ لکه چې ما ته مو راکړي وي، د مظلوم ملگرتیا داسې وشمېرئ لکه چې زما مرسته مو کړې وي، قاضي ته د عدالت کولو امر کوي، د ده بې عدالتي د دې لپاره نه ده چې خدای غواړي همداسې وشي، یوه مظلوم ته د ظالم قاضي په لاس سزا ورکړي او په دې سزا خوشحاله کېږي، ظالم قاضي د الله تعالی د حکم او رضا خلاف عمل کړی، له هغه اختیاره ئې غلطه استفاده کړې چې الله تعالی هغه ته د نورو انسانانو په څېر ورکړی، که له ظالم او مظلوم نه دا اختیار سلب شي بیا خو انسان د تېږې او ونې په څېر په یوه محکوم او مجبور مخلوق بدلېږي!! څوک چې د انسان د بدو کارونو په وجه په هغه خدای اعتراض کوي چې انسان ئې پیدا کړی!! او هغه ته ئې اختیار او د ښه او بد له منځه د یوه د غوره کولو واک ورکړی، هغه د سطحي نظر خاوند دی، د قضیې یوه اړخ ته ئې کتلي او بل اړخ ئې له پامه غورځولی، دې ته ئې پام نه دی کړی چې دا د انسان د هغه اختیار نتیجه ده چې په سبب ئې انسان ته پر ټولو مخلوقاتو شرف او غوره والی ورپه برخه شوی، د همدې اختیار په سبب هغه ترملاتکو هم غوره گڼل شوی. چا چې یو ډېر حساس کمپیوټر، داسې چې بېلگه ئې نه موندل کېږي او تر نورو زیات کارونه کولی شي، په دې موخه جوړ کړی چې د انسان کارونه ورته آسانه کړي، که اوس اتیا په سلو کې خلک له دې حساس کمپیوټر نه د نېکو مقاصدو

لپاره استفاده کوي او شل ئې د غلطو مقاصد لپاره کاروي، آيا سمه ده چې د کمپيوټر جوړوونکي ملامت کړو او د اعتراض وړ ئې وگڼو؟!

کله چې د يوسف سوره نازلېده نو پيغمبر عليه السلام او د ده ياران او ملگري له داسي سختو ستونزو سره مخامخ ول چې له لږو کسانو پرته نه چا دا گمان کولو چې دوی به مقاومت ته دوام ورکړي شي او پر خپلو زورورو دښمنانو به غالب شي او نه ئې دا جرأت کولو چې د دوی په څنگ کي ودرېږي او د هغو ملامتوونکو کړاوونو زغملو ته چمتو شي چې دوی ورسره مخامخ ول.

د ابو لهب په څېر د رسول الله صلي الله عليه وسلم نږدې خپلوان هم د دې په ځای چې د ده ملگرتيا او ملاتړ وکړي، د ده د خورا بدو دښمنانو په کتار کي ودرېدل؛ د همدغو مخالفونو او دښمنيو په طوفان کي د يوسف سوره نازلېږي او د يوسف عليه السلام د قصې په ترڅ کي له يوې خوا د ده مخالفينو ته وايي چې ستاسو برخليک به هم د يوسف عليه السلام د مخالفينو په څېر وي، هغوی هم د يوسف عليه السلام پرضد درځې او کينې لاره ونيوله او د هغه په حق کي ئې له هيڅ ډول ظلم او جفانه ډډه ونه کړه، د هغه د وژلو او شړلو توطيه ئې جوړه کړه، کوهي ته ئې واچاوو، پرې ئې بنود چې د مريي په شان په لږه بيه وپلورل شي، زندان ته ئې کش کړ او پرله پسې کلونه ئې په زندان کي وساتو؛ مگر په دې بريالي نه شول چې الهي مقدرات بدل کړي او هغه مقام ته د يوسف عليه السلام د رسېدو مخه ونيسي چې له ده سره وړ وو.

د يوسف سوره هغه وخت ښه جاجولای شو او د هر آيت په مفهوم او د مضامينو په پراخو ابعادو ئې هغه وخت ښه پوهېدلی شو چې د دې سورې د نزول په وخت کي د مکې حاکمه فضا او هغه پيغام چې د غورځنگ موافقينو او مخالفينو د دې سورې له هر آيت نه اخیستلی، په نظر کي ولرو.

دا مبارکه سوره د هغو کسانو پوښتنو ته دقيق ځوابونه ورکوي چې غواړي پوه شي له مصلح او زړه سواندو دعوتگرانو سره د شديد مخالفت وجه څه وي؟ څوک ئې مخالفت کوي او ولې؟ او د دې مخالفت پاېله به څه وي؟ هغه چې غواړي

پوه شي صالح قيادتونه كوم او مواصفات ئې څه دي او د ناصالح سياسي او اجتماعي زعامتونو ځانگړتياوې كومي دي؟ د دې مباركې سورې په ترڅ كې د جاهلي ټولني د سياسي او اجتماعي زعامت اخلاقي ځانگړتياوې په ډېره دقيقه او حكيمانه توگه انځور شوي، خداى خبر چې د قريشو مفسد مشران به د دې سورې په اورېدو سره څومره غصه شوي وي؟ دوى ته د دې سورې په هغې برخي كې چې د عزيز مصر او د مصر د نورو مشرانو د كورنيو اخلاقي حالت په كې انځور شوى، د خپلو كورنيو بد حالت ترسترگو كېدو او له همدې سورې نه پيغمبر عليه السلام دا درس اخيستی وو چې كله د يوه سرلوري فاتح په توگه مكې ته داخل شو، ټول قريش د ده د سختو كينه كېنو دېمنانو په شمول د كعبې خوا ته راغونډ وو او دې ته منتظر چې وگوري پيغمبر عليه السلام به د دوى د تېرو دېمنيو څه سزا وركوي، سرونه ئې له شرمه ټيټ او وېرې اخيستي، كله چې پيغمبر عليه السلام ترې پوښتنه وكړه: له ما څه انتظار لرئ؟ له عذر، خجالت، عجز او انكسار نه په ډك غږ ئې ځواب وركړ: هماغه انتظار چې له يوه مهربان او كريم مشر وروره كېدى شي!! او هغه په ځواب كې ورته وويل: زما ځواب همغه دى چې زما ورور يوسف عليه السلام خپلو وروڼو ته وركړى وو، اذهبوا و انتم الطلقاء: ځئ تاسو آزاد يئ!!

د دې سورې روښانه او مدلل آيتونه د هغو ډېرو كسانو پوښتنو ته دقيق ځوابونه وركوي چې د سياسي ډلبنديو او رقابتونو په فضا كې ژوند كوي او د خلكو د قيادت او زعامت ترلاسه كولو لپاره د سياسي مشرانو او زعامتونو ترمنځ د ټكر او رقابتونو شاهد دي او غواړي چې د دې شخړو او رقابتونو لاملونه، محركات، پاېلي او عواقب وپېژني.

حكمتيار

بسم الله الرحمن الرحيم

د راشئ چي د يوسف له سورې ئې زده كړو!

د سورې معرفي:

د يوسف سوره ۱۱۱ آيتونه لري چي د سريزي له دريو او د سورې د تتمې له اتو آيتونو پرته نور ټول ئې د يوسف عليه السلام هغې قصې ته ځانگړي شوي چي له بې شمېره ژورو لارښوونو او پراخو او اغېزناكو عبرتونو ډكه ده، د سر او پاى آيتونه هم د قصې لپاره د مقدمې او تتمې حيثيت لري، ټول آيتونه ئې د لومړيو دوو آيتونو په څېر يا (مبين) ته په ورته صيغو پاى ته رسېدلي او يا (تعقلون) ته په ورته صيغو، خو دې ته مو پام وي چي په (ن) او (م) پاى ته رسېدلې ورته صيغې د وزن له پلوه شبيهه او يو شان گڼل كېږي، لكه (مبين) او (حكيم)، د همدې لپاره په ټول قرآن كي دا صيغې د هموزنو صيغو په توگه راوړل شوې، نه دېرشم او يو څلوېښتم آيتونه په داسي صيغو پاى ته رسېدلى چي د غږ وزن ئې له دغو دواړو اوزانو سره توپير لري، يو ئې د (تستفتيان) بل ئې د قهار په صيغې پاى ته رسېدلى. خو دا دواړه آيتونه داسي دي چي له وريسې آيتونو سره تړلي دي او د وروستي آيت په پاى كي بايد توقف وشي. همداراز پنځه شپېتم او شپږشپېتم آيتونه په يسير او وكيل سره پاى ته رسېدلي، چي د مبين هموزنه گڼل شوي.

لكه څرنگه چي دغه سوره په دريو تورو (ا.ل.ر) سره پيل شوې، همدا رنگه د

دې سوري محوري مضامين چي ټول آيتونه ئې پر مدار څرخي، هم درې دي، په بل عبارت دا درې حروف دې ته اشاره کوي چي په دې سوري کي درې اساسي موضوعات څېړل شوي، که تاسو د سوري ټول مطالب په غور سره له نظره تېر کړئ نو ډېر ژر به متوجه شئ چي دلته د لاندې دريو مطالبو لپاره تاريخي بېلگي او مثالونه وړاندي شوي او د يوې بنکلي او زړه رابنکونکې قصې په ترڅ کي د مخاطب مخي ته ايښودل شوي:

الف: خداى پالونکي او د الله د لارې لاروي، حتماً له سختو آزمېښتونو او کړاوونو سره مخامخ کېږي، دا آزمېښتونه کله هومره سخت وي چي د پيغمبرانو عليهم السلام په څېر اولوالعزمه شخصيتونه هم د يأس او ناهيلۍ پړاو ته رسېږي او داسي انگېري چي د الهي حتمي مرستي او پر دښمن باندې د حتمي بري او برلاسي په اړه د دوى هيلي، انتظارات او باورونه بې ځايه وو، هسي ئې گمان کړى وو چي د خپلي مبارزې د عاجل او حتمي بريا شاهد به وي او د دښمن ماتې به په خپلو سترگو وگوري. خو دا دئ له اوږدې مبارزې وروسته نه يوازي د دې انتظار د تحقق هيڅ نښي نه تر سترگو کېږي بلکي برعکس له داسي پرله پسې کړاوونو سره مخامخ يو چي ترې وتل محال برېښي!

ب:- خو د همدغو سختو آزمېښتونو په پای کي او هغه مهال چي دوى له خپلي حتمي بريا او پر دښمن له برلاسي ناهيلي او مايوس شوي، ناڅاپه ئې الهي مرسته په برخه شوې، له کړاوونو ژغورل شوي او بري ته رسېدلي.

ج:- د شر او فساد هغه ځواکونه چي د پيغمبرانو د دعوت او بلني په وړاندي درېدلي له خداى پالونکو سره د پرله پسې ټکرونو په پای کې، د دوى د انگېرنو، انتظاراتو او باورونو په خلاف او ناڅاپي د الله تعالى له کلکي مواخذې سره مخامخ شوي او په شديد او دردوونکي الهي عذاب اخته شوي، نه خپلو پراخو وسايلو او امکاناتو له دې عذابه ژغورلي او نه خپلو پلويانو او مرستندويانو.

دا درې مهم مبحثونه د سوري له وروستي آيت نه مخکي په ايجاز او

لنډيز سره داسي راغلي:

سورې کيسې (قرآن په عربي ژبه کې د لومړنيو ۱۱۱ پاڼو نه تر ۲۸۶ پاڼو پورې شتون لري)

قرآن په عربي ژبه کې د لومړنيو ۱۱۱ پاڼو نه تر ۲۸۶ پاڼو پورې شتون لري

تر هغه چې پيغمبران نهيلي شول او گومان ئې وکړ چې کاذب (انتظار او هيلي) تېر ايستي دي، نابيره زموږ مرسته ئې په برخه شوې او هغه څوک ژغورل شوی چې موږ غوښتلي او زموږ عذاب به له مجرمانو نه دفعه نه کړی شي "په هيڅ څواک او هيڅ تدبير سره الهي عذاب له ظالمانو نه شي دفعه کیدی"

او د سورې په وروستي آيت کې راغلي:

قرآن چې کومي تاريخي قصې زموږ مخي ته اېښې دي، د تاريخ په لوړو ژورو کې د حق او باطل ترمنځ د تصادم او نښتو کومي پېښې ئې بيان کړې دي، په دې کې د عقل خاوندانو ته عبرتناک درسونه دي، دا د نورو کتابونو د هغو قصو په څېر مه گڼئ چې قصه خوښو له ځانه جوړې کړې، قرآن د تاريخ د ټولو دردمنو، زړه سواندو او صالحو بلونکو او دعوتگرانو او د دوی د رښتوني الهي دعوت تصديق کوي، هر څه ئې په ډېر دقت او تفصيل سره بيان کړي، څوک چې د حق په لټه کې وي او پر حقايقو د ايمان راوړلو تلوسه او اراده لري، دا کتاب به ئې لارښود وي او د ده لپاره د الله تعالی د رحمت او پېرزوينې ډالۍ.

بسم الله الرحمن الرحيم

4-9#

q

yl

ل. ر دا د دې روښانوونکي او څرگند کتاب آیتونه دي.

مور هغه د عربي قرآن په توگه نازل کړی (په عربي ژبه د لوستلو لپاره آسان کتاب)، ترڅو تاسو په ښه شان پرې پوه شئ.

او ستا په لور د دې قرآن په وحی سره، مور ډېرې غوره کیسې درته کوو، په داسې حال کې چې تر دې مخکې (د نورو په شان له هغو) بې خبره وې

د دې مبارکو آیتونو په اړه څو مهمو خبرو ته ستاسو پام رااړوم:

له اسلام نه مخکې (په جاهلي) ادبیاتو کې وینو چې ډېرو لیکوالانو خپلې لیکنې په مقطعاتو تورو پیل کړې دي، په لیکنو کې دغه کرنلاره، د جاهلیت په زمانه کې مروج او معمول دود وو او ټول پرې پوهېدل؛ (داسې لکه نن چې په انګلیسي او نورو ډېرو ژبو کې د کلماتو د سر توري د مخفف په توګه کاروي)، نو ځکه د قرآن د ځینو سورتونو په سر کې د دې تورو راتلل له هیچا سره کومه پوښتنه راولاړه نه کړه او په صحابه وو کې هیچا هم د دغو تورو په اړه له رسول

الله صلي الله عليه وسلم څخه پوښتنه ونه کړه، همدا وجه ده چې په دې اړه هېڅ روایت نه لرو، د وخت په تېرېدو سره دا لیک دود ورو ورو پرېښودل شوی او خبره هغه ځای ته رسېدلې چې خلك هغه رمز هېر کړي چې په دغو تورو سره افاده کېدو، د نوموړو تورو په باب د مفسرينو اختلافات له همدغه ځايه را پورته کېږي.

که چېرې هغه سورتونه چې په دغه ډول حروفو پيل شوي په غور سره مطالعه کړئ، په واضحه توگه به درته څرگند شي چې نوموړي توري د سورې له محوري مضامينو سره خورا نږدې اړيکي لري: هغه سوره چې په يوه حرف پيل شوې، وينو چې د يوې مهمې او محوري موضوع په ارتباط کې بحث کړی او که په دوه، درې يا له دې نه په زياتو تورو پيل شوې، نو د هماغو تورو له شمير سره سمې موضوعگانې په کې تر بحث او څيړنې لاندې نيول شوې.

د دې سورې په دغو دريو لومړيو آيتونو کې د قرآن کریم شپږو مهمو صفتونو ته اشاره شوې:

الف_ قرآن "مبين" کتاب دی، خپل مطالب په روښانه ډول وړاندې کوي؛ داسې چې په هغو کې اغماض، ابهام، پيچلتوب او کرکېچ له سره نشته او ټول آيتونه ئې روښانه او واضح دي، دا کتاب بيانوونکی او روښانوونکی دی، پت حقايق ښکاره کوي، د انسان له نظره پتې او تروېمې زاويې ورته روښانه کوي او هر هغه څه ورته بيانوي او حقيقت ئې ورته واضح کوي چې په هغه پوهېدل او د حقيقت درک کول ئې انسان ته ضروري دي.

ب_ دا کتاب د الله تعالی له لوري يو داسې پيغام دی چې له آسمانه نازل شوی او زموږ مستوی ته چې د ځمکې او سپدونکي يو رابنکته شوی، هغه حدته چې اخیستونکی او حامل ئې يو "امي" او لومړنی مخاطب ئې هم يو "امي قوم" وو، وگورئ چې د الله جلت عظمته لطف او عنایت څومره عام، لوی او پراخ دی چې موږ ته ئې زموږ په خپله ژبه پيغام رالېږلی، د خلکو په ژبه، هغوی ئې په مروجو کلماتو او لغاتو مخاطب گرځولي، داسې پيغام چې ټولو ته د فهم وړ دی،

روښانه او واضحه.

د تاسف خبره دا ده چې ځيني حرفوي دينداران، دا آسان، واضح او ټولو ته د فهم وړ قرآن پيچلی او گران معرفي کوي، په داسي حال کي چې قرآن له "آسمانه" ځمکي ته راغلی دی او لارښوونې ئې د ځمکي پر مخ د انسانانو د چارو د تنظيم لپاره ځانگړې دي؛ مگر هغوی په خپلو پيچلو تعبيرونو او تفسیرونو سره، دغه کتاب له ځمکي نه آسمان ته پورته کوي، هغه ځای ته چې د چالاس ورونه رسيږي او د پيغامونو پوهه او درک ئې هيچا ته ممکن ونه برېښي.

ج- د دې کتاب په نامه کي د "لوست او په لوستلو کي د آسانتيا" صفت پټ دی، کولای شئ چې د هغه ښکاره پيغامونه د هغه په روښانو الفاظو او کلماتو کي په ښه شان ولولئ او مفاهيم ئې درک کړئ، د هغه په الفاظو کي اغماض، پيچلتوب او تعقيد له سره نشته.

د- د هغه قوم په ژبه نازل شوی دی چې د دې کتاب لومړنی مخاطب وو؛ په عربي ژبه.

ه- قرآن د انسان عقل مخاطبوي، هغه ويښوي، فکر او تعقل ته ئې اړباسي، هيڅ داسي څيز چې د انسان له عقل نه پورته وي او يا ئې له عقل سره مغاير وي په کي نشته.

و- د قرآن قصې د پخوانيو خلکو کيسې (اساطير الاولين) مه گڼئ، دا تر ټولو غوره قصې "احسن القصص" دي چې په هغو کي ستر حقايق، پراخ او ژور مفاهيم راغونډ شوي او د تاريخي پېښو په ترڅ کي د دغو حقايقو عملي بېلگي نندارې ته ايښودل شوي او په دې سره مهمو فکري اساساتو ته عيني تجسم ورکړی شوی. دا قصې د خلکو په منځ کي د مروجو تاريخي قصو په شان مه گڼئ؛ بلکي د غيب د نړۍ اسرار ئې وگڼئ، هغه اسرار چې يوازي د وحی له لاري پرې پوهېدی شو، عام خلك خو پر ځای پرېږدئ حتی پيغمبران عليهم السلام هم د وحی له نزول نه مخکي له دې غيبی اسرارونه بې خبره وو.

١٧٩٤٥ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢ ٢٣ ٢٤ ٢٥ ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥ ٣٦ ٣٧ ٣٨ ٣٩ ٤٠ ٤١ ٤٢ ٤٣ ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠

١٧٩٤٥ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢ ٢٣ ٢٤ ٢٥ ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥ ٣٦ ٣٧ ٣٨ ٣٩ ٤٠ ٤١ ٤٢ ٤٣ ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠

٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠

- ٤- کله چې يوسف خپل پلار ته وویل: پلار جانه! یوولس ستوري او لمر او سپوږمۍ (مي په خوب کي) ځان ته د سجدې په حالت کي وليدل.
- ٥- وئې ويل: زويکه! خپل خوب دي وروڼو ته مه تېروه، داسي نه چې ستا په ضد کوم پت تدبير ونيسي، يقيناً چې شيطان د انسان بنسکاره دښمن دئ.

دلته څو خبري په پام کي ولرئ:

بايبل هم د يوسف عليه السلام قصه په ډېر تفصيل سره رااخيستې ده، په ځينو برخو کي ئې وينا قرآن ته ورته ده، خو هغه ئې د يوې بې محتوی او بې مقصده قصې په توگه وړاندي کړې، په داسي حال کي چې قرآن دا د يوې ډېرې عبرتناکې او روزونکې قصې په ضمن کي بيانوي او په هري برخي کي ئې په لسه او د رسونه مخاطب ته ورکوي، قرآن د دغې قصې په ترڅ کي د حق د لارې مبارزينو ته دا ډاډينه ورکوي چې الله تعالی د حقپالو مل او د دوی د بريا ذمه وار دئ. دا قصه په حقيقت کي د داسي چا حالت انځوروي چې د زندان له يوې تيارې خونې پاچايۍ ته رسېدلی، هغه څوک چې خپلو وروڼو ورسره مخالفت ته ملاوتړله، په کوهي کي ئې واچاوو، د يوه غلام په توگه په ارزانه بيه خرڅ شو، د پاک لمنۍ په جرم زندان ته ولاړ... خو لا څو کاله نه وو تېر شوي چې له همدې زندانه قصر ته ورسېدو او د هغه وخت تر ټولو د ستر هېواد د پاچايۍ پر تخت کښېناستو!! په دې قصې کي د دې حقيقت لپاره تاريخي بېلگې وړاندي شوې چې د باطل په مقابل کي حق، د دروغو، چل او دوکې په خلاف رښتونولي او صداقت

او د اخلاقي فساد په وړاندي پاک لمني خامخا غلبه مومي.

بايبل ليکي چي يوسف عليه السلام خوب وليد او وروڼو ته ئې تېر کړ او په همدې سره د هغوی حسادت راوپارېدو!! خو قرآن د بايبل خبره تصحيح کوي او فرمايي چي ده خپل خوب وروڼو ته نه بلکي خپل پلار ته تېر کړ او ورته ئې وويل: پلار جانه! په خوب کي يولس ستوري او لمر او سپوږمۍ گورم چي راته سجده وکړي! پلار ورته وويل: گرانه زويه! خوب دې وروڼو ته مه تېروه، داسي نه چي شيطان ئې ستا خلاف کوم خطرناک تدبير ته وهڅوي، د خوب تعبیر دې دا دئ چي الله تعالی به تا غوره کړي، د خبرو په حقيقت او د خوبونو په تعبیر د پوهېدو علم به درکړي او خپل نعمتونه به پر تا او د يعقوب په کورنۍ بشپړ کړي، هغسي لکه چي ستا پرپلار او نيکه، ابراهيم او اسحاق ئې بشپړ کړي وو. د قرآن له وينا معلومېږي چي له يوسف عليه السلام سره د ده د وروڼو د مخالفت سبب د ده خوب نه بلکي د ده هغه لوړ شخصيت وو چي پلار د همدې په وجه په درنه سترگه ورته کتل او د ده راتلونکې ورته روښانه او ځلانده معلومېده.

دا آيتونه څو اساسي مطالب زموږ مخي ته ږدي:

الف: د يوسف عليه السلام په "رؤيا" کي يولس ستوري د هغه د يوولسو وروڼو لپاره او لمر او سپوږمۍ د ده د پلار او مور لپاره د رمز په توگه راغلي او دا نښي چي د "رؤيا" او خوب ژبه رمزي ده، ځانگړی قاموس لري، ټول شيان په کې د رموزو او سمبولونو په بڼه نندارې ته اړينودل کېږي.

ب: يوسف عليه السلام ته د ستورو، لمر او سپوږمۍ انقياد چي د ده په وړاندي د هغوی د سجدي په لفظ سره تعبیر شوی دئ، هغه ته د وروڼو انقياد او د هغه پر لويوالي او اوچتوالي د کورنۍ د ټولو غړو اعتراف افاده کوي.

ج: کله داسي وي چي په يوه صالح انسان کي ښېگړي او لوړ لوړ نېک صفات د کينه گرو او حسودو انسانانو کينه راپاروي او همدغه کينه او حسد ئې د لوړو شخصيتونو دښمنۍ ته هڅوي. تل به گورئ چي فاسق او مفسد انسانان له صالح او نېکو انسانانو سره دښمني کوي.

د: داسې مه انگېرئ چې په انسان کې حسادت یو طبیعي او فطري خصلت دی، نه داسې نه ده؛ بلکې دا شیطان دی چې په انسان کې د دې ناروغۍ سبب گرځي، که چېرې په نورو کې بښگړي او اوچت خصلتونه، په تا کې هم دغو ارزښتونو ته د رسېدو تلوسه راولاړه کړي او تا هم بښگړو او لوړو خصلتونو ته وهڅوي او په تا کې نوې ولولې، شوق او ارزوگاني راولاړوي، دا یو طبیعي امر دی؛ مگر که د دې پر عکس تا د فضل او بښگړي له خاوندانو سره عداوت، دښمنۍ او کینې ته وهڅوي او د دې بد کړچار سبب شي، نو پام کوه چې شیطان ستا پر زړه او دماغ سیوری غورولې او دغه منفي احساسات ئې در کې راپارولي دي.

ه: خپل رازونه او اسرار له ځان سره وساته او له افشاء کولو ئې، په خاصه توگه نږدې ملگرو، سیالانو او هغو کسانو ته چې له تاسره د تنافس او رقابت قصد لري، ډډه وکړه.

و: یعقوب علیه السلام چې یو حساس او پوه شخصیت او د درایت خاوند دی له یوه پلوه د خپل زوی خوب په دقیقه توگه تعبیروي او له بله پلوه ورته توصیه کوي چې خپلو ورونو ته ئې افشا نکړي، داسې نه چې شیطان د دوی کینه راولاړوي او د ده په خلاف ئې کوم ناوړه پت تدبیر ته ونه هڅوي.

وېفلهټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ

ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ

ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ ټټټټ

او همداسې به ستا پالونکې رب تا غوره کړي او د احاديثو (خبرو) تأویل (بڼه او دقیق تعبیر) به درزده کړي او خپلي پېرزويني به پر تا او د یعقوب پر کورنۍ داسې بشپړي کړي لکه چې پخوا ئې ستا پر نیکونو ابراهيم او

اسحاق بشپړي کړې، بې شکه چې ستا رب باحکمته پوه دى.

د يعقوب عليه السلام په دې دقيق تعبير کي يوولس ستوري د ده د يوولسو وروڼو، لمر او سپوږمۍ د ده د پلار او مور رؤيائي رموز گڼل شوي او سجده ئې د ده په وړاندي د دوى انقياد او د دې نښه ښودل شوې چې الله تعالى به ده ته ستر او لوړ مقام ورپه برخه کړي، هغه ته به پر نورو فضيلت وروبخښي او د يعقوب عليه السلام د کورنۍ قيادت او مشري به ئې په برخه شي. د تاويل الاحاديث (د خبرو په کڼه او حقيقت د پوهېدو) او د خوبونو د سم او دقيق تعبير پوهه به ئې په برخه شي، يعنې له يوه پلوه به د خوبونو د تعبير علم ورکړى شي او له بله پلوه به د هري خبري تل ته د رسېدو استعداد او توانمندي ترلاسه کړي او دا د يوه انسان د پوهي او علم تر ټولو لوړ پوړ دى. يعقوب عليه السلام له دې "رؤيا" نه پوه شو چې دى او اولاده ئې د خپل وخت د ځلانندو ستورو په شان دي. له همدې امله يوسف عليه السلام ته فرمايي چې الله تعالى به پر تا او د يعقوب پر کورنۍ باندي خپله پېرزوينه بشپړه کړي، هغسي لکه چې ستا پر نيکونو ابراهيم او اسحاق عليهم السلام باندي ئې بشپړه کړې وه، لکه څنگه چې هغوي د الهي انعام مستحق وگرځېدل او د خلکو د هدايت وسيله شول، تاسې به هم د خلکو د لارې د ځلانندو مشالونو حيثيت غوره کوئ او له ترېميو څخه به د هغوى د ايستلو باعث وگرځئ. يعقوب عليه السلام ته له دې خوبه معلومه شوه چې په تاويل الاحاديث کي به يوسف عليه السلام ترده هم مخکي وي، د ده په وړاندي خپله سجده ئې همدا سي تعبير کړه، نو ځکه ئې هغه ته وويل: الله تعالى به د تاويل الاحاديث علم درکړي.

د آيت له دې برخي په ښه توگه څرگندېږي چې د يعقوب عليه السلام نور زامن سره له دې چې د خپل ورور يوسف عليه السلام په حق کي ئې ستره جفا وکړه، د الهي بخښنې وړ گرځېدلي او د معنويت لوړو پوړو ته رسېدلي.

د يوسف عليه السلام د قصې په ترڅ کي به وگورئ چې د يعقوب عليه السلام تعبير صحيح ثابت شو او ټولي برخي ئې يوه په بلي پسې ترسره شوې.

بايد و گورو چې "رؤيا" څه دى او حقيقت ئې څه؟ څنگه موږ د زمان او مكان له قيده باسي، راتلونكو زمانو ته مو بيايي او له راتلونكو حوادثو او پېښو مو خبروي؟ په "رؤيا" كې كوم خيز د دې باعث كېږي چې موږ د مكان او زمان له حجاب نه آخوا پر هغو حقايقو پوه شو چې په خپلو پنځگونو حواسو ئې نه شو درك كولى؟ آيا موږ شپږم حس هم لرو؟ چې د خوب په حالت كې راوينيږي؟ آيا دا حس كولى شي چې د زمان او مكان له محدودې پښه آخوا كېږدي، له حجابونو تېر شي او د پردو تر شا وقايع او حقايق درك كړي؟ او يا دا چې "رؤيا" د يوه بل حقيقت نښه ده؛ د يوه داسې ذات له شته والي مو خبروي چې د انسان د "رؤيا" او خوبونو د الهام سرچينه ده؟ كه چېرې د "رؤيا" په باب دا تعبيرونه او توجيهاات ونه منو، نو څنگه كولى شو د دې لپاره كومه بله توجيه وړاندي كړو؟ څوك چې د الله تعالى له شته والي انكار كوي او انسان محض يو مادي توكى گڼي او د روح په نامه كوم څه نه مني، د دغو خوبونو لپاره څه توجيه لري؟ د ټولو په ژوند كې، لږ تر لږه د يو شمير انسانانو په ژوند كې زيرى وركوونكي خوبونه ترسترگو كېږي، د ټولو داسې خوبونه خو پرېږدئ آيا فقط يو ئې كافي نه دى چې حساس محققين او منصف پوهان وهڅوي چې د دغو خوبونو په اړه خلكو ته دقيق او د منلو وړ ځواب وركړي او سرچينه ئې په گوته كړي؟ زه به د خپلو خوبونو له منځه دوه د دغو محققينو مخي ته كېږدم او ځواب به ترې وغواړم، زه د دغه ډول "خوبونو" له پلوه ډېر غني وم، كه ټول ئې وليكم نو يو كتاب ترې جوړيږي، دلته ئې دوه بېلگي د مثال په توگه رااځلم:

هغه مهال چې د ظاهر شاه د واكمنۍ په دوران كې بندي او په توقيف كې د محكمې د حكم منتظر وم، يوه شپه مې خوب وليد چې زما مشر ورور ختر محمد (چې د كمونستانو د د اقتدار په لومړيو كې زما له پلار او كوچني ورور نورالدين سره په شهادت ورسېدو) زما د توقيف خونې ته رانتوت او له روغې نه وروسته زما د زندان د ملگري شهيد ډاكټر عمر پر اوسپنيز كټ كښېناست، د سرو زرو گوتې ئې چې د فيروزې غمې په كې لگېدلې وو په گوته وه، له څو دقيقو

خبرو آترو نه وروسته ئې دا گوتې راوايستله او ماته ئې راکړه، د ملاقات په پای کې کله چې روانېدو، جیب ته ئې لاس کړ او درې سلیز افغاني نوټونه ئې له جیبه راوايستل او ماته ئې راکړل، خوب مې په دغه ځای کې پای ته ورسېد، د هغې شپې په سبا، زما همدا مشر ورور ناڅاپي او پرته له دې چې کابل ته د ده له راتگ نه خبر وم، زموږ لیدو ته راغی، پولیسو هماغه اطاق ته راووست، په هماغه کټ کښینستو، هماغه گوتې ئې په گوته، له څو شېبو خبرو آترو وروسته ئې خپله گوتې راوايستله او ماته ئې راکړه، د تلو په وخت کې ئې جیب ته لاس کړ او هماغه درې نوټونه ئې راوايستل او ماته ئې راکړل. ما تر لاس ونيو او ورته ومې ویل: په خدای قسم چې ستا دغه راتگ او د هغه ټولې صحنې مې تېره شپه په خوب کې لیدلې وې، دې ته منتظر وم چې دا آخري برخه ئې هم وگورم او بیا ئې تا ته ووايم.

زما د "رؤیا" بله بېلگه د يوسف علیه السلام صادق "رؤیا" ته ورته ده:

(ما ته خپل شهید پلار په نوې ځوانۍ کې واده وکړ، په لسم ټولگي کې زه د واده خاوند وم، د واده په شپه مې فقط څو شېبې د سحر له لمانځه نه مخکې خوب کړی، چې سترگي مې سره ورغلې په خوب کې گورم چې: د تره له یوه زوی سره مې چې سپین ږیری وو او محمد نذیر نومېدو، یوځای د آسمان په لوری اوچت ولاړو، د ستورو ځای ته ورسېدو، ستوری راکد وو، خو زما په رسېدو سره وخوځېدل، له شرق نه د غرب په لوري روان شول، ناڅاپي داسې زرینه ټوټه ترې جوړه شوه چې د اوږدو او سارو تارونه ئې ټول ستوري ول، دا زرینه تکه په خپله په زرینو خولپو بدله شوه، له مانه څو گامه آخوا د دغه زرینو خولپو یوه وړه کونه جوړه شوه، هغی خوا ته ورروان شوم چې وگورم دا څنگه خولی. دې، ناڅاپي څه نور ناپیژانده کسان چې شمیر ئې تر څلورو پنځو زیات نه وو، را پیدا او له یوې بلې خوا د خولپو په لور راروان شول، هر یوه لدې کونې نه یوه خولی. په لاس کې واخیسته پرته لدې چې په خپل سر ئې کښېږدي، ما هم یوه خولی. را واخیسته او په خپل سر مې کېښوده او په همدې سره له خوبه راوینښ شوم. په ابتداء کې مې

گمان کولو چې د دې خوب به زما له واده سره ارتباط وي، بنايي الله تعالی به ما ته نېک اولاد راکړی چې سر مي ورباندی لوړ وي، د دې خوب له ليدلو دوه کاله وروسته په پوهنتون کي شامل شوم او په پوهنتون کي زما له شمول سره جوخت اسلامي خوځښت پيل شو، د الله تعالی لطف او مهرباني وه چې د يو شمېر محصلينو وروڼو په ملگرتيا د اسلامي نهضت په تاسيس کي لږ يا ډېره ونډه را په برخه شوه، د سردار داؤد د واکمنۍ په مهال او هغه وخت چې زموږ ډېر وروڼه د رژيم له لوري د پاڅون په تور ونيول شول، ما له يو شمېر نورو وروڼو سره پاکستان ته هجرت وکړ، لنډه موده وروسته مو له هماغه ځايه د نهضت د بيا منظمولو لړۍ پيل کړه، د غړو په روزنه او تنظيم مو لاس پوري کړ، چا چې به له موږ سره يوه وروڼيزه دوره پای ته رسوله، بېرته به خپلو سيمو ته ستنيدل، له لوړو غرونو او ژورو درو او بښتل او له کږو وږو ستونزمنو لارو به ټاکليو سيمو ته تلل او له رسېدو سره سم به ئې د افرادو په روزني او انسجام لاس پوري کاوو، په همدغه دوران کي وو چې ټول مشران وروڼه راغونډ شول او د يوې غونډې په ترڅ کي ئې د اسلامي نهضت مشري ماته تفويض کړه، گمان مي وکړ چې زما د هغه خوب تاويل همدا وو.

خو ډېر وروسته کله چې د جهاد لمن خوره شوه، ډېر خلك حتی هغه هم د مجاهدينو له ليکو سره يو ځای شول چې له فکري او اخلاقي پلوه ئې د دې صف وړتيا نه درلوده خو شرايطو په نهضت تحمیل کړل، په پاکستان او ايران کي گڼ شمېر ډلي جوړي شوې، ډېر کسان د مشرتابه لپاره کانديد شول او غوښتل ئې د قيادت پگړۍ په سر وټړی، په دې وخت کي پوه شوم چې زما د هغه خوب تعبير څه وو.

که دېرش کاله مخکي مي دغه "رويا" له چا سره مطرح کړې وي؛ نو له تعبيره به ئې حتماً ځان عاجز گڼلو خو که نن همدغه "خوب" د هر هغه چا په وړاندي تېر کړم چې د افغانستان له جرياناتو او د نهضت د تاسيس له څرنگوالي او د ډلو او گوندونو د جوړېدو له بهير نه خبر دي، نو په آسانۍ سره کولی شي د دې خوب

ټولي برخي تعبير كړي.

زه د داسي خوبونو پراخه تجربه لرم، همدغو تجربو دې نتيجه چې ته رسولی يم چې باور وکړم د انسان د روحي جوړښت او د دماغ هغه برخي چې په وينه کي ډېر ځله د زمان او مکان له قيد نه وځي، وړاندوينه کوي، ابتکار کوي، د راتلونکي په هکله حدس وهي او ډېر ځله ئې حدسونه دقيق او صحيح ثابتېږي، له مقدماتو نه نتايجو ته ځان رسوي او د پېښو پابلي او پېلامې په گوته کوي، دا برخي د "خوب" په حالت کي هم فعاله وي. داسي نه ده چې د خوب په حالت کي د انسان د روحي جوړښت ټولي حساسي برخي خپل فعاليت متوقف کوي. په خوب کي د دماغ ځيني برخي له فعاليت نه لاس واخلي، ځيني نيمه فعاله شي، ځيني د انتظار حالت غوره کړي، خو ځيني نوري برخي ئې داسي دي چې د خوب حالت هغوی ته د لاس نه فعاليت کولو موقع په لاس ورکړي. د خوب په حالت کي د انسان دماغ د ورځنيو پراخو مصروفيتونو نه فارغ وي، د ده پنځگوني حواس چې هريو ئې د ورځي له لوري پراخ فعاليتونه لري او د دماغ لويه برخه مصروفوي، د خوب په وخت کي خپل کار متوقف کړي، دماغ آرام پرېږدي او هغه ته دا موقع ورکړي چې په پوره انهماک سره په هغو قضايو و غور وکړي چې ده ته مهمي بريښي، هغه چې د ورځي له لوري، د پراخو مصروفيتونو په وجه نه توانيدو ورباندي غور وکړي. دا داسي وگنئ لکه متفکر، عالم، شاعر، ليکوال چې د يوې مهمي څېړني، ليکني او شعر لپاره له خلکو گونښه شي او ځانته د ښه فکر کولو او په خپل کار د ښه ترکيز لپاره مناسب شرايط برابر کړي. خوب همدا شرايط د دماغ لپاره برابروي.

انسان د خپل پيچلي دماغ د پراخو فعاليتونو يوه وړوکې برخه په خپل واک کي لري، داسي چې د ده له ارادې سره سم کار کوي، دا برخه په خوب کي خپل فعاليت متوقف کړي، خو د دماغ هغه لويه برخه چې د انسان تر واک لاندي عمل نه کوي بلکي خپلواکه ده او خپل ټول فعاليتونه په اتوماتيکه توگه ترسره کوي، دا برخه تل فعاله وي او د يوې شپې لپاره خپل فعاليت نه متوقف کوي. د خوب

په حالت کي د انسان د دماغ دا برخه د لانه فعالیت فرصت ترلاسه کوي. که انسان په وینښه کي وړاندوینه کولی شي، د راتلونکې په هکله حدس وهي، اختراعات کوي، نوي نوي ابتکارات کوي، خو مقدماتی خبري یوه د بلي خواته کېږدي او له همدې نه د راتلونکو نتايجو په هکله قضاوت کوي. هيڅ دليل نه لرو چي همدا کار دي د خوب په حالت کي ونه شي کولی، د اکثر انسانانو ذاتي تجربو دا خبره ثابته کړې.

له بانصافه محققينو او له حساسو څېړونکو نه پوښتنه کوم: که د نړۍ د ټولو خلکو داسي خوبونه یوې خوا ته پرېږدو، یوه دوه بېلگي ئې راواخلو او وغواړو چي د خوب منشأ او حقیقت معلوم کړو، نو ځواب به مو څه وي؟ زه څنگه له راتلونکو پېښو خبر شوم؟ چا خبر کړم؟ دا اطلاع چا راکړه؟ د دې الهام سرچینه چېرې ده؟

دغه "خوبونه" سر بېره پر دې چي د انسان د روحي ابعادو څرگندوونکي او مظاهر دي د الهام د سرچینې وجود چي د مادې له محدودې بهر دی هم په اثبات رسوي او یو بل حقیقت د "تقدیر او برخلیک" په نامه منعکس کوي، ته په خپله رویاء کي د یوې داسي پېښي په جریان کي لوبېږي چي ډېره موده وروسته ترسره کېږي او مصداق ئې په وینښه کي وینې؛ او د دې معنی دا ده چي انسان د هغې تگلوري لاروی دی چي لوړي ژوري ئې پخوا ټاکل شوې دي او خامخا دی ترې تېرېږي. دتگلوري غوره کول د ده کار دی؛ خو هغه لوړي ژوري چي دی د لاري په اوږدو کي باید ترې تېر شي له پخوا مقدر شوې دي، واک او اختیار ئې د انسان په لاس کي نه دی، دا موضوع د دیني مباحثو یوه ډېره مهمه قضیه ده، هغه کسان چي په دې موضوع د ښه پوهېدو تلوسه او شوق لري بلنه ورکوم چي (په قضا او قدر ایمان او مقتضیات ئې) او د التکویر دسورې د وروستي آیت تفسیر دي په "د قرآن پلوشې" کي مطالعه کړي.

قرآن د يوسف علیه السلام د وړونو منفي احساسات، له خپل ورور سره ناروا سیالي او رقابت او د ده د وژلو او له منځه وړلو لپاره د دوی غلطه اراده د

دې لپاره زموږ مخي ته ږدي چې له داسي کارونو ځان وساتو، د دوی احساسات په دې توگه انځوروي:

۷) د يوسف او د ده د وروڼو په قصې کي، پوښتونکو ته روښانه نښي دي.
۸) کله چې دوی وويل: يقيناً چې يوسف او ورور ئې زموږ پلار ته تر موږ ډېر گران او محبوب دي، په داسي حال کي چې موږ (ډېر او پياوړې) ډله يو، په دې کي شک نشته چې پلار مو په څرگندي اشتباه کي دی.

د يوسف عليه السلام او د هغه د وروڼو ترمنځ د نزاع او کړکېچ قصه ډېرو هغه پلټونکو او پوښتونکو ته چې د دغه ډول کړکېچونو د لاملونو په لټه کي دي او غواړي پوه شي چې عوامل او محرکات ئې څه دي او پاېلي ئې څه، مدلل ځواب وايي او هره اندېښنه ئې په دقيقه توگه رفعه کوي، په دې آيتونو کي د يوسف عليه السلام د وروڼو داسي څو خبري په گوته شوې چې په ترڅ کي ئې د کړکېچونو د ناسم او متجاوز لوري وينا او دريځ موږ ته توضيح کوي او هغه دا چې:

دی په ناحقه سره زموږ پر پلار تر موږ ډېر گران دی.
په داسي حال کي چې زموږ شمير زيات دی او د پلار د حمايي، ساتنې او دفاع دروند پېټی زموږ پراوړو دی.
په دې کار سره يقيناً چې زموږ پلار لويه اشتباه کوي.
په دې څرگندونو کي څو مهم ټکي د څيړني وړ دي:
الف:- په داسي حال کي چې يعقوب عليه السلام له خپل زوی يوسف عليه السلام سره د هغه د ځانگړتياوو په خاطر مينه لري، په ده کي هغه څه گوري چې

په نورو کي ئې نه ليدل، د ده لوړ استعدادونه، ښه اخلاق، او هوښياري ئې خوښېده، د هغه په څېرې او کړنو کي ئې د يوه لوی شخصيت نښې ليدې او د همدې لپاره ئې خاصه اعتنا ورته کوله، داسي نه وه چي د خپلو زامنو تر منځ غير عادلانه توپير وکړي او بې موجه يوه ته په بل ترجيح ورکړي، د ده په څېر له يوه حساس او عادل پيغمبره داسي بې عدالتي ډېره لرې ده، خو نور زامن ئې چي د يوسف عليه السلام ځانگړتياوو او لوړ شخصيت د دوی حسادت پارولې، يوسف ته د پلار خاصه پاملرنه بې عدالتي گڼي او د تبعيض او توپير په سترگه ورته گوري.

له يوسف عليه السلام سره د وروڼو د مخالفت اصلي وجه دا وه چي د ده د لوړ شخصيت په وړاندي ئې د حقارت احساس کاوو، د ده اخلاقي لوړتيا او عظمت ئې نه شو زغملی، د ده هغه صفتونه چي د پلار مينه، احترام او درناوی ئې راپارولو د ده د وروڼو کينه او حسادت ئې هڅولو. له لوړو شخصيتونو سره تل او د زمانې په هر پړاو کي همداسي کېږي، د دوی لوړو ځانگړتياوو ته پام سره د ټولني صالح او هوښيار خلک د دوی درناوی کوي خو د پرېوتې شخصيت خاوندان او مفسدين ئې د همدغو خصلتونو په وجه مخالفت ته ملا تړي.

هغه کسان چي د ذاتي مواصفتو له مخي د لوړ ټلو وړ نه دي، د لوړ الوت لپاره پياوړې وزرونه نه لري، له لويو لويو شخصيتونو سره د سيالی اهلېت نه لري، خو حرص پرې غالب دئ، جاه طلبه دي، حقايقو ته د تسليمېدو او د لوړو شخصيتونو پر عظمت د اعتراف پر ځای او له هغوی سره په ښکې کارونو کي د مرستي او ملگرتيا په ځای د ناروا رقابت لار غوره کوي، د ځان د غوره والي د ثابتولو لپاره د يوسف عليه السلام د وروڼو په څېر غلطو توجيهاټو ته پناه وړي او وايي: موږ په دې خاطر غوره او د احترام او توجه مستحق يو چي شمېر مو زيات دئ!! ځواکمن يو!! د دوی په څېر په عصبيتونو تکیه کوي او د تعصباتو اور ته لمن وهي. په واقعيت کي دغه وگړي د کمزورو شخصيتونو خاوندان دي، د زعامت او مشرۍ وړتياوې او ځانگړتياوې نه لري؛ مگر جاه طلبه او د قدرت وړي

دي، غواړي دا حرص او اقتدار ته د رسېدو دا وژونکې تنده له نارواوو لارو اشباع کړي، د قومي او نژادي تعصباتو په پارولو سره غواړي قدرت ته ورسېږي او په دې توگه د قدرت په مسابقه کې پر خپلو رقيبانو بری ومومي. هغه چې د امت او ملت په شامله او پراخه مستوا کې د منل کېدو جوگه نه دی او دا کفایت او اهلیت په کې نه شته چې د یوه پراخ ملت په کچه د مشرۍ مقام ترلاسه کړي نو د دې هڅه کوي چې لږ تر لږه د قوم، قبیلې او عشیرې په سطح د زعامت مقام ته ځان ورسوي، خو دا مقام هم د حسادتونو او د نورو په ضد د کرکې او نفرت راپارولو له لارې ترلاسه کوي!!

قرآن په دې قصې کې موږ ته وايي: هغه کسان چې عصبيتونه عنوانوي، د ځان لپاره د قوم او قبیلې په نامه امتیازات غواړي او تل د قومونو تر منځ د امتیازاتو پر وېش اعتراض کوي، دوی د ځان او خپلو رقيبانو په اړه د خورا عادل مرجع قضاوت هم نه مني، داسې لکه چې د يوسف علیه السلام وروڼو د خپل حکیم، پوه، حساس او عادل پلار قضاوت هم ناعادلانه گانو او ویل ئې: موږ ته په پام نه کولو سره زموږ پلار ستره اشتباه کوي؛ ان ابانا لفي ضلال مبين!!

تاریخي تجربې ښيي چې د قومي عصبيت بیرغچیان سره له دې چې د هغوی قضاوت او دریغ د خلکو په گڼه او شمېر باندي ولاړ وي او د هر قوم نفوس د ملاک او معیار په توگه مني، مگر تل داکثريت قضاوت ته غاړه نه ږدي او مخالفت ترې کوي، د اکثريت له لارې نه خپله لاره بېلوي، د امت په وړاندي ملت، د ملت په وړاندي ملیت او قوم او د قوم او قبیلې په منځ کې کورني او عشیره ئې حدونه عنوانوي. قرآن فرمایي چې دا شعارونه شیطاني لاملونه لري او د شیطان په تحریک او لمسونه رامنځ ته کېږي، شیطان وو چې د لومړي ځل لپاره ئې نژادي توپیر عنوان کړ او وېې ویل: انا خیر منه، خلقتني من نار و خلقتنه من طين. زه تر ده غوره یم، زه دې له اوره پیدا کړی یم او هغه دې له خاورې پیدا کړی دی.

که چېرې د يوسف علیه السلام په څېر له یوه ستر پیغمبر سره د خپلو ډېرو نږدې خپلوانو او دوستانو لخوا، له کومي گناه پرته او بې موجه، داسې جفا او

ظلم کېږي، نو ته ای د الله د لارې مجاهده! باید د الله تعالی په لار کې او د پیغمبرانو د کړنلارو او تگلارو په تعقیب کې، د دغسې جفاگانو منتظر واوسې او په ځان کې د هغوی د زغملو ځواک او زغم راپیدا کړې، داسې نه چې د آزمېښتونو او ستونزو پروخت بې حوصلې شې، ناامېده شې او مبارزه په نیمه لاره کې ناتمامه پرېږدې او تا ته، ای د دغو صحنو تماشاچي! ای د عافیت پر غونډۍ ناست د مبارزو پابلو ته منتظره! تا ته ویل شوي: داسې و نه انگېرې چې دا د الله د لارې سرتېري مجاهدین په دې خاطر له کړاوونو سره مخامخ دي چې د الله تعالی د عنایت او رعایت وړ نه دي او له الهي عنایت او پېرزوینو محروم کړي شوي!! او په دې سبب له دې برخلیک سره مخامخ شوي چې غلطې او اشتباه ترې شوې!! داسې نه ده؛ دوی نه، بلکې تا اشتباه کړې، دا لوړې ژورې او دا آزمېښتونه د دې لارې طبیعت او د الله تعالی د نه بدلېدونکو سننو څخه یو سنت دی. د خدای د لارې مجاهدین به د آزمېښت په دې لوړو ژورو او د کړاوونو او ستونزو په دې پېچومو او کړلېچونو کې روزل کېږي، د دوی صبر او استقامت به مضبوطېږي، د دوی استعدادونو ته به وده ورکول کېږي او د کمال او پوخوالي هغه پړاو ته به رسېږي چې د الله تعالی د نصرت وړ وگرځي او د بریا پرېکړه ئې وکړي.

بایبل لیکي چې د یوسف وروڼو خپلي رمې شکیم ته د څرولو لپاره بوولې وې... پلار ئې یوسف پسې ورولبږو چې احوال ئې واخلي، ... کله چې هلته ورنږدې شو، وروڼو ئې وویل: دا دئ لوی خوب لیدونکی راغی، راحی چې وئې وژنو او په یوه کوهي کې ئې واچوو، پلار ته به ووايو چې کوم ځناور خوړلی دی... یوه ئې وویل: د وژلو په ځای ئې ژوندی په څا کې واچوئ... په خپله به په کې مړ شي... له وررسيډو سره سم ئې برید پرې وکړ... جامې ئې ترې وایستلې او په څا کې ئې واچاوو... ناڅاپه ئې یو کاروان ولید چې د دوی خوا ته راروان دی... فیصله ئې وکړه چې پر دغه کاروان ئې وپلوري... له کوهي ئې راوايست او خرڅ ئې کړ... او کاروانیانو له ځان سره مصر ته روان کړ...

قرآن فرمايي چې د يوسف وروڼو په خپلو کي مشوره وکړه چې يوسف په کوهي کي اچوو، پرېږدو ئې چې کوم کاروان ئې له ځان سره کوم لرې ملک ته بوځي او د مريي په توگه ئې وپلوري، په کار ده چې پلار موږ ته تر ده زيات په درنه سترگه کتلی، زموږ شمېر زيات دئ، هم دکور ټول کارونه کوو او هم ئې حفاظت کوو، خپل پلار ته راغلل او ورته ئې وويل: پرېږده چې يوسف له موږ سره د لوبو او مېوو خوړلو لپاره صحرا ته ولاړ شي، پلار ئې وويل: تاسو پوهېږئ چې زه ورپسې خفه کېږم او وېرېږم چې تاسو به ترې غافله شئ او لېوه به ئې وخوري، دوی بيا خپل شمېر ته گوته ونيوله او وئې ويل: که لېوه ئې له موږ وخوړي شي په داسي حال کي چې موږ کافي ډېر يو نو موږ به بلا وهلي يو!!

٠ B qRqasr Na<I& nQ r Na9 @j \$E c ngant O\$F& y# BqA q q2&B
 ' i nq>Bor y# BqA q q2&B W NaB @I\$%A\$%ÇIE UüA h' \$Bq% 3/4%eY
 \$RSYI 7 q9\$%ÇIE U,Fe» OGvab) In\$Sj %\$EJ eY nO)EÇE E a \$M6»R
 #%A \$yB \$EAC ÇIE bq\$A»9 1/2 \$R)r y# BqA 4Râ \$ZB3 W y7 9 \$B
 3/4I q7qlo3 b& OIRas u9 ' D A\$%ÇIE bq\$y»9 1/2 \$R)r e pJR O8Ç
 \$Y2 & Uâ9 q9\$%ÇIE c qy» nFA OERr U dâ \$S2 U b& \$%R
 ÇIE brI&»y 9(C) \$R) pVâ BâRr U dâ!\$

يوسف ووژنئ او يا ئې د ځمکي (له مخه) لرې کړئ، تر څو د خپل پلار پاملرنه درته وزگار شي او تر دې وروسته صالح ټولې شئ، يوه ويونکي وويل: يوسف مه وژنئ، که (د ده په ضد څه) کوونکي يئ نو د يوه کوهي په

تیاره تل کي ئې وغورځوئ، چي کوم کاروان ئې ترلاسه کړي، وئې ويل: پلاره! ولې د يوسف په اړه پر مور باور نه کوې، حال دا چي مور ئې خواخوږي يو. سبا ئې له مور سره ولېږه چي (د مېوو په ونو کي) وڅري او لوبي وکړي او مور ئې حتماً بڼه ساتونکي يو، وئې ويل: که ئې در سره بوځئ دا مي غمجن کوي او وېرېزم چي لېوه به ئې وخوري او تاسو به ترې غافله وئ، وئې ويل: که لېوه ئې په داسي حال کي وخوري چي مور يوه (پياوړې) ډله يو، نو مور به په دې صورت کي تاواني (بلا وهلي) يو.

په دې مبارکو آيتونو کې څو مهمي لارښوونې ترسترگو کېږي:

په سياسي مبارزاتو کي تل کمزوری، خو متعصب حریف دئ چي د سالم او رغنده رقابت او سيالی پر ځای پر پټو توطیو لاس پوري کوي، ترڅو له دې لارې خپل رقيبان ترور کړي او د مبارزې له ډگره ئې وباسي.

ځيني بيا داسي دي چي که څه هم هدف ته درسېدو لپاره ناروا لارې غوره کوي؛ مگر ادعا ئې داسي وي چي گواکې د دوی هدف نېک دئ او هدف ته له رسېدو وروسته به د خدمت مصدر گرځي او د صالحو افرادو په څېر به ښو عملونو ته ملا تړي، د دوی په نظر نېک هدف ته درسېدو لپاره هره لاره غوره کول جايز دي، د هدف نېک والی نامشروع او ناروا تگلارو ته مشروعيت ورکوي، په داسي حال کي چي نه د هدف تقدس کولای شي چي نامقدسه وسيله توجیه کړي او نه له هغه چا چي د کمزوری په پړاو کي په غلطو لارو درومي، د خپلو رقيبانو د پرځولو لپاره نارواوو وسېلو ته لاس کوي، دا توقع کېدی شي چي د ځواکمنۍ او قدرت پر مهال دې د صالح انسان په څېر عمل وکړي؛ بلکي د دې په خلاف، اقتدار به د ده د لازیات انحراف سبب شي او د نورو په خلاف به د ده کړچار تر مخکي هم لازيات کرکجن او د غندلو وړ کړي.

د يوسف عليه السلام د وروڼو دا وينا چي په تکرار سره ئې کړې: (نحن

عصبة: مورځو يوه پياوړې ډله يو، نسيي چې دوی پر شمېر او عدد تركيز كوي او په همدې سره غواړي ځان تر يوسف عليه السلام غوره او د خپل پلار د التفات او اعتنا مستحق ثابت كړي!! مخكې ئې وويل: مورځو د يوسف په نسبت غوره يو، ځكه چې هغه يوازي دئ او مورځو يوه ډله يو او بيا وايي: څنگه به ئې لېوه رانه و خوري په داسې حال كې چې زموږ په څېر څواكمنه ډله ئې په څنگ كې او ساتنه ئې كوي!! الله تعالى پر شمېر او "عده او عتاد" باندي د خپل بنده بروسه نه خوښوي، څوك چې پر ماسوې الله باندي تكيه او اعتماد وكړي يوازي ئې پرېږدي او له خپلې مرستې څخه ئې محروموي، له خپلو بندگانو څخه غواړي چې يوازي د ده عبادت وكړي، يوازي ده ته د دعا او احتياج لاسونه اوچت كړي، يوازي له ده مرسته وغواړي او يوازي پر ده باندي تكيه او اعتماد وكړي.

كه تاسو په دې هكله د بايبل وينا ته ځير شئ نو وبه گورئ چې بايبل دوكه، چل ول، غولول او په خپلو ژمنو نه ودرېدل د خپل داستان د اتل په څېره كې انځوروي خو قرآن كريم ئې د مجرمينو ځانگړتياوې گڼي، بايبل ئې يعقوب عليه السلام ته منسوبوي او كله چې د يوسف عليه السلام د وروڼو وار راسي د دوی هغې دوکې ته گوته نه نيسي چې قرآن ورته اشاره كړې، گمان نه كوم چې د بايبل ليكونكي دې دا كار اشتباهاً كړی وي، باور مي دا دئ چې دا كار ئې عمداً كړی، د ده له نظره خدعه او دوکه يو هنر او کمال دئ، بايد اتلانو ته منسوب شي، نه عادي خلکو او مجرمينو ته!!

بايبل ليکي چې د يوسف وروڼو د ده جامې د يوې وزې په وينو سرې كړې... پلار ته راغلل او وئې ويل: آيا دا د يوسف جامې نه دي؟... هغه جامې وپېژندې او وئې ويل: حتماً كوم ځناور خوړلی دئ... نو له ويره ئې خپلې جامې څيري كړې، زړې جامې ئې واغوستې... ډېرې ورځې ئې په ماتم تېرې كړې... د كورنۍ غړو هڅه وكړه چې هغه ته تسلی وركړي خو گټه ئې ونه كړه... وئې ويل: ترمرگه به د يوسف غم هېر نه كړم!!

قرآن د بايبل دا وينا غلطه گڼي او فرمايي:

۱۵-۱۸ يوسف سوره

۱۹-۲۲ يوسف سوره

۲۳-۲۶ يوسف سوره

۲۷-۳۰ يوسف سوره

۳۱-۳۴ يوسف سوره

يوسف: ۱۵-۱۸

نو کله چې ئې له خان سره بوت او په دې سلا شول چې په کوهي کي ئې واچوي او ده ته مو وحي وکړه چې په داسي حال کي به ئې په خپل دې کار خبر کړې چې دوی به ئې احساس هم نه کوي. او ما بنام په ژړا خپل پلار ته راغلل، وئې ويل: اې زموږ پلاره! موږ لارو چې يو له بله د مخکي کېدو زغاسته وکړو او يوسف مو له خپلو شيانو سره پرېښود، نو لېوه وخور، او ته به راباندي باور کوونکی نه ئې که څه هم موږ رښتوني يو، او کميس ئې په دروغچني ويني لړلی راوړ، وئې ويل: داسي نه ده؛ خپلو نفسونو کوم کار درته ښايسته کړی، نو (زما دي) ښکلی صبر وي او په هغه څه کي خو له الله نه مرسته غوښتل کېږي چې تاسو ئې بيانوی.

په دغو مبارکو آيتونو کي له يوې خوا د يوسف عليه السلام د ورونو حالت داسي انځور شوی چې د خپل تصميم د بدو پايلو او عواقبو له پوهيدو عاجز دي، نه پوهېدل چې په دې سره خپلو موخو ته نه شي رسېدی او داسې گومان ئې نه

كاوو چې يوه ورځ به بيا له يوسف عليه السلام سره مخامخ شي او دا ټوله ماجرا به د دوى مخي ته كېږدي، له بلي خوا بنسټي چې په همدې سخت او نازك حالت كې يوسف عليه السلام ته الهام وشو چې اندېښنې مه كوه، په كوهي كې له لوبډو مه وپرېږه، ډاډه اوسه چې له دې ځايه به حتماً ژغورل كېږي.

د يوسف عليه السلام د وروڼو طمع دا وه چې په دې سره به له خپلي مخي يو ستر خنډ لرې كړي او خپلو موخو ته د رسېدو لپاره به لار آواره كړي، خو نه پوهېدل چې د دې كار پايله به څه وي!! د خپل دغه شرمناك كار په عواقبو له پوهېدو عاجز وو او داسي گومان ئې نه كاوو چې يوه ورځ به بيا له يوسف عليه السلام سره مخامخ كېږي او دا ټوله ماجرا به د دوى مخي ته كېښودى شي!! همداراز فرمايي چې په كوهي كې د لوبډو په مهال يوسف عليه السلام ته الهام وشو چې پروا مه كوه، له دې ځايه به ووځي، داسي ورځ به راشي چې دوى به ستا مخي ته سرتيبي او شرمنده ولاړ وي او دا كار به ورپه يادوي!! او دا هغه څه دي چې د حق د لارې مبارزينو ته د ستونزو او كړاوونو په مهال الهام كېږي، الله تعالى ئې له ناهيلۍ ساتي او په زړونو كې ئې هيلي او امېدونه راپيدا كوي. د يوسف عليه السلام د قصې په بيانولو سره قرآن د دغو دريو اساسي موضوعگانو د اثبات لپاره تاريخي بېلگې زموږ مخي ته ږدي: د وروڼو مخالفت او د دوى په لاس كوهې ته لوېدل، د نامعلوم برخليك په لوري خوځېدل، په ارزانه بيه خرڅېدل، د ستونزو او كړاوونو بېلگه، په څاه كې د لوبډو په وخت كې دا الهام چې له دې ځايه به حتماً ژغورل كېږي او له كوهي وتل د نجات بېلگه او په پاى كې له خپلو وروڼو سره په داسي حال كې مخامخېدل چې هغوى به په خپلو نادودو او جفاگانو شرمنده وي د بري او د دښمن د ماتې تاريخي بېلگه. تاسو به د بايبل په هيڅ برخي كې او د هيڅ قصې په ترڅ كې ونه مومئ چې له كومي قصې ئې داسي كوم ستر مطلب ثابتول او يوه مهمه لارښوونه كول په نظر كې وي.

د يوسف عليه السلام وروڼه ماخستن په اوبلنو سترگو خپل پلار ته ورغلل او وئې ويل: پلاره! موږ له يوه بله د مخكې كېدو لوبه كوله، يوسف مو د خپلو

شیانو خوا ته پرېښود، په همدې کي لپوه راغی او هغه ئې وخورلو، ته به حتماً زموږ په خبري باور نه کوي که څه هم موږ په يقين سره رښتوني وو، هغه ورته وويل: داسي نه ده، خپلو نفسونو غولولي یئ او کوم غلط کار ئې درباندي کړی، زما لپاره له ښه صبره پرته بل څه نه دي پاتې، ستاسو د دې خبرو په وړاندي به له الله تعالی مرسته غواړم، یوازي الله تعالی هغه ذات دئ چي په داسي حالاتو کي ترې مرسته غوښتی شي!!

گورئ د بايبل او قرآن د ويناوو ترمنځ څومره ژور توپير دئ، يو د قصې اتل صابر، حساس او په حالاتو پوه انځوروي، د خپلو زامنو له وينا، څېرې او حرکاتو پوهېږي چي دروغ ورته وايي، نه ئې په خبرو باور کوي، نه ئې په اوبښلو سترگو غولېږي او نه ئې د يوسف عليه السلام هغه جامې دوکه کولی شي چي په نورو وینو ئې سرې کړې. صبر کوي، په غمونو کي خپل رب ته پناه وړي. خو بل ئې د داسي بې صبره انسان په څېر انځوروي چي له ډېره ويره خپلي جامې خيري، زړې جامې پر تن کوي او ژمنه کوي چي تر مرگه به دا غم هېر نه کړي!!

قرآن د دې قصې په ترڅ کي موږ ته څو مهمې لارښوونې کوي: بايد په خپلو قضاوتونو کي تلوار او عجله ونه کړو، بايد محتاط واوسو، یوازي د متهم ظاهري بڼه، اوبښلې سترگې، غولوونکې ادعاگانې او هغه شواهد چي د خپلي ادعا د ثبوت لپاره ئې وړاندي کوي کافي ونه گڼو، د متهم سوابق بايد په پام کي ولرو.

يعقوب عليه السلام حساس او پوه انسان وو، د يوسف عليه السلام د وروڼو په تصنعی ژړا، د قضیې په باب د دوی د خبرو له څرنگوالي، د يوسف عليه السلام د کميس له وضعې او له يوسف عليه السلام سره د وروڼو مخکنیو حسادتونو ته په پام سره پوه شو چي زامنو ئې رښتیا نه دي ورته ويلي او اصله قضیه ئې ترې پټه کړې ده.

د مصیبتونو په وړاندي صبر کول د پیغمبرانو طریقه ده.

ښایي يعقوب عليه السلام ته د خپل زوی يوسف عليه السلام تر ورکېدو دا

غم او اندېښنه لازياته درنه وه چې زامن ئې داسي دي، له ده او له خپل ورور سره ئې داسي څه كړي، بې شكه چې د يعقوب عليه السلام لپاره به د داسي زامنو زغمل او تحمل تر دې هم دروند پېتې او له زغم او حوصلې اوچت وو چې يو زوی ترې ورك شوی، د يوه شريف او بااحساسه انسان لپاره دا ډېر دروند پېتې وي چې خپل زامن د خپل اوچت انتظار خلاف گوري او له داسي كسانو سره په يو ځای ژوند كولو مجبور شوی وي!!

يعقوب عليه السلام چې په خپله جليل القدره پيغمبر او د يوه ستر او اولوالعزمه پيغمبر ابراهيم عليه السلام لمسی دئ او الله تعالى ته د نږدې توب او د معنوي مقام په لحاظ خورا اوچت مقام لري، خو سره له دې ستر او اوچت معنوي مقامه، له غيبه بې خبره دئ، له دې عاجز دئ چې پوه شي زامنو ئې له يوسف عليه السلام سره څه كړي دي؟! څو كيلو متره لرې د ده نازولی او گران زوی په كوهي كې پروت دئ، خو دی ئې نه له حاله خبر دئ او نه ئې مرسته كولی شي!! خپل عجز او ناتواني په دې الفاظو بيانوي: يوازينی مستعان او مرستندوی الله تعالى دی، فقط له هماغه ذات نه بايد مرسته وغوښتلی شي. په دې بيان سره د هغو ناپوه خلكو خولو ته سخت گوزار وركړی شوی چې په غيب باندي له الله تعالى پرته د بل چا د پوهېدا دعوا كوي!! د قصې دغه برخه موږ ته د قرآن عظيم الشان له اساسي مطالبو نه يو مطلب په گوته كوي، هغه دا چې په ځمكه او آسمان كې له الله تعالى پرته نه څوك په غيبو علم لري او نه د چارو د سمبالولو واك او اختيار لري، هر څوك چې له خدايه پرته بل چا ته د غيبو د علم نسبت وكړي او هغه د چارو متصرف وگڼي نو يقيناً چې قرآن ئې تكذيب كړی دئ.

«...»

«...»

يوسف: ۱۹-۲۰

قِيَامُ يَوْمَ تَأْتِي سَائِرُ الْمَلَائِكَةِ وَالسَّمَاءُ مَطْمَاطًا

او يو کاروان راغی او خپل اوبه راوړونکی ئې ولېږو او هغه هم خپله بوکه (په څا کي) کښته کړه، وئې ويل: اي! زېرى زېرى، دا دئ يو زلمی او هغه ئې د مال متاع په توگه پټ کړ، په داسي حال کي چي الله د دوی په کړو وړو بڼه پوه دئ او په ناڅيزه بيه څو درهمو ئې وپلورو او د ده په اړه زاهدان ول.

ناڅاپه يو کاروان راغی، د کوهي خوا ته ئې واړول، يو کس ئې د اوبو راايستلو لپاره ولېږو، د بوکې راايستلو پر مهال متوجه شو چي يو تنکی زلمی ورسره راپورته شو، چيغې ئې کړې: زېرى زېرى دا دئ يو تنکی زلمی!! د کاروان مشر امر وکړ چي په يوه خوندي ځای کي ئې پټ کړي، بڼه سلوک ئې ورسره کاوو، پرې مهربانه ول، مصر ته ئې له ځان سره بوت، هلته ئې په ارزانه بيه وپلورو

بايبل ليکي چي د يوسف عليه السلام ورونيو د کاروان له ليدو سره هغه بېرته له کوهي راوايست او په کاروانيانو ئې وپلورو، دا خبره هم قرآن ردوي او هم ئې عقل نه مني، که دوی په کاروانيانو د پلورلو اراده درلودی نو ولې به ئې په کوهي کي اچاوو؟ يوسف عليه السلام د پلورلو په وخت کي کاروانيانو ته ويلی شو چي زه مريي نه يم، دا مي وروڼه دي، پلار مي خبر نه دئ... هيڅوک نه غواړي په داسي لانجې کي ښکېل شي او آزاد انسان د مريي په نامه واخلي!! قرآن فرمايي چي يوسف عليه السلام په مصر کي وپلورلی شو.

قرآن د بايبل دا ادعا ردوي چي کاروانيانو يوسف عليه السلام له خپلو ورونيو وپېرېدو، د دې ادعا برعکس وايي چي کاروانيانو له څاه راوايست او د موندل شوې قيمتي متاع په څېر ئې پټ کړ، د قرآن په دغو مختصرو الفاظو کي هومره ژور مطالب پراته دي چي د هغه مهال د ټولني د دردونکي وضعيت د دقيق توضيح لپاره کفايت کوي، د کاروان د سالار يو غلام هغه ته د يوه تنکي ځوان د موندلو زېرى ورکوي، هغه ئې د قيمتي متاع په څېر پټ ساتي او دا ځکه چي دی

به خو ورځي وروسته د مصر په بازار کي په گرانه بيه پلوري، يعني هغه مهال نه يوازي د غلامانو د پېر پلور بازار گرم وو بلکي دومره بې امنيتي خوره وه چي چا ته به کوم ماشوم او تنکی زلمی په لاس ورغی، که څه هم د کومي آزادي او عزتمني کورنۍ غړی به وو، بس د غلامانو په ډلي کي به شامل شو، له خپلي کورنۍ سره به ئې روابط د تل لپاره وشلېدل، د بېرته ستنېدو مجال ئې نه شو ترلاسه کولی، د مجهول برخليک په لوري به يوړل شو، لاس په لاس به شو، په يوه بل به خرڅ شو، په دې سره قرآن حکيم د هغه مهال اجتماعي وضعيت په دقيقه توگه انځور کړی.

د قرآن له وينا معلومېږي چي يوسف عليه السلام د کاروان سردار ته د خپلو وروڼو د جفا قصه اورولې، د هغه عاطفه او زړه سوی راپارېدلی او دې نتيجې ته رسېدلی چي يوسف عليه السلام خپلي کورنۍ ته له ستنېدو منع کړي، له ځان سره ئې بوځي، تر څو د خپلو ځواکمنو او حسودو وروڼو لخوا ونه وژلی شي، دا ئې غوره گڼلې چي يو ښه ځای ورته پيدا کړي، د مصر په کوم معزز شخصيت باندي ئې په لږه بيه وپلوري، دا ئې هم نه دي غوښتي چي په گرانه بيه ئې وپلوري، د زياتو پيسو ترلاسه کولو په ځای ئې د دې ښکلي او بااستعداده زلمي راتلونکې ته زياته توجه کړې.

قرآن د قصې د دغې برخي په ترڅ کي موږ ته لارښوونه کوي چي کله کله ستر ستر شخصيتونه په ډېره لږه بيه خرڅ کړي شي!! هو په خدای قسم همداسي دئ، ډېر ځله ستر ستر شخصيتونه، د خپلوانو په لاس او حتی د خپلو ضعيف النفسه ملگرو په لاس دښمنانو ته په لاس ورکړي شوي او وژل شوي!!

په نولسم آيت کي ويل شوي چي کاروانيانو يوسف عليه السلام لکه مال او متاع پټ کړ، له دې نه په څرگنده معلومېږي چي نه ئې وروڼه له دې ماجرا خبر شوي او نه له کاروانيانو پرته بل څوک. عجيبه ده چې زموږ ځيني مفسرين هم د بايبل د دغې غلطې وينا تر اغېز لاندې راغلي او ادعا ئې کړې چي وروڼو ئې هغه له څا راوايست او په دې کاروان ئې وپلورو!!

د يوسف سوره د يوونو ۲۱-۲۲

د يوسف سوره د يوونو ۲۱-۲۲

د يوسف سوره د يوونو ۲۱-۲۲

د يوسف سوره د يوونو ۲۱-۲۲

يوسف: ۲۱-۲۲

د يوسف سوره د يوونو ۲۱-۲۲

او هغه چا چې دى ئې د مصر (له بازاره) وپېرلو خپلي مېرمني ته وويل: مېشت خاى ئې ورته عزتمن كړه (په عزت او درناوي سره ئې وساته)، يا به گټه راوړسوي او يا به ئې خپل زوى وگڼو، په دې توگه مو يوسف ته پر حُمكې تمكين وركړ او چې تاويل الاحاديث ورزده كړو، او الله په خپل كار برلاسى دئ خو ډېرى خلك نه پوهېږي او كله چې پوځوالي ته ورسېدو (حكلم) او (علم) مو وركړ او (ټولو) نېكانو ته همداسي بدله وركوو.

د قرآن له وينا معلومېږي چې د مصر عزيز د يوسف عليه السلام له ليدو سره سم د هغه له خېرې، خبرو، ناستې ولاړې، هونبىارتيا او زيركتيا نه پوه شوى چې هغه يو غلام نه، بلکې له يوې شريفې كورنۍ سره تعلق لري چې د حوادثو او پېښو طوفانونو له دې برخليک سره مخامخ كړى، نو حُكهُ ئې خپلي نښخې ته وويل: نه نښايي له هغه سره د مريبي په خېر چارچلند وشي، بلکې په كار ده ښه ئې وپالې، هيله ده چې په دې كور كې د هغه شته والى موږ ته گټور ثابت شي، كه مو په هغه كې نورې نښگري او وړتياوې وموندې په زويولى به ئې ونيسو او د خپلو ټولو شتمنيو امين او وارث به ئې كړو.

قرآن دې کور ته د يوسف عليه السلام د راوستو دوه اساسي موخي په گوته کوي، يو دا چې په دې توگه به ده ته پر حکمي تمکين ورپه برخه شي او بل دا چې الله تعالی به ده ته د تأويل الاحاديث علم او پوهه ورکړي، له دې نه معلومېږي چې اقتدار ته د رسېدو لړۍ ئې له دې ځايه پيل شوې، د عزيز مصر په کور کې د ده ځای په ځای کېدا باعث شوه چې قدرت ته د رسېدو دروازې ئې پر مخ پرانيستی شي او همداراز دا نښې چې دلته او د عزيز مصر په کور کې د پاتې کېدو له لاري هغه ته ډېرې خبرې معلومي شوې، دلته پوه شوی چې د مصر په ټولني کې څه تېرېږي، اقتدار د څنگه خلکو په لاس کې دی، د واکمنانو شخصي ژوند څنگه دی، په قصرونو کې څوک ناست دي او په زندانونو کې څوک پراته، د دې ټولني قاضي د چا په گټه او د چا په ضد پرېکړي کوي، ده په کنعان کې کوچيانی او صحرائی ژوند وليدو او په مصر کې د ښاريانو حالت او د دوی ترمنځ ژور توپيرونه، ټول هغه څه چې د ټولني د صالح مشرانو لپاره ئې زده کول ضروري دي په همدې توگه ده ته ورزده شول.

حکيم خدای غوښتل چې يوسف عليه السلام د مصر د ټولني د مشرتابه لپاره تيار کړي، د سختو آزموينو په لوړو ژورو کې وده ورکړي، هغه وړتياوې، ځواکونه او استعدادونه ئې راوينځ کړي او ځلا ورکړي چې يوازي په سختو شرايطو کې راوينځېږي او ځلا مومي، د يوه حکيم، مدبر او زړه سواند قيادت وړتياوې په کې راپيدا کړي، پوره فهم او بصيرت ئې په برخه کړي، د کنعان په نيمه بدوي ټولني کې ممکن نه وه هغه استعدادونه په ده کې راپيدا شوي وي چې د مصر د واکمنۍ لپاره ضروري ول، کنعان د مصر له مدني ټولني نه خورا زيات توپيرونه درلودل، څوک چې په هغه محيط کې ستر شوی په دې نه توانېدو چې د مصر د محيط غوښتنې درک کړي او د هغه ستر هېواد د خلکو د قيادت له عهدې څخه ووځي، د دې لپاره چې يوسف عليه السلام د مصر د ټولني نبض ښه درک کړي، په ټولو اسرارو ئې دقيقاً پوه شي، د سياسي او اجتماعي اړيکو او مناسباتو په ماهيت ئې ښه پوه شي او په هغه کې د مصر د متمدني ټولني د

زعامت ورتوب او لياقت راپيدا شي، نو بنايي چي د کنعان د نيمه بدوي ټولني نه مصر ته لاړ شي او هلته تر يوې مودې د مصر د زمامدارانو د ډلي د يوې مرفه کورنۍ په غېږې کي پاتې شي، هماغسي لکه چي الله تعالی موسی عليه السلام د يوې اسرئيلي مظلومې کورنۍ له غېږې بيل کړ او د سيند د خپو پراوړو ئې د فرعون کور ته ورساوو، د هغه جلاد له تيغه ئې وژغورو چي د بني اسرئيلو د بچيانو د وژلو او حلالولو لپاره گمارل شوی وو، د دنمن مانی ئې ورته مدرسه وگرځوله او په همدغې مدرسې کي ئې هغه علم او حکمت په برخه شو چي د دغې ټولني د لارښووني او قيادت لپاره ئې ورته ضرورت درلود، له ده نه مخکي ئې يوسف عليه السلام هم له کنعانه مصر ته ورساوو، د مصر د عزيز کور ئې ورته مدرسه کړ، دلته ئې د تاویل الاحاديث علم په برخه شو، دلته د مصر د ټولني په نبض پوه شو او دلته د دې ټولني د زعامت وړتياوې او ځانگړتياوې په کي وپاللی شوې. ده ديانت او خدای لمانځنه د ابراهيمي کورنۍ په غېږ کي زده کړې وه، مينه، سادگي، مروت، زړورتيا، صداقت، صبر، قناعت او ټولي هغه ښېگړي چي د نيمه بدوي ژوند ځانگړتياوې دي، دا ئې په کنعان کي ترلاسه کړل، هغه درایت او فراست چي د مصر د ټولني د مشرتابه لپاره ضروري وو دا ئې بايد په خپله په مصر کې، د عزيز مصر په کور او په زندان کي ترلاسه کړی وی، د کنعان په چاپيريال کي دا زده کړه ورته ممکن نه وه، نو ځکه حکيم خدای په خپل خاص الهي تدبير سره هغه مصر ته وروست او د مصر په يوې واکمني او حکمراني کورنۍ کي ئې مېشت کړ او په دې سره ئې په ده کي د دغو استعدادونو د ودي شرايط برابر کړل.

په دې قصې سره قرآن موږ ته دا ستر درس راکوي چي هيڅوک، که هر څومره ځواکمن وي، په هيڅ تدبير او حيلې سره نه شي کولی د الله تعالی پرېکړي وځنډوي او د تحقق مخه ئې ونيسي، الله تعالی چي څوک د يوې ټولني او ملت د زعامت لپاره غوره کړی او هغه ته ئې د مشرتابه وړتياوي ورکړې وي، کوم قدرت کولای شي د هغه په مخ کي خنډ شي؟! او دغه مقام ته د رسېدو مخه ئې ونيسي!؟

مگر د يوسف عليه السلام له عبرت او پنده ډکه قصه دا نه ثابتوي چې خدای په خپل کار کي برلاسی او غالب دی، خو ډېر خلک پرې نه پوهېږي.

قرآن فرمایي چې کله يوسف عليه السلام د پوځوالي او رشد مرحلې ته ورسېد، نو حکم او علم ورکړ شو، په قرآن کي اکثراً د پیغمبرانو د بعثت د بیانولو لپاره دا الفاظ کارول شوي چې حکم او علم ورکړی شو او په دې سره موږ ته لارښوونه کوي چې پیغمبرانو عليهم السلام ته هم علم ورکړی شوی او هم د حکم او فیصلې قوت، هغوی هم فکري امامان دي او هم سیاسي مشران او د پرېکړو او حکم کولو مرجع، دلته د يوسف عليه السلام په هکله ویل شوي چې (حکم) او (علم) ورکړی شو، له (علم) نه مخکي د (حکم) یادښت دا مطلب په گوته کوي چې يوسف عليه السلام لومړی قدرت ته رسېدلی او د مصر واکمن شوی او بیا په پیغمبري مبعوث شوی. خو دلته دا هم ویل شوي چې الله تعالی له ټولو محسنينو او نېکانو سره همداسي معامله کوي، دا الهي معامله یوازي پیغمبرانو ته نه ده مختصه شوې، بلکي ټول نېکان هم په کي شاملېږي، د هغوی هڅې به هم خامخا ثمر ته رسوي او نېکه بدله به ورکوي، د پېښو او حوادثو په لوړو ژورو او پېچومو کي به هغوی ته رشد او وده ورکوي او د دښمن د توطئو په وړاندي به ئې ساتنه او حفاظت کوي او د دوی د بریا او برلاسی لاره به آروزي.

بایبل تر دې عنوان لاندې (يوسف او د فوطيفار مېرمن) لیکي: په مصر کي د فرعون د ساتونکو مشر فوطيفار، يوسف په بیه واخیست... څه موده وروسته ئې دی د خپل کور او تجارت ناظر وټاکو... يوسف ښایسته ځوان وو، د فوطيفار مېرمني زړه پرې بایلو... له هغه ئې د مباشرت غوښتنه وکړه... هغه ونه منله او وئې ویل: بادار مي پر ما دومره اعتماد کړی، د خپلو ټولو شتمنیو اختیار ئې راسپارلی... څنگه به دا کرکجن کار کوم... دا د خدای په وړاندي لویه گناه ده... خو هغې لاس نه اخیست... یوه ورځ يوسف د کور په کارونو لگیا وو... له دوی دواړو پرته بل څوک په کور کي نه وو... هغې مېرمني لاس ورواچاوو چې له ما سره ځمله... يوسف ترې وتښتېدو او له کوره ووت، خو جامه ئې د هغې ښځي په

منگولو کي پاتې شوه... بنځي خدمتگارانو ته چيغې کړې او هغوی ته ئې وويل: خاوند مي يو عبراني نوکر کور ته راوستی، دا دئ ما ته ئې سپکاوی راوړلو... زما خونې ته راغی... لاس ئې راواچاوو... ما چيغې کړې او دی وتښتېدو او دا دئ جامه ئې زما په لاس کي پاتې شوه... کله چي فوطيفار د خپلي مېرمني خبري واورېدې ډېر په غصه شو او يوسف ئې په هغه زندان کي واچاوو چي د پاچا نور بنديان په کي اچول شوي وو!!!)

د بابل له لیکونکي پوښتنه کوو: تا خو خو سطره مخکي لیکلي چي په کور کي بل څوک نه وو، نو د فوطيفار مېرمني چا ته غږ کړ او دا خدمتگاران په يوې چيغې څنگه او له کومه راورسېدل؟! راشه د قرآن وينا واوره چي څومره دقیقه او له ژورو لارښونو ډکه ده:

قرآن د قصې دا برخه د يوسف عليه السلام د ابتلاء او آزموينې د يوه بل، خو ډېر حساس او خطرناک پړاو په توگه رااخلي، تر دې مخکي د وروڼو له مخالفت او حسادت سره مخامخ شو، په کوهي کي واچولی شو، په ارزانه بيه خرڅ شو، بل ملک ته يوړل شو، آزاد ژوند ئې د غلامۍ په ژوند بدل شو، په پای کي د يوې مفسدې مصري کورنۍ نوکری ته اړ شو او دا د ده د ژوند تر ټولو حساسه مرحله او تر ټولو خطرناکه آزموينه، اوس له يوه بل دښمن سره مخامخ دئ، مخکني دښمن په زړه کي ورته کينه او حسادت درلود، خو دا دښمن په زړه کي ورته هوس او شهوت لري، هغه په کوهي کي وغورځاوو او دا ئې د گناه په ډنډ کي غورځول غواړي، د دې دښمن دام ډېر غولونکی او جالب دئ او ځان ترې ساتل ډېر گران.

قرآن نه د دې مصري نوم اخلي او نه ئې د مېرمني، دا ځکه چي قرآن د تاريخ کتاب نه دئ، د نومونو يادول نه مفيد دئ او نه ضروري، د عزيز مصر په نامه ئې يادوي او دا د دې لپاره چي وښيي د مصر ټول هغه شخصيتونه چي دا ئې يو وو، د ده په څېرول، په خپلو کورونو کي ئې زلمي خدمتگاران او پېغلي خدمتگارانې ساتلې، د دې پروا ئې نه وه چي له دې څه فتنې راولاړېږي، داسي پېښو ته ئې د گناه په سترگه نه کتل، خاص اهميت ئې نه ورکاوو، دا اختلاط او حتی په جنسي

يوسف: ۲۳-۲۹ **قَالَ تِلْكَ آيَاتُ الْكُفْرِ الَّتِي كَانُوا يَعْمَلُونَ يَا قَوْمِ أُولَٰئِكَ لَمْ يَعْلَمُوا اللَّهَ حَقَّ عِلْمِهِ لَبَّاسًا عَلَيْهِمُ الْقُرْبَانُ يَوْمَ تَوَفَّوهُمْ**

هغې مېرمني چې دى ئې په كور كې اوسېدو، نفسي غوښتنه ئې ترې وکړه، دروازې ئې وتړلې او وئې ويل: ژر شه، درته تياره يم، هغه وويل: پناه خداى ته، هغه مي رب دئ، زما مېشت ځاى ئې راته ښه او ښايسته كړ، يقيناً چې ظالمان نه ژغورل كېږي، يقيناً چې هم هغې د ده تلوسه وکړه او كه ده د خپل رب برهان نه وى ليدلى حتماً ئې د هغې تلوسه كوله، په دې توگه مو فحشاء او بدكاري ترې وگرځوله، بې شكه چې هغه زموږ له مخلصو بندگانو څخه وو، (هغې غوښتل لاس ورواچوي، دى ترې وتښتېدو)، دواړو د دروازې په لوري منډې كړې، له شا (ئې تر لمنې ونيولو او د) كميس (لمنه ئې) وروشكوله، (له پرانستلو سره سم ئې) په دروازې كې د ښځې خاوند (په خپلې مخې كې) وموند، (مېرمني ئې) وويل: د هغه چا سزا به له دې پرته بل څه وي چې بندي شي او يا درناك عذاب (ئې په برخه شي) چې غوښتل ئې ستا مېرمني ته سپكاوى ورواړوي؟! ده وويل: دې له ما نفساني غوښتنه درلوده، د كورنۍ له غړو نه يوه شاهد داسې شهادت وركړ: كه ئې كميس له مخې غوڅ شوى وي، نو دې رښتيا ويلي او دى دروغجن دئ خو كه كميس ئې له شا غوڅ شوى وي نو بيا خو دې دروغ ويلي او دى رښتونى دئ، چې وئې ليدل كميس ئې له شا غوڅ شوى، نو خاوند ئې مېرمني ته وويل: دا ستاسو ښځو مكرونه دي، ستاسو مكرونه ډېر ستر ستر دي، يوسفه! له دې تېر شه او ته اې ښځې! د خپلې گناه معافي وغواړه، يقيناً چې خطا شوې يې!!

د قرآن دا برخه خو لارښوونې او ظريف ټكې زموږ مخې ته ږدي:

الله تعالی یوسف علیه السلام د خورا ستر ماموریت او لویې دندې لپاره غوره کړې وو، د یوه ستر انقلاب لپاره، د یوه سیاسي، اجتماعي، فکري او اخلاقي انقلاب لپاره، د مصر په څېر په یوې داسې ټولني کي چي له مدني لحاظه ډېره مخکي تللې خو له فکري او اخلاقي لحاظه ډېره وروسته پاتې، ظلم، فساد او بې عدالتي خپل تور وزر پرې غوړولی، واکمنان ئې په فساد کي تر ستونې غرق، مظلومان له خپلو ټولو انساني حقوقو محروم، د واکمنانو د هوسونو قرباني، په نه گناه زندان ته درومي او د اربابانو د مزاج خلاف په یوه معمولي کار په دار څړول کېږي، دا ستر مأموریت سپېڅلی، مهذب، مدبر او د ډسپلین خاوند قیادت او زعامت ایجابوي، هغه کسان چي د اسلامي ټولني د جوړولو په لاره کي مبارزه کوي، هغه ټولنه چي پیغمبران عليهم السلام ئې پر جوړولو مأمور شوي، باید دغسي لوړ شخصیت ولري او د مبارزې په لوړو ژورو کي د دوی دا وړتیاوي راڅرگندي شي.

که چېرې ظروف او شرایط په گناه کي د انسان د پرېوتو مشوق وي او هغه گناه ته وهڅوي، نو د ډېرو سترو شخصیتونو د لوېدو او سقوط احتمال هم شته، له هغو ظروفو او شرایطو نه چي انسان گناه ته رابولي یا ئې ورته را کاري باید ځان وساتو.

که چېرې یوسف علیه السلام د خپل رب برهان نه وی لیدلی، د هغې مېرمني په لوري به بنویېدلی وو، راشئ وگورو چي دا الهي برهان څه وو؟ د آیت له فحوی نه معلومېږي چي دا برهان د یوسف علیه السلام هغه احساس وو چي په دغو الفاظو سره ئې بیان کړ: الله تعالی مي رب او پالونکی دی، دې غوره مقام ته ئې راوړسولم، ظالمان نه ژغورل کېږي، همدغه احساس د دې باعث شو چي د ځوانۍ په هغه طوفاني دوره کي د شیطان او نفس له وسوسو خوندي پاتې شي.

قرآن فرمایي چي په دې کار سره یوازي دا نه چي دی له دغې گناه نه وژغورل شو بلکي په همدې سره بې حیايي او بدکاري له ده نه په شا وتمبول شوه!! د قرآن دا وینا په سطحي نظر سره انسان ته عجیبه برېښي، خو په لږ دقت سره پوهېدی

شي چي په دې الفاظو کي ډېر ژور او ظريف مطالب پراته دي، څوک چي په لومړي ځل د خپل نفس ناروا غوښتني او د خپل هوس د هڅونې په وړاندي صبر وکړي، تسليم نه شي او پښې ئې له بنويډو وژغورل شي، دغه کار په ده کي د ځان ساتني هغه ځواک او احساس کمال او قوت ته ورسوي چي په راتلونکې کي د داسي هڅونو په وړاندي ئې پښې ونه بنويږي، چا چي په لومړۍ مقابلې کي د بديو په وړاندي ماتې ونه خوړله، د بديو د مقابلې ځواک ئې لازيات پياوړي او مضبوط شي او چا چي په لومړۍ مقابلې کي ماتې وخوړه، بيا بيا به تر بريدونو لاندي راځي او ماتې به خوري، څوک چي د بدکاريو دروازه پرانېزي تړل ئې ورته گران شي او څوک چي د لومړي ځل لپاره د هغې له پرانستلو ډډه وکړي د تل لپاره ترې خوندي پاتې شي، يوه گناه نورو گناهونو ته لار پرانېزي، يوې گناه ته په منفي ځواب ويلو سره د نورو مخه نيول کېږي، يوسف عليه السلام هغي لومړۍ بلني ته په منفي ځواب ويلو سره هغو کسانو ته ځواب ورکړی چي د ده د بې لاري کولو طمع ئې کوله، ټول په دې پوهېدلي چي دا هوښيار ښکار په لومي کي نه نښلي، چي د عزيز مصر مېرمن په دې ونه توانېده نور به څنگه هغه ښکار کړی شي او څنگه به د هغه د ښکار کولو جسارت او طمع کوي؟! هو؛ په دې سره الله تعالی له يوې خوا دی د ځوانۍ په هغو شېبو کي چي احساسات ښه په ځوښ کي وي او هوس ډېر څپانده په گناه کي له پرېوتو وساتو او له بلي خوا ئې بد کاری ته بلونکي ځواکونه په فرسخونو له ده لرې کړل.

الله تعالی هغه د مصر د ټولني د زعامت لپاره غوره کړی وو، د مصر د هغه وخت پر ټولني د فحشا، اخلاقي فساد او جنسي آزادۍ تور وزر غوړېدلی وو، په خاصه توگه د ټولني په لوړ پوړيو او اشرافي کورنيو کي دا بيماري په پراخه پيمانه خوره وه، له دې پلوه ئې حالت داسي وو لکه د نن ورځي د لوېديځي نړۍ د گنده ټولنو حالت، جنسي بې لاريتوب ته نه يوازي د گناه په سترگه نه کتل کېدل بلکي يو عادي کار گڼل کېدو، د يوسف عليه السلام دا کار د دې باعث شو چي د مصر ټولي هغه مېرمني چي په خپلو نخرو سره ئې د مصر هر واکمن په آساني سره

بنکار کاوو له ده ناهيلي شي او د ده د بې لارې کولو طمع ونه کړي، که د عزيز مېرمن ونه توانېده چې يوسف عليه السلام د خپلي ځوانۍ په موسم کي دوکه کړي، هغه وخت چې احساسات خپانده وي او په داسي حالت کي چې دی ئې مريبي او خدمتگار وو، نو له هغه وروسته چې د عمر پوځوالي ته ورسېږي او د مصر واکمن شي، نو څنگه به هغوی وکولای شي چې دی بنکار کړي!! د قرآن دا الفاظ

څومره دقيق دي: **أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّ لَهُمْ لِقَاءَ رَبِّهِمْ** (ترڅو په دې توگه بدکاري او بې حیايي ترې ایساره کړو!!)، داسي ئې نه دي ویلي چې هغه مو له بدکاری او بې حیايۍ را ایسار کړ، نه بلکې بدکاري او فحشاء ترې ایساره شوه، یعنی هغه کار ئې وکړ چې نور بدکاري او بې حیايي ورته نږدې نه شي.

د هغو ټولو آزمېښتونو له جملې نه چې يوسف عليه السلام ورسره مخامخ شوی، خورا لوی او خطرناک ئې همدغه آزمېښت وو، د وروڼو مخالفت، کینه او حسادت، په څا کي لوېدل، مرییتوب ته لېږدېدا او بندي کېدا... دا ټول تر دې آزمېښت ډېر ډېر آسانه ول.

گورئ چې د قرآن د وینا په لفظ لفظ کي څومره ژورې لارښوونې او ظریف ټکي مخي ته راځي، دوه څېرې ئې په ډېره دقیقه او اغېزمنه توگه انځور کړې: یو د خدای بنده او بل د نفس بنده، یو له گناه تېښتي او بل په گناه پسې زغلي، یو د ځوانۍ په جذباتي موسم کي له گناه ځان ساتي او بل په داسي حال کي د گناه هڅه کوي چې ټولي جسمي او جنسي اړتیاوي ئې رفع شوي، دواړه د دروازې په لوري منډي وهي خو یو ئې د پرانستلو او له گناه نه د ځان ژغورلو په نیت او بل ئې د دې لپاره چې خلاصه نه شي او بنکار ئې له منگولو ونه وځي، دواړو د دروازې په لوري وځغاستل، یو ئې له گناه نه د تېښتي لپاره او بل ئې د بې لارې نفس د اشباع لپاره، یو ئې له خدایه ویرې تېښتي ته اړ کړی او بل ئې د زړه له مراد نه د محرومېدو وېرې، عجیبه صحنه ده، دوه متضادي څېرې په یوه تگلوري کي، د یوه منزل په لور په منډو، مگر له بېلا بېلو موخو سره، څه عجیبه صحنه نندارې ته

اينسودل شوې، هغه صحنه چې زړه په لږزا او درزا راولي، مشاعر هڅوي، په انسان کي وجد راپاروي. ډېر داسي کسان مومې چې دوی او هڅې ئې د دې صحنې له خپرو سره ورته دي، ټول په يوه تگلوري کې، د يوه هدف او مقصد په لور تلوار کې، کله نا کله له ورتو شعارونو او ادعاگانو سره، خو يو ئې د رحمن خداي لپاره او بل ئې د نفس او شيطان په حکم، يو ئې په پاك لمنتوب سره او بل ئې له لږلو او ملوثو لاسونو سره، يو ئې له الله تعالی نه د ويرې نه په ډک زړه سره او بل ئې له خيرن، خچن او گنده ضمير سره.

دواړه د خپل محسن په وړاندي ودرېږي، د يوه د ژوند ملگری او د بل آقا، يوه ته دې محسن هر څه ورکړي او د خپل ژوند شريکه ئې گرځولې، خو له بل سره ئې يوازي دومره کړي چې په نوکړۍ ئې نيولی، يو خپل محسن ته صادق او وفادار او بل ورته خائن او بې وفا، مجرم تر بې گناه مخکي د ځان د برائت ادعا کوي او بې گناه تورنوي او د هغه لپاره د سزا غوښتنه کوي!! پاك لمنی بېگناه له دې ډډه کوي چې بل تورن کړي، له ځانه دفاع ته اړ کېږي.

لکه څنگه چې مو د يوسف او د هغه د وروڼو په قصې کي ولوستل چې تېری د يوسف عليه السلام د وروڼو لخوا شوی، هغه ئې ځا ته وغورځاوو او بيا ئې د ده کميس د دې لپاره په "کاذبه وينه" سور کړ چې پلار پرې وغولوي، دلته هم وينی چې تېری د بدکار او مجرم له پلوه دی او د صالح مظلوم کميس په کي څيري شوی، هغه تورن شوی او هغه په زندان او دردناک عذاب گواښل شوی!! که تاريخ ته يو ځغلند نظر واچوو نو وبه گورو د دغو دوو انساني لوريو تر مينځ د تاريخ د ټولو ټکرونو ماهيت همدغسي دی.

کله چې دوی دواړه د مصر عزيز د وره خوله کي وينې، نو مجرمه بنځه ئې په جگ غږ وايي: يوسف ستا پر عزت او ناموس د تېري او لاس اچولو نيت درلود، د داسي تېري کوونکي سزا له دې پرته بل څه کېدی شي چې يا بندي شي او يا سخت تعذيب شي!! په دې صحنه کي هم گورئ چې د شر او فساد سمبول يرغلگر دی، تبليغات او افتراءات د هغه له لوري دي او د پاك لمنتوب او تقوا لوری تر

تهاجم لاندې او دفاع ته اړ شوی!! تل همداسې وي، د چا لمن چې په گناهونو لړلې وي هغه څوك په گناه تورنوي چې له گناه نه د تېبستې پر وخت ئې لمن خپرې شوې. اكثرأ داسې كېږي چې سپيڅلي خلك د خپل سپېڅلتوب نه د دفاع لپاره د تبليغ ډېر لږ احساس كوي او دا ضرورت لږ احساسوي چې د خپل پاك لمنتوب لپاره دلايل وړاندې كړي، دا مجرمان او گناه گاران دي چې د خپل جرم د پټولو او سپېڅلتيا د اثبات لپاره تبليغاتو ته ضرورت لري، دوى د ځان د تېرئې لپاره نور خلك تورنوي.

الله تعالى په خپله له مخلصو بندگانو دفاع كوي، هغه تل له متقيانو او پرهېزگارانو سره دئ، يوازي ئې نه پرېږدي، آزمېښتونه پرې راولي، په لوړو ژورو سره ئې آزمويي، دا ځكه چې ابتلاء او آزمېښت د الله تعالى سنت دئ او دا ځكه چې د آزمېښتونو په ترڅ كې د متقيانو روزنه كوي، په دې سره د دوى شخصيت ته مزیده ځلا وركوي، خو هيڅكله ئې د دښمنانو په وړاندې يوازي او بې اسرې نه پرېږدي، چا چې د آزمېښتونو په دوران كې تر پايه پورې صبر وكړ، الهي مرسته به ئې خامخا خوا ته را رسي، د باطل د پلويانو او ملگرو له منځه به داسې څوك راولاړوي چې له حق پالونكو دفاع وكړي، د مخالف لوري تورونه رد كړي او د دوى پر پاكي او پاك لمنې شهادت وركړي!! د يوسف عليه السلام لمن داسې خپرې شوې چې د يوسف عليه السلام پر پاكي او د عزيز د بنځي په بدلمنتوب شاهدي وركوي، هماغسې چې په وينو لړلې كميښ ئې يعقوب وپوهاوو چې لېوه نه دئ دارلې، بلكي وروڼو ئې كوم بل كار پرې كړى.

د عزيز مصر غبرگون ډېر سوړ، له دې هم ډډه كوي چې خپلي مېرمنې ته كومه سخته خبره وكړي، دا خو پرېږده چې طلاقه ئې كړي، سزا وركړي، يا دا له يوسفه لړې كړي او يا يوسف ترې لړې كړي، له خپله كوره ئې وباسي او بل ځاى ته ئې ولېږي، تر څو د دې فاجعي له بيا تکراره مخنيوى وكړي، فقط دومره ورته وايي: د بنځو مكرونه همداسې وي!! په مكرونو كې ډېر مهارت لري!! د عام خطاب په ډول، داسې چې نوري بنځي ئې هم په كې شاملې كړې دي: د شځو مكرونه

همداسي وي!!! د دې دا کار خطا او غلطې گڼي خو په دې معنا چي ولې ئې خپل حيثيت او مقام ته پام نه دئ كړى، دا خو ستا نوكر دئ نه سيال!! يعنې دا كار په خپل ذات كې د اعتراض وړ نه گڼي يوازې په هغه صورت كې ئې د اعتراض وړ شمېري چي له خپل سيال سره نه وي!! يوسف ته ئې وويل: له دې خبرې نه تېر شه، څه چي درسره شوي هغه هېر كړه او سترگې پرې پټې كړه!! او خپلي بنسټي ته ئې وويل: د خپلي گناه لپاره بخښنه وغواړه، اشتباه دې كړې ده!! خو د ده په الفاظو كې دا وضاحت نه شته چي له چا بخښنه وغواړي، له الله تعالى نه كه له خپل مېړه نه؟! د ده الفاظ دا وو: انك كنت من الخاطئين: يقيناً چي ته له خطا شوو څخه يې!! آيا له دې خبرې نه د ده مقصد دا دئ چي گناه دې كړې، دا عمل خو ذاتاً يوه گناه ده او يا دا چي دا گناه نه بلكي يوه اشتباه گڼي او معنا ئې دا ده چي ولې ئې په يو مريي او غلام باندي زړه بايللى او له هغه ئې د زړه مراد غوښتى؟! د آيت الفاظ ډېر صريح دي، ده د ذنب، جرم او اثم پر ځاي د "خطا" لفظ كارولى چي مطلب ئې دا دئ: د يوې شريفې كورنۍ عزتمنه مېرمن چي په خپل مريي زړه بايلي لويه اشتباه كوي!!

د مصر د عزيز له خبرو نه داسي معلومېږي چي د ده قصد دا دئ چي مېرمن ئې بايد په خپله له ده نه بخښنه وغواړي، بايد له خپل دغه مېړه نه بخښنه وغواړي چي دا ټول آرام او له عيش او عشرته ډك ژوند ئې ورته مهيا كړى، دومره پراخ او زيات نعمتونه ئې تر پښو لاندې ورته غوړولي، خو له دې سره سره دا بل چا ته زړه وركوي او يوه مريي ته پر ده ترجيح وركوي!!

گورئ چي يوسف عليه السلام د دغو ټولو نعمتونو پر يوې وړې برخي لاس موندلى، له دې ټولو نعمتونو څخه ډېر لږ څه د ده هم په برخه شوي، خو دئ ئې په مقابل كې د الله تعالى پاس ساتي او گناه كول د نعمت كفران گڼي او ترې ځان ساتي، مگر د مصر د عزيز بنسټه څومره ناشكړه ده چي د دغو ټولو نعمتونو په وړاندي د خپل مېړه پاس نه ساتي؟! د نعمتونو وفت او ډېروالى غالباً د هغه كفران ته لاره وباسي او انسان د منعم په وړاندي ناشكړى ته هڅوي او په انسان

کي د عصيان او طغيان سبب گرځي.

بايبل دلته د دې قصې له يوې ډېرې مهمې او حساسې برخې هسي تېرېږي، خو قرآن ئې په تفصيل سره بيانوي او فرمايي: د بنار ځينو بسځو په خپلو غونډو او مجلسونو کي دا تبصرې پيل کړې چې د عزيز مصر مېرمني په خپل نوکر زړه بايللي، دا خو ئې څرگنده غلطې کړې ده!! (د دې له شأن سره خو دا نه بنايي چې له خپل غلام سره مينه وکړي، دا چېرې او غلام ئې چېرې!!)، قرآن فرمايي چې دا هسي د دوی مکر وو، ټولي په همدې مرض اخته وې، هسي ئې خپلو خاوندانو ته داسي ښوده چې دوی د عزيز مصر د مېرمني په څېر نه دي، په دوی دې دا بد گمان نه کوي!! کله چې د عزيز مصر مېرمن د دوی له دې مکره خبره شوه نو د مېلمستيا بند وبست ئې ورته وکړ، د يوې صفې په سر ئې ورته ځای برابر کړ، د هري يوې مخي ته ئې د مېوې لوبښې او چاره کېښوده، کله چې دوی په خوراک لگيا وې يوسف ته ئې د دوی خوا ته د څه وروړلو امر وکړ، کله چې د مصر د واکمنو مېرمنو وليد، حسن ته ئې هک پک او مجذوبې شوې، بې اڅيتاره ئې خپل لاسونه غوڅ کړل، د عزيز مېرمني پرې غږ کړ: دا هماغه کس دئ چې تاسو پرې ملا متولم، هو! ما ترې د زړه مراد وغوښتو مگر هغه ډډه وکړه او که غوښتنه مي ونه مني او اوامرو ته مي غاړه کېښنږدي ځای به ئې زندان وي، خوار او ذليل به شي، يوسف (چې د دوی خبرې ئې اورېدلې او متوجه شوی چې اوس نو وضعيت لا ډېر خطرناک شو، دلته راغونډې شوې مېرمني ټولي د دې په څېر دي اوس به هغوي هم د ده د بې لارې کولو هڅه کوي، نو الله تعالی ته ئې د دعا لاسونه اوچت کړل او وئې ويل: زما ربه! زندان تر هغه څه راته غوره دئ چې دوی مي وربولي! که ته مي د دوی له مکره ونه ساتې، دوی ته به مايل شم او د نورو جاهلانو په څېر به شم!! الله تعالی د ده دعا قبوله کړه، له دې گنده محيطه ئې د ده د لرې کولو پرېکړه وکړه، عزيز مصر سره له هغه چې حقايق ورته څرگند شوي وو دا فيصله وکړه چې تر يوې مودې ئې زندان ته ولېږي.

د قرآن الفاظ دا دي:

الله لره ده، دا خو انسان نه بلکي له يوې قدرمني او درنې فرشتې پرته بل څه نه دئ، (د عزيز مصر مېرمني وويل: دا همغه څوک دئ چې تاسو پرې ملامتولم، هو؛ ما ترې د زړه مراد وغوښتو او ده ځان لرې وساتو، که هغه څه ونه کړي چې زه ئې پرې گمارم، نو هرو مرو به زنداني شي او حتماً به خوار او سپک شي، (يوسف) وويل: زما ربه! تر هغه څه چې دوى مي وربولي زندان راته غوره دئ او که ته د دوى مکرونه رانه وانه پوي دوى ته به ماييل او د جاهلانو له ډلي به شم، نور ب ئې دعا قبوله کړه او د دوى مکر ئې ترې وگرځاوو، بې شکه چې هغه پوه اورېدونکى دئ، بيا د څرگندو نښو له ليدو وروسته (دا ورته غوره) وېرېښېده چې څه موده ئې بندي کړي.

دلته څو خبري د ځانگړې توجه وړ دي:

د ښار د ښځو يوې ډلي، نه ټولو ښځو، فقط د درباريانو او رئيسانو ښځو، هغه چې په خپل چاپېريال کي د نورو اشرافي مېرمنو له ټولو اسرارو خبرېږي، وويل: د عزيز ښځي لويه غلطې کړې ده!! خپل غلام ته ئې زړه ورکړى او له هغه نه ئې د زړه مراد غوښتى، د هغې په شان شريفه او لوړه نسبه ښځه وگوره او مريي ته زړه بايلل وگوره! هيڅوک داسي نه کوي لکه چې هغې کړي دي!! قرآن کریم د دوى دا خبري هسي مکر او حيله گڼي او دا په گوته کوي چې دوى ټولي په دې ناروغۍ اخته وې، ټولي د عزيز مصر د مېرمني په څېر وې، دا خبري ئې د خپل پاک لمنتوب د اثبات لپاره کړې او په دې سره ئې خپلو مېړونو ته ښودله چې دوى دا کار اشتباه گڼي او هيڅ کله به ئې مرتکبې نه شي!!

قرآن فرمايي: کله چې دې د دوى مکر جنې خبري واورېدې نو په هغوى پسې ئې استازى ولېږو او د دوى لپاره ئې مجلس جوړ کړ، بالښتونه ئې ورته کېښودل او (د غذا او مېوو پر دستر خوان باندي ئې) هري يوې ته چاره کېښوده او (يوسف عليه السلام ته ئې) وويل: د دوى مخي ته ورووځه! کله چې د هغوى نظر پرې ولگيدو، نو هغه ئې (له خپل گومان او تصور نه) ډېر لوړ وموندو (د ټولو سترگې

پرې نسخې پاتې شوې او د مېوو پرځای ئې خپلې گوتې پرې کړې او وئې ویل: خدای ته پناه! دا خو بشر نه دئ، دا خو له یوې قدرمني فرشتې پرته بل څه نه دئ!! د عزیز مصر مېرمن (له کوم شرم او حیا پرته د خپل راز او د عیاشۍ د مجلسونو سیالو او هم مسلکو ملگرو ته) وایي: زه مو په دې ملامتولم چې خپل مریې ته مې زړه ورکړې، دا دئ هغه غلام! هو ما ترې د زړه مراد وغوښتو خو هغه ډډه وکړه، لوړه کوم چې یا به مې مراد پوره کوي او یا به زندان ته درومي، له ذلت او سپکاوي سره به مخامخېږي او له دې ټولو نعمتونو به محرومېږي!!

گورئ چې قرآن د مصر د اشرافي کورنیو اخلاقي وضعیت څنگه انځور کړی: د عزیز مصر د مېرمني د عیاشۍ په محفل کې مېلمانه، آزاد خیالي، د مصر د اشرافو په کورنیو پوري مربوطې بدلمني نسخې چې کله یوسف علیه السلام ویني، خپل حواس بایلي، خپل کنټرول له لاسه ورکوي، ټول د هغه د جمال په ننداره کې ډوبېږي او له ډېرې وارخطایۍ د مېوو پر ځای خپلې گوتې پرې کوي، بې له دې چې د شرم او حیا احساس وکړي د ده د حسن ستاینه کوي، د عزیز مېرمني ته برائت ورکوي او دې ته دا مجال برابرېږي چې په پوره جسارت سره پر خپل کار اعتراف وکړي!!

قرآن په دغو څو لنډو جملو سره د مصر د درباریانو او زعیمانو د کورنیو د بداخلاقو وضعیت او د هغوي د شخصي ژوندانه ټول اړخونه، پټې او ښکاره زاویې او گونې په ډېر دقت سره انځوروي او دا ښيي چې په غیر اسلامي ټولنو کې او د هغو خلکو په منځ کې چې پر خدای او آخرت ایمان نه لري، زعما او مشران ئې له اخلاقي لحاظه تر دې حده په فساد کې غرق وي، دومره سپک او ذلیل وي چې آزاد جنسي روابط په هغوی کې عادي کار گڼل کېږي او هیڅوک هم پرې اعتراض نه کوي.

دې ټکي ته مو باید پام وي چې له دې قصې څخه او له هغو تبصرو او تحلیلونو څخه چې د مصر د مشرانو اخلاقي وضعیت په کې خپرل شوی، د قریشو د سردارانو انتباه به څه وه؟ له دې به ئې څه پیغام اخیستو؟ آیا د دې قصې حرف

حرف به ئې ځان ته متوجه نه گانو او هغه به ئې په ټولني کي پر خپل اعتبار، رسوخ او عزت يو خطرناک بريد او تېرى نه بالو؟ آيا د مکې عامو خلکو به د دې قصې په هېنداري کي د خپلو سردارانو او د دوی د کورنيو څېره نه ليدله؟ او هر آيت به ئې د دوی پر بدې وضعي نه تطيقاوو؟

په دې آيتونو کي د يوسف عليه السلام هغه وضعیت چي ورسره مخامخ وو په ډېر زړه رابښکونکې، جالب او ښوونکې بڼه کي انځور شوی، هغه چي تازه رسېدلی ۱۸-۱۹ کلن ځوان دئ، د صحرا په ويره غېږه او د هغې په صافه او شفافه هوا کي دنيا ته راغلی او د ځوانۍ پړاو ته رسېدلی، الله تعالی ورته ښکلی صورت ورکړی، د وروڼو جفا ئې ليدلې، په څا کي د لوېدلو بده ورځ ئې گاللې، د غلامۍ شپې او ورځي ئې ليدلې او اوس د نړۍ په خورا متمدنه سيمه کي (د مصر په پلازمېنه کې) د مصر د عزيز په کور کي ژوند کوي، په هغه کي د بدوي او مدني ژوند آثار او نښي له ورايه ښکارېدې، د هغه رابښکونکې څېره د جلال او جمال، ښايست او تقوی، وقار او مهربانۍ، متانت او ساده توب ښکلی امتزاج وو، هر ليدونکی به ئې ځان ته رابښکو او د ځان مجذوب به ئې گرځاوو، د يوسف عليه السلام ذاتي ښېگړي ورته حادثې او پېښي رامنځته کړې، لومړی ئې د وروڼو له کينې سره مخامخ کړ او دی اوس د عزيز په کور کي له هغه لوي آزمېښت سره مخامخ شو، د عزيز ښځه ورپسې شوه، هره شېبه ئې د گناه په ناولي ډنډ کي د لوېدو وېره وه، په هر گام کي ئې مخي ته دام، له هغه محفل نه وروسته خو د مصر د سردارانو ټولي مېرمني پرې مينې او د هغه د اغوا لپاره ئې پايڅې رابډو هلي وې، د هغه ستونزه ئې لازياته کړې وه، هري خوا ته چي گوري، گناه ورته خپله غولوونکې غېږه پرانستې ده او په هر گام کي د شر داعي او بلونکی ورته په کمين کي دئ، په ناز او نخرو ئې ځان ته رابلي، که نور خلک په گناه پسې منډې وهي، دلته گناه په ده پسې ځغلي او هره شېبه د دې انتظار کوي چي هغه غافل ومومي او گوزار پرې وکړي، غافل ئې کړي، اراده ئې کمزورې وويني، گناه ته تمايل په کي راژوندي کړي او ډېر ژر ئې ښکار کاندې، څومره خطرناکه صحنه ده

او خومره ارواسوځوونکې آزمويينه؟ هغه په دې سخته مبارزه کې ثابت قدمه او کوټلی دی، له هر پړاو نه په بري سره سر لورې او فاتح تېرېږي، د عزيز د ښځې گواښونه ئې اورېدلي او ليدلي، چې يوسف بايد له دغو دوو نه يو غوره کړي، يا په گناه کې سقوط او د دې غوښتنو ته تسليمېدا، يا زندان ته تگ او د خواريو او ذلتونو منل، خو هغه د دغو دوو بديلونو څخه د يوه په انتخاب کې ځنډ ونه کړ، بې له ځنډه ئې زندان غوره کړ، په پوره اشتياق سره هغه بدیل انتخابوي چې پرې وېراو وئې، په پوره سوز او د زړه له تله خپل رب ته دعا کوي او وايي: زما پالونکې خدايه! زندان له هغه څه ډېر راته محبوب دی چې دوی مي وربلې!!

دا برخه له يوې خوا موږ ته دا رانښيي چې له دې محفل نه وروسته د عزيز مصر مېرمن د يوسف عليه السلام په ښکارولو کې يوازي نه وه، د مصر د سردارانو ډېري مېرمني ورسره شريکي شوې وې او له بله پلوه يوسف عليه السلام دغه صحنه دومره خطرناکه گڼلې چې د الله تعالی له لطف او مرحمته پرته ئې په بل څه خلاصون ترې گران ليدلی، د همدې لپاره ئې خپل رب ته په دې الفاظو دعا کړې: که د دوی مکر را نه دفع نه کړې، نو د دوی په دام کې به ولوېږم.

د قرآن دا وينا هم خاصه توجه غواړي چې فرمايي: يوسف عليه السلام جنسي بې لاريتوب او شذوذ د جاهليت له مظاهرو څخه گڼي، د قرآن له نظره په هري ټولني کې چې د دې گنده او ناولي عمل مظاهر راڅرگند شي نو هغه ټولنه له تمدن نه وروسته پاتې او جهل وهلې ټولنه ده. علم او تمدن انسان د قانونمندی خوا ته کارې او ټولي اړيکي د همدغې قانونمندی په سيوري کې تنظيموي او ټولنه له دې ژغوري چې قانون ترپښو لاندې شي، له حدودو تېری وشي، نظم له منځه ولاړ شي، يو د بل په حق او حد تېری وکړي، د انسان په ژوند کې تر ټولو مهمه او اساسي قضيه د ده جنسي اړيکي دي چې د ده او د ده د نسل ژوند او دوام ورپورې تړلی دی. د انسان د ژوند د دغه اساسي اړخ روغوالی، د قانون په چوکاټ کې د هغه تنظيمول او په دې برخه کې د پولو او حدودو د تر پښو لاندې کېدو مخنيوی د علم او تمدن له لومړنيو غوښتنو څخه ده. جهل او د انسان له

فطرت او د هغه د جسم د سلامتيا او روغتيا له غوښتنو او د هغه د روح او بدن له صحي اړتياوو نه بې خبري د دې سبب کېږي چې د انسان د ژوند دغه اړخ ته لازمه اعتنا ونه شي، ضوابط ئې تر پښو لاندي شي او له حدودو ئې تېرى وشي، مگر دا نه گورئ چې د لوېديځي نړۍ بې مهاره ټولنه له دې جهته څومره رنځ وړي او له څومره خطرناکو ناروغيو سره مخامخ ده؟ د ايېز وژونکې ناروغي د دې ټولني له مظاهرو څخه يوه ده، د لوېديځي نړۍ زړه سوانده پوهان په چيغو چيغو د خطر اعلان کوي چې يا آزادي جنسې اړيکي کنترول کړئ او يا د هغه د بدو او تباه کوونکو عواقبو انتظار وکړئ.

الله تعالی د يوسف عليه السلام دعا قبوله کړه، ده زندان تر دې لرلي چاپيريال غوره وگانو، زندان ورته خوندي پناځې ښکاره شو، د مصر د واکمنانو له مکرجنو او نخره گرو ښځو نه ئي الله تعالی ته پناه يووړه، د دعاگانو اورېدونکي عليم خداي د ده دعا اجابت کړه، له هغه چټل او لرلي چاپيريال او په گناه کي له سقوط او لوېدو ئې وژغورو، الله تعالی د خپل مخلص بنده دعاگانې اورې او قبلوي ئې، هغه د خپل بنده له هر حالتته خبر دئ، په دې پوهېږي چې د څه ډول معاملې وړ او مستحق دئ؟

قرآن فرمايي چې درباريانو ته دا غوره و برېښېده چې يوسف عليه السلام د څه مودې لپاره زندان ته ولېږي، په داسي حال کي چې حقايق ورته څرگند شوي او د يوسف عليه السلام په پاك لمنۍ پوه شوي ول. په دې اړه د قرآن له الفاظو معلومېږي چې يوازي د مصر عزيز نه؛ بلکي د مصر نورو درباريانو هم مصدحت په دې کي ليدلې چې د يوې مودې لپاره يوسف عليه السلام زندان کي وساتي، دوی دغه تصميم د ځينو نښو نښانو له ليدو وروسته ونيولو!! خو دا نښې نښانې کومي وې، هغه چې د يوسف عليه السلام په پاك لمنۍ ئې دلالت کاوو او که هغه اطلاعات چې د هغې مېلمستيا له وضعيته دوی ته رسېدلي وو؟ د قرآن له دغو الفاظو (من بعد ما رآوا الايات) او (ثم بدا لهم) چې په دواړو کي د جمعي صيغې راغلې ښيي چې زندان ته د يوسف عليه السلام په لېږلو کي نور درباريان هم

شريك ول او دا ځكه چې دوى ته دا اطلاع رسېدلې وه چې په هغې مېلمستيا كې د دوى مېرمنو هم په يوسف عليه السلام زړه بايللى او د همغه څه كولو هڅه ئې كړې چې څو ورځې مخكې ئې د عزيز مصر مېرمن پرې ملامتوله!! دا بهير موږ ته د هغې جاهلې ټولني يوه بله توره زاويه هم په گوته كوي او هغه دا چې په دغو ټولنو كې فيصلې او پرېكړې د مصلحتونو له مخې كېږي، نه د عدالت له مخې، د غير اسلامي ټولنو په محاكمو كې د واكمنانو هوى او هوس واكمني او حكومت كوي نه (قانون او قضا)، حاكم او واكمن كولى شي يو بې گناه انسان د خپلې خوښې تر مودې پورې په زندان كې وساتي، همغسې لكه د مصر واكمنانو او درباريانو چې د خپلو مېرمنو د اداره كولو او له فسادو د راگرځولو پر ځاى ئې يوسف عليه السلام د نامعلومې مودې لپاره زندان ته ولېږو!!

هغه شخصيت ته چې الهي تقدير د مصر په ټولنه كې د يوه ژور بدلون راوستو لپاره غوره كړى او د دې ټولني قيادت او زعامت به ده ته سپارل كېږي، ضروري ده چې د بدوي ژوندانه د وضعيت له مشاهدې او د مصر د حكامو د وضعې له ژورې مطالعې نه وروسته، د مصر د محاكمو د پرېكړو په څرنگوالي او ماهيت پوه شي او د زندان او زندانيانو له حال او احواله پوره خبر شي؛ او دا ځكه چې عوام د حاكمو نظامونو د پراخو تبليغاتو له مخې داسې گومان كوي چې (محاكم) آزاد او مستقل دي او قاضي د قانون او مقرراتو په حكم قضاوت كوي او د عدالت له تامين نه پرته هيڅ څيز ته ارزښت نه وركوي، د دې غلط ذهنيت تصحيح نه يوازي د عامه خلكو او طبقاتو تر منځ ضروري ده؛ بلكې د خواصو او د ټولنيزو انقلابونو د زعامت او مشرتابه په كچه هم ضروري ده، د زندان وضع او زندانيانو حالت، د دې ټولنو د محاكمو او قاضيانو ماهيت په ښه توگه څرگندوي، د انقلاب مشران بايد زندان ته لاړ شي تر څو په جاهلې ټولنه كې د عدالت او قانون ماهيت په خپلو ټولو غړيو او روح سره احساس كړي او په دې پوه شي چې په دې مجال كې كومي تبديلي او انقلاب ته ضرورت شته!!

قرآن په دې قصې سره موږ ته دا درس راكوي چې كه چېرې د الله تعالى كوم

صالح بنده ده په لار کي زندان ته درومي، بايد ډاډه او مطمئن وي او د پابلو په اړه دې هيڅ تشويش نه کوي، دا او هره پرېکړه دې د الله تعالی له لوري وگني او په دې باور دې وي چي په دې کي ئې حتماً حکمتونه او مصلحتونه ايښي دي، که نن نه پرې پوهېږې، ژر به پرې پوه شي، مگر نه گورئ چي زندان ته د يوسف عليه السلام تگ نه يوازي ده له غوښتنې سره سم وو؛ بلکي الله تعالی په دې سره دی په گناه کي له پرېوتو وژغورو، زندان ئې ورته يوه مدرسه کړه او د هغې په غيږه کي ئې له لا ډېرې فکري او اخلاقي ودې برخمن کړ او هلته ئې د مصر د ټولني يوه بله تياره زاويه له نږدې وکتله... او په پای کي له همدې زندانه د مصر واکمني ته ورسېدو.

A\$\$r (#Aoz žē ā& Ō1d& pō \$y d7h& A\$\$% (B\$ufū z 6 P\$%g;B ēz \$r

Yūf fūī \$ūā (qēB žēō%ā d #zā ŌĀā s qū @ū ō& Ō1d& pō ēz fy \$

ā) yūī\$% ē P\$eū \$y ā<?ū ō A\$\$% çīē dūzĀē B\$z B ē 1r \$rj

Mē? ' ū4pū Ō1y ē \$ēB \$y āVE \$y āū?ū bē ēō% /ūf fūī \$y āzēR

\$#B Mēv?# çīē brāj x Nd ūāz fy \$ NēR k \$ bqzB\$āzū Ūq% \$#B

~ B k \$ B1ēS b& \$79 ē % \$B 4> qzēfr l , s ū)R DŠū?ō ū ā\$y#ā

Ū Ä \$Z9#B Q & EĀ9r Ä \$Z9\$ Nār sīāā k #ē Ōū ~ B ē VE āBō<

? \$Ō& īēz ē qēyGB ē \$yūā Ū6 P\$% Ō&ā%Ā) çīē brāāō

Ō& \$p qBēāy™ [y Ū& W] yūīR B ~ B br7zē \$B çīē āg) āzāh qē\$

﴿يٰٓرَبِّ زِدْنِي ۙ عِلْمًا﴾

﴿يٰٓرَبِّ زِدْنِي ۙ عِلْمًا﴾

او له ده سره (په يو وخت) دوه زلمي غلامان هم زندان ته ننوتل (بنديان شول)، (هر يوه ئې يو خوب بيا بيا ليدلى وو، يوسف ته راغلل)، يوه ئې وويل: زه په خوب كې ځان داسي گورم چې انگور زبېښم او بل (ورته) وويل: زه په خوب كې ځان داسي گورم چې پر خپل سر ډوډۍ وړم او مارغان ئې خوري، موږ د دې خوبونو په تعبير پوه كړه، ته راته د نېكانو له ډلې معلومېږې، هغه وويل: لابه هغه خواږه چې (معمولاً هره ورځ) دركول كېږي درته نه وي راغلى چې تعبير به ئې درته ووايم، دا د هغه علم يوه برخه ده چې زما پالونكي رب راښودلى، ما د هغه قوم دين پرېښود چې پر الله ايمان نه لري او پر آخرت كافران شوي. او د خپلو نيكونو ابراهيم، اسحاق او يعقوب د دين متابعت مي وكړ، موږ ته نه بنايي چې له الله سره كوم څه شريك كړو، دا پر موږ او پر ټولو خلكو د خداى يو فضل او پېرزوينه ده؛ خو اكثر خلك شكر نه كوي، (يعني دا د الله تعالى لويه پېرزوينه ده چې موږ ته ئې فرمايلي: له الله پرته بل چا ته سر مه ټيټوئ او بل ته لاس لمن مه اوږدوئ)، د زندان ملگرو! آيا ډول، ډول اربابان غوره دي او كه يو غالب خداى چې (پر ټولو كایناتو) مسلط دئ؟ له ده پرته خو تاسو د داسي څه عبادت كوئ چې هسي څو نومونه دي، چې تاسو او ستاسو پلرونو نومولي، الله هېڅ دليل ورته نه دئ نازل كړى، حكم (صادرول) خو يوازي الله لره دئ، امر ئې كړى چې له ده پرته د هېچا عبادت مه كوئ، سم او سيده دين همدا دئ، خو زياتره خلك نه پوهېږي.

باييل تر دې عنوان لاندي (يوسف د بنديانو خوبونه تعبيروي) ليکي: (فرعون د دربار د ساقيانو او نانوايانو په رئيسانو غصه شوی وو... دواړه ئې په هغه زندان کي واچول چي يوسف هم په کي وو... دوی زياته موده هلته پاتې شول... فوطيفار يوسف د دوی د خدمت لپاره گمارلی وو... يوه شپه دواړو خوب وليد... سهار يوسف متوجه شو چي دواړه خفه دي... پوښتنه ئې ترې وکړه... وئې ويل: مورږ خوب ليدلی خو څوک نه شته چي مورږ ته ئې تعبير کړي... يوسف ورته وويل: د خوبونو تعبيرو د خدای کار دئ!! ما ته ووايئ څنگه خوبونه مو ليدلي... د ساقيانو رئيس وويل: د انگورو داسي تاك مي وليد چي درې څانگي ئې وې... ناڅاپه څانگي وغورږدې او زيات انگور په کي وټوکېدل... له ما سره د فرعون د شرابو جام وو، انگور مي په کي وزبېښل او فرعون ته مي ورکړل او هغه وڅښل، يوسف ورته وويل: ستا د خوب تعبير دا دئ: درې څانگي يعني درې ورځي، تر دريو ورځو پوري به فرعون تا له زندانه آزاد کړي او بيا به د ده ساقی شې... هيله مي دا ده چي ما هېر نه کړې، فرعون ته زما قصه وکړه او ترې وغواړه چي ما له دې زندانه آزاد کړي... کله چي د نانوايانو رئيس دا تعبير واورېدو او هغه ئې ښه وموند نو هغه هم خپل خوب داسي ورته تېر کړ: په خوب کي په خپل سر باندي له ډوډۍ ډک درې شکورونه گورم... مرغان راغلل او هغه ئې وخوړې، يوسف ورته وويل: درې ټوکړۍ يعني درې ورځي، درې ورځي وروسته به فرعون ستا سر له تنه بېل کړي او بدن به دې په دار وځړوي، مرغان به راشي او ستا د بدن غوښې به وخوري... درې ورځي وروسته د فرعون د زېږېدو کلوزه وه... دا دواړه بنديان ئې خپل حضور ته وروغوښتل... د ساقيانو رئيس ئې په خپلي مخکنۍ دندې وگمارو او بل ئې په دار وځړاوو)

قرآن د باييل د دغو خبرو اکثري برخي ردوي او په ځای ئې د قصې اصلي بهير په داسي بڼې کي بيانوي چي نه يوازي هر څه ئې طبيعي او د واقعيتونو مطابق دي بلکي ډېر ظريف نقاط او مفيدي لارښووني زموږ مخي ته ږدي، قرآن فرمايي چي د يوسف عليه السلام په څېر دوه نور بې گناه کسان هم له ده سره په

یوه وخت زنداني شول، دواړو یوسف علیه السلام ته د یوه دروند او نېک انسان په سترگه کتل، د همدې لپاره ده ته راغلل او د خپلو خوبونو تعبیر ئې ترې وغوښت او یوسف علیه السلام چي له خپل زندانه د دعوت او مبارزې سنگر جوړ کړی، له هره فرصته په استفادې سره خلك د الله تعالی عبادت ته رابلي، له شرك او د گڼ شمېر اربابانو له بندگۍ نه بغاوت ته بلنه وركوي، مخکي له دې چي د خپل زنداني ملگرو خوبونه تعبیر کړي، مهلت ترې غواړي او ورته وایي چي د راتلونکي وخت د ورځني خوراک له راتلو مخکي به ستاسو د خوبونو تعبیر درته ووايم، له دې فرصته په استفادې سره هغوی توحید، معاد، رسالت، له شرك نه برائت او د الله تعالی عبادت ته رابلي، خو تر هر څه مخکي لازم بولي چي د هغوی اعتماد جلب کړي؛ ځان داسي معرفي کوي: ما د هغه قوم دین پرېښی چي پر خدای ایمان نه لري، له آخرته منکر دي، د دې په ځای مي د خپلو نیکونو ابراهیم، اسحاق او یعقوب علیهم السلام د دین متابعت ته ملا ترلې او ورته وایي: له ذلت او سپکاوي نه د خلاصون یوازینی لار دا ده چي له الله تعالی پرته بل چا ته سر تیت نه کړو، له شرك نه ډډه وکړو، یوازي په همدې سره د الله تعالی عنایت او فضل زموږ او د ټولو انسانانو په برخه کېدی شي، الله تعالی په خپل دې پرېکنده او قاطع حکم او امر سره چي له ده پرته هیچا ته د بندگۍ سر تیت نه کړو او هیچا ته د احتیاج او نیازمندی لاس اوږد نه کړو، پر موږ لویه پیرزوینه کړې ده، خپل خاص احسان او فضل ئې زموږ په برخه کړی او زموږ سر لوړي او عزت ئې غوښتی دی. خو ډېر انسانان د دې الهي احسان او ستر نعمت پاس نه ساتي، د شرك په گنده ډنډه کي لوېږي، او په همدې سره ئې ذلت او سپکاوی په برخه کېږي، یوسف علیه السلام د زندان ملگرو ته وایي:

څوک چي د ځمکي او آسمانونو د یوازني پالونکي رب له عبادته ډډه وکړي، د ډول ډول اربابانو او دروغجنو خدایانو د بندگۍ په دام کي پرېوځي، د هغه چا په څېر شي چي د کومي رسۍ په وسیله پورته تللی خو د لارې په نیمايي کي نابیره رسۍ شلېدلې، له بره سره ئې اړیکي غوڅې شوې، راپرېوتی، یا د ښکاري

مرغانو منگولو کي گير شوی او يا توندو سيليو پر سر اخیستی او په کومي ژورې کندې کي ئې غورځولی، آیا نه وینی چي زموږ په دې شرك وهلې او له الله تعالی نه بې خبري ټولني څومره ډول ډول اربابان حکومت کوي؟! آیا غوره نه ده چي د دوی د ظالمانه واکمنۍ نه د نجات او خلاصون لپاره يوه خدای ته پناه یوسو او یوازي د هغه عبادت وکړو؟ له الله تعالی پرته ټول معبودان او هر هغه څه چي تاسو ئې لمانځئ، مرسته ترې غواړئ او پناه وروړئ، تش په نامه معبودان دي، هسي خوشي نومونه دي، هیڅ حیثیت نه لري، هیڅ نه شي کولی، په حقیقت کي داسو او ستاسو پلرونه دي چي دوی مو په خاصو نومونو او القابو نومولي، داسي ځانگړتیاوې، کرامات او خصوصیات مو ورته منسوب کړي چي په کي نه شته، هسي گومان کوئ چي ستاسو دعاگانې اوري، ستاسي مرسته کولی شي، ستاسي حاجتونه پوره کوي او دعا گاني مو قبلوي؛ په داسي حال کي چي نه د دې پراخې هستۍ په غېږکې داسي دلیل تر سترگو کېږي چي الله تعالی شريك لري او نه په کوم الهي کتاب کي ویل شوي چي له الله تعالی پرته د بل عبادت، هغه ته سر ټیټول او له هغه مرسته غوښتل جایز دي، هغه څوک چي دا ادعا او گمان ئې کړی چي د دې عالم کوم څيز يا کوم څوک په الوهیت او ربوبیت کي د الله تعالی سیال او شريك دئ او الله تعالی هغه د هستي په اداره او د چارو په سمبالولو کي له ځان سره شريك کړی، ادعا ئې پوچه او گمان ئې بې بنسټه دئ، داسي چي په ټوله هستۍ کي به د دې ادعا د اثبات لپاره کوم دلیل وړاندي نه کړی شي!! هغه دین په دېوال ووهئ او هیڅکله د الهي دین په سترگه مه ورته گورئ چي شرك ته بلنه ورکوي.

الله تعالی ټولواک دئ، د عالم د ساتلو او پاللو واگې ئې په لاس کي دي، د هر کار پرېکړه د ده له لوري کېږي، حکم او فرمان صادرول ده لره مختص دئ، پر ټول عالم د ده جل جلاله حکم نافذ دئ، په دې واکمنۍ او حکومت کولو کي هیڅوک ورسره شريك نه دئ. الله تعالی د قانون جوړولو او پرېکړو کولو صلاحیت او اختیار هیچا ته نه دئ ورکړی، باید د ژوند په ټولو چارو کي له الله تعالی او د

د قرآن پلوشې..... د يوسف سوره

هغه له دين نه هدايت او لارښوونه تر لاسه كړو او د هغه له حكم او امر سره سم عمل وكړو.

ستاسي د ټولني مطلق العنانه حاکمان ظالمان دي، له خپل حد او حق نه ئې تېرى كړى او په خپلي دې ادعا سره د شرك مرتكب شوي چي د قانون جوړول دوى حق دئ.

د الله تعالى دائمي او پرېكنده حكم دا دئ چي له ده پرته د بل خيز او بل چا عبادت مه كوى، د بل چا له درشل او درباره وېره او طمع مه لرئ، له الله تعالى پرته هيچا ته د بندگۍ سر مه ټيټوى او د فرمان او حكم اطاعت ئې مه كوى، كوم مذهب او دين چي تا ته وايي: له غير الله مرسته غوښتل جايز دي؛ نو پوه شه چي دا دروغجن دين او كور اوړ مذهب دئ، داسي دين او مذهب چي فقط جاهل وگړي ئې په دام كي ښكار كېږي!!

له دې اغېزمن دعوت نه وروسته يوسف عليه السلام د زندان ملگرو ته د دوى د خوبونو په اړه وايي:

ÜnÄñ çz F\$Bñ (#Äz ¼d ' Äpñ \$j äñh&\$B& Çö Þñ#ÖkÄ %A/f

A\$%r ÇIE È\$utçpñi " %\$BÆ #ÖÖ¼hA& B çö%çz Üñ

B¼ç%çj; ¼ ß ïñ %ÏÄ ' Ìçz Ç\$ÛÇB BSR ¼R ES " %ç

ÇIE üñZÄ j òI Çö Þñ\$ Ìj ïñ ¾hñ tçz È

د زندان ملگرو! ستاسو يو تن به (آزاد شي او بيا به) د خپل بادار د شرابو ساقي شي او بل به په دار وځړول شي او مرغان به ئې د سر غوښې شكوي، دا دئ هغه كار تر سره شو چي تاسو ئې پوښتنه كوله. بيا ئې د دوى دواړو هغه يوه ته چي گومان ئې كاوو آزاد به شي، داسي وويل: خپل بادار (د مصر

پاچا) ته زما يادونه وکړه، خو شيطان د ده وريادول ترې هېر کړل، نو تر څو کلونو په زندان کې پاتې شو.

دلته څو ظريف ټکي زموږ توجه جلبوي:

گورئ چې يوسف عليه السلام ته وروڼو په يوه سترگه کتل، د ده وړتياوو د هغوی حسادت راپاراوو او د مصر د درباريانو عياشو او بدکارو بنځو په بله سترگه ورته کتل، د ده حسن د دوی هوس او شهوت راپاراوو، خو د دوی دواړو په خلاف د دې دوو ستم ځپلو غلامانو تاثر د ده په باب بل شان دئ، د يوسف عليه السلام په څېرې، خبرو، حرکاتو او ناستي پاستي کې د يوه صالح، محسن او پرهېزگار انسان نښې او آثار د دوی توجه جلبوي او د خپلو خوبونو د تعبير لپاره ورته رجوع کوي، هغه ته د محسن او نېکوکار خطاب کوي.

د بايبل دا خبره هم هيڅ وزن او وقعت نه لري چې وايي: يوه شپه دواړو خوب وليد... سهار يوسف متوجه شو چې دواړه خفه دي... پوښتنه ئې ترې وکړه... وئې ويل: موږ خوب ليدلی خو څوک نه شته چې موږ ته ئې تعبير کړي!!! دا ځکه چې نه خو دوی داسې څه په خوب کې ليدلي وو چې پرې پرېشانې شوي وي او نه د خوب په تعبير پوهېدل!! د بايبل د دې وينا په خلاف قرآن فرمايي چې دوی يوسف عليه السلام ته راغلي، صالح، نېک او پوه انسان ورته معلوم شوی، گمان ئې کړی چې دی کولی شي زموږ خوبونه تعبير کړي

لکه چې گورئ قرآن نه دا خبره کوي چې دوی درې څانگي او درې شکورونه په خوب کې ليدلي او نه دا خبره چې يوسف عليه السلام دوی ته وويل چې درې ورځي وروسته به ستاسو خوبونه په دې توگه رښتيا کېږي، د بايبل دا وينا هيڅ وزن نه لري چې د دريو څانگو او دريو شکورونو تعبير درې ورځي دئ، يوسف عليه السلام د يوه له خوبه پوهېدلی چې آزاد به شي او بېرته به په خپلي مخکنۍ دندې وگمارل شي، قرآن فرمايي چې د يوسف گمان همدا وو، د ده له خوبه ئې انتباه همدا وه، د دوهم کس خوب دوه برخي درلودې: پر خپل سر د ډوډۍ وړل او

د ده پر سر باندي د مرغانو خوراك، له لومړۍ برخي ئې دا انتباه اخیستې چې د هغې ډوډۍ د پخولو مسئولیت به د ده پر سر پرېوځي چې پاچا پرې غصه شوی وو او دی ئې د همدې لپاره زندان ته لېږلی وو او له دوهمې برخي ئې دا انگېرلې چې پر دار به وځړول شي او مارغان به ئې د سر پوستکي او ماغزه خوري.

د قرآن له وینا معلومېږي چې دا دواړه زلمیان هم د يوسف عليه السلام په څېر بې گناه ول، د قرآن له الفاظو او د يوسف عليه السلام له تعبیر نه معلومېږي چې یو ئې د دربار ساقی او بل ئې نانواى وو، ویل شوي چې په دې خاطر زندان ته لېږل شوي ول چې د دربار په یوې میلمستیا کي یوه داسي شراب مېلمنو ته وړاندي کړي وو چې مچ په کي لوېدلی وو او بل ئې داسي ډوډۍ پخه کړې وه چې شگي په کي وې، د آیت له الفاظو او د هغو دواړو له خوبونو څخه دا جوتېږي چې نوموړې وینا صحیح او د بایبل خبره غلطه ده چې دوی د دربار د چارو مشران وو، قرآن دوی دواړه د زلمیانو په نامه یادوي او په دې سره موږ ته د مصر د هغه مهال وضعیت دقیقاً انځوروي، دا یوازې يوسف عليه السلام نه وو چې د حاکم نظام د عیاشو او ظالمو واکمنانو د هوسونو قرباني شوی وو؛ بلکي د ده په څېر گن شمېر کسان هره ورځ د دې مفسد نظام د مفسدو واکدارانو د هوسونو قرباني کېدل، دا یوازې دی نه وو چې له کومي گناه او جرم پرته زنداني شوی او د دې ټولني د ظالمو واکمنانو د غضب او قهر تر متروکې لاندي راغلی؛ بلکي د ده په څېر ډېر نور هم له کومي گناه پرته د دوی په لاس تعذیب کېږي، رنگ رنگ عذابونه گالي او هیڅ په هیڅ ځورول کېږي.

د قرآن له الفاظو معلومېږي چې يوسف عليه السلام د زندان دغو دوو ملگرو ته وویل: کوم خواړه چې هره ورځ په معین وخت درکول کېږي، د هغه وخت تر رارسېدو مخکي به ستاسي د خوب تعبیر درته ووايم، یعنی دا چې له دوی ئې وخت غوښتی، تر څو د دوی د خوبونو په باب فکر وکړي او صحیح او دقیق تعبیر ئې ورته ووايي. د اټکل له مخي دغو ملگرو ئې سهار له ویښېدو نه وروسته ده ته خپل خوبونه تېر کړي او ده د غرمې تر ډوډۍ پوري مهلت غوښتی، د دې وینا په

اهمیت هغه وخت ښه پوهېدی شو چې په راتلونکې کې د پاچا د خوب د تعبیر په اړه د يوسف عليه السلام فوري ځواب او له څه ځنډه پرته تعبیر ته ځیر شو، دلته ئې وخت غوښتی او هلته ئې له ځنډه پرته ځواب ویلی او د دې معنی دا ده چې د يوسف عليه السلام بصیرت او پوهه ورځ په ورځ زیاته شوې، زندان د ده لپاره که له یوې خوا د مبارزې او دعوت سنگر وو له بلې خوا یوه مدرسه وه، الله تعالی تر هغه مهاله په زندان کې پرېښود چې ښه روزنه ئې وشي او د هغه ستر او تاریخي مأموریت لپاره جوگه شي چې څه موده وروسته به ورسپارل کېږي، د مصر د هغه مهال د لوی ملک زعامت او قیادت ده ته سپارل کېدو، الله تعالی د همدې لپاره دی له کنعانه راروان کړی وو، د ستونزو، کړاوونو او آزموینو په لوړو ژورو کې ئې وروزو او ورو ورو ئې د هغه استعدادونو او وړتیاوو ته وده ورکړه او دا شرایط ئې ورته برابر کړل چې له زندانه قصر ته ورسېږي او له غلامۍ نه پاچاهۍ ته. متأسفانه زموږ ځیني مفسرين هم د اسرائیلي روایاتو تراغېز لاندې تللي او د قرآن دا برخه ئې داسې تعبیر کړې چې گواکې يوسف عليه السلام په غیب پوهېدو او د زندان ملگرو ته ئې ویلي چې زه مو په دې خبرولی شم چې نن به کوم خواړه درته راځي او سبا کوم او ځینو داسې تعبیر کړی چې په خوب کې هر خواړه وگورئ زه ئې تعبیر درته ښیم!! دا دواړه تعبیرونه کمزوري دي او د قرآن له الفاظو سره اړخ نه لگوي، قرآن د يوسف عليه السلام قول په دې الفاظو رانقلوي: نبأتکما بتأویلہ (ناسې دواړه به د هغه په تعبیر خبر کړم)، دا الفاظ صریحاً ښيي چې مراد ئې د خوب تأویل او تعبیر دی؛ د خوراک لپاره د تأویل کلمه نه استعمالېږي او صحیح نه ده چې ووايو: نبأتکما بتأویل الطعام!! سر بیره پر دې دلته زندانیانو له يوسف عليه السلام نه د خپلو خوبونو تعبیر غوښتی او دا صحیح نه ده چې د خوبونو د تعبیر پر ځای هغوی ته ووايي چې د هغه خوړو څرنگوالی به درته وښیم چې په راتلونکې کې درکول کېږي!!

د قرآن دا دقیق او له معانیو ډک الفاظ هم د غور او دقت غوښتنه کوي چې

فرمایي:

د يوسف سوره د يوسف سوره د يوسف سوره

د يوسف سوره د يوسف سوره د يوسف سوره

او د دوی دواړو له منځه ئې هغه چا ته چي گمان ئې وکړ خوشې کېږي وويل:
د خپل بادار خوا ته دې ما یاد کړه، نو شیطان دا ترې هېره کړه چي خپل
بادار ته ئې یادونه وکړي، نو ځکه خو کلونه په زندان کي پاتې شو.

دا آیت په ډېر صراحت سره ښيي چي:

يوسف عليه السلام نه د ځان په اړه له الهي قضا خبر وو او نه د خپلو دوو
زنداني ملگرو له مقدراتو، بلکي د دوی له خوبونو ئې اټکل کړی، د يوه خوب ته
په پام سره ئې گومان کړی، حدس ئې وهلی او اټکل ئې کړی چي له زندانه به آزاد
شي، د "ظن" لفظ کارول همدا مطلب افاده کوي. او په دې سره قرآن د بايبل دا وينا
يو ځل بيا رد کړې چي پيغمبران عليهم السلام په غيب پوهېږي، که تاسو بايبل ته
لږ څير شئ په ځای ځای او نږدې د ټولو پيغمبرانو په اړه به وگورئ چي په غيب
پوهېدا ورته منسوب شوې او قرآن همدومره په دې خبري تاکيد کوي چي نه
پيغمبران په غيب خبر دي او نه پر ځمکه او آسمان کي له الله تعالی پرته بل څوک
په غيب پوهېږي.

يوسف عليه السلام خپل دغه ملگري ته چي د ده په گمان به له زندانه خوشې
کېږي او بيا به د دربار ساقي شي، وويل: ما په یاد لره، هېر مي نه کړې، خپل
بادار ته دې زما احوال واوروه؛ خو هغه چي د شیطان په لار تللی وو، د خپل زندان
يار ئې هېر کړ، دربار ته نږدېوالی د دې سبب شو چي د سختو ورځو ياران هېر
کړي، وئې نه غوښتل او يا ئې ونه شو کړی چي د يوسف احوال خپل بادار ته
واوروي.

د قرآن له دغو الفاظو (فلبث في السجن بضع سنين: نو د څو کلونو لپاره په

زندانه کي پاتې شو، داسي معلومېږي چي يوسف عليه السلام د خوبونو د تعبير په دوران کي کوم داسي کار کړی چي له امله ئې څو کاله په زندان کي پاتې شو، دا کوم کار وو؟ کوم داسي الفاظ د ده له خولې وتلي چي له امله ئې د زندان موده د څو نورو کلونو لپاره اوږده شوې؟ که څه هم ځيني مفسرين وايي چي د قرآن په دې الفاظو کي چي وايي: (فانساہ الشيطان ذکر ربه)، يوسف عليه السلام ته اشاره شوې، خو دا ډېره کمزورې خبره ده، ځکه له دې نه دوه آيتونه وروسته وضاحت شوی چي دغه هېروونکی يوسف عليه السلام نه؛ بلکي د هغه د زندان ملگری وو چي څه موده وروسته ئې خبره ورپه ياد شوه، دا هېرېدا د يوسف عليه السلام د ملگري کار وو نه د يوسف عليه السلام کار. د دوی تعبير د قرآن له الفاظو سره قطعاً اړخ نه لگوي، هغه يوسف چي د الله تعالی لپاره ئې زندان ته پر دربار ترجیح ورکړه اوس به په زندان کي څنگه خپل رب هېروي، انسان خو معمولاً په سختيو کي نسبت آسانيو ته لاسيات خدای يادوي. د آيتونو ترکیب داسي دی چي هېرېدا د آزاد شوي ملگري کار دی، ځکه له ده غوښتل شوي وو چي د خپل بادار خوا ته ما ياد کړه، نسيان او هېرېدا له دې سره جوخت راغلي او له همدې ساقې پرته بل چا ته نه شي منسوبېدی.

د قرآن الفاظ په دې هکله ډېر صريح دي چي په زندان کي د يوسف عليه السلام د پاتې کېدو دليل دا وو چي له خپل زنداني ملگري ئې دا مطالبه وکړه چي د ده احوال خپل بادار ته ووايي او په دې توگه له زندان نه د خلاصون په لټه کي شو، په داسي حال کي چي څه موده مخکي ئې ويلي وو؛ زندان ته پر هغه څه ترجیح ورکوم چي دوی مي وربلي! ولې ئې عجله وکړه، ولې بې حوصلې شو، ولې د يوه غلام په وسيله له ظالم حاکم نه استرحام کوي؟! حکيم خدای د هغه دا کار غوره ونه بالو؛ نو ځکه څو کاله نور هم په زندان کي پاتې شو او دا ځکه چي هغه لا مزید روزني ته ضرورت درلود، د هغه د معنوي ودي او ارتقاء لپاره څه نوره موده په زندان کي پاتې کېدل ضروري وو. دا مطلب هغه وخت موږ ته لاسيات جوت کېږي چي گورو قرآن په همدې سوري کي او څو آيتونه وروسته، د يوسف عليه

السلام لوړ عزم او متین صبر او زغم داسي انځوروي: څو کاله وروسته، همدا زنداني ملگری، په داسي حال کي د ده خوا ته راځي چي د مصر د پاچا پیغام ورسره دی، دی ئې دربار ته ورغوښتی، خو دی پاچا ته له ورتلو ډډه کوي، له زندان نه د خلاصون په باب عجله نه لري، په ډېره استغنا او متانت سره وايي: اول باید زما د زنداني کېدو وجه معلومه شي، له هغو دې پلټنه او تحقیق وشي چي زه ئې زندان ته لېږلی وم، کله چي زما براءت اعلان شو هله به دا بلنه ومنم!!

گورئ چي قرآن په څومره حکیمانه توگه د هغه الهي نظام د مشرانو او اکمنانو ځانگړتیاوې زموږ مخي ته ږدي چي الله تعالی ئې د انسانانو لپاره غوره گڼي، د دې ټولني د زعامت یوه بېلگه د یوسف علیه السلام په څېره کي انځوروي او زموږ نندارې ته ئې ږدي او موږ ته نښي چي په دې نظام کي د چارو واگې د هغو شخصیتونو په لاس کي وي چي په پټه او ښکاره له الله تعالی څخه وېرېږي، د خلکو د سر، مال، عزت او ناموس ساتونکي وي، حرام ته له نږدې کېدو او له الهي حدودو نه د تېرې څخه په کلکه ځان ساتي، د دې پر ځای چي په ځمکه کي تمکین او قدرت ته رسېدل په دوی کي طغیان او سرکښي راوپاروي، د دې اپوټه په دوی کي انکسار او تواضع زیاتوي، پر خدای ایمان او دا باور او اعتقاد چي هر څه ئې د الله تعالی پېرزوینه، احسان او عنایت دی، نه د دوی د ذاتي کمال او هنر نتیجه، دغه احساس، باور او اعتقاد له گناهونو نه هم او د اقتدار په وخت کي له غرور او تکبر نه هم د ځان ساتلو سبب گرځي.

بایبل تر دې عنوان لاندې (د فرعون خوبونه)، لیکي: (له دې دوه کاله وروسته، یوه شپه فرعون خوب ولید چي د نیل خوا ته ولاړ دی، ناڅاپه له روده اوه څوږب غويي راووتل... ورپسې اوه ډنگر غويي راووتل... بیا دغو ډنگرو غویانو هغه مزې غویان له ستونې تېر کړل... فرعون راوینښ شو... خو بیا ویده شو او دا ځل ئې ولیدل چي له یوې څانگې اوه ډک وږي راوتوکېدل... ورپسې ئې اوه نازک وږي ولیدل چي شرقي بادونو وچ کړي ول، وچو او نازکو وږيو ډک وږي وخوړل، ... فرعون له خوبه راوینښ شو، سهار ئې فکر پرېشانه وو، د مصر ټول

جادوگران او پوهان ئې راوبلل... خپل خوب ئې ورته تېر کړ خو څوک نه وو چې دا خوبونه ورته تعبیر کړي... د ساقیانو رئیس راوړاندي شو او وئې ویل: اوس را په یاد شول چې ... زموږ خوبونه یوه عبراني ځوان تعبیر کړل او تعبیرونه ئې رښتیا وختل... فرعون فوراً څوک ولېږو چې یوسف حاضر کړي... یوسف سر او صورت برابر او جامې ئې بدلې کړې ... او د فرعون حضور ته ورغی... فرعون خپل خوب ورته تېر کړ... یوسف وویل: زه په خپله خوبونه نه شم تعبیرولی خو خدای به ستا خوب درته تعبیر کړي... فرعون خپل خوبونه ورته تېر کړل... او یوسف ورته وویل: ستا د دواړو خوبونو معنی یوه ده... اوه مزي غويي او اوه ډک وږي د پریمانۍ اوه کلونه په گوته کوي... او اوه ډنگر غويي او اوه وچ وږي د وچ کالی د اوه کلونو نښه ده چې ورپسې به راځي، په دې توگه خدای ته له هغه څه خبر کړې چې په مصر کي به ئې ترسره کوي... اوه کاله به پریمانی وي او بیا سخته وچ کالی او قحطي، ... زه وړاندیز کوم چې یو پوه او هونښیار کس د کر کښت په دنده وگمارې او هغه باید د پریمانۍ په کلونو کي د محصولاتو پنځمه برخه په شاهي انبارونو کي ذخیره کړي... فرعون او ټولو درباریانو د ده وړاندیز خوښ کړ او فرعون وویل: تر یوسفه به غوره کس څوک وي چې د دې کار له عهدې ووځي.. په ده کي د خدای روح ده!! یوسف ته ئې وویل: همدا اوس تا په دغه دنده گمارم، ته به د مصر دوهم لوړ پوړی کس وې او فرمان به دې په هر ځای کي چلېږي!! بیا فرعون د پاچایۍ گوتې ورپه گوته کړه، فاخره لباس ئې ورواغوست، د طلا زنجیر ئې ورپه غاړه کړ، په دوهمې معتبرې سلطنتي گاډۍ کي ئې سپور کړ... چې چېرې به تلو دا اعلان به ئې تر مخ کېدو: په گونډه شئ (د تعظیم لپاره)!!

لکه چې گورئ د بایبل په وینا کي کافي غیر ضروري تفصیل، بې ځایه تکرار، نامناسب او گونگ الفاظ او نامعقولې څرگندونې شته، دغو څو ویناگانو ته ئې لږ ځیر شئ: یوسف وویل: زه په خپله خوبونه نه شم تعبیرولی خو خدای به ستا خوب درته تعبیر کړي!!!... دا په داسي حال کي چې څو شپې وروسته یوسف په خپله د ده خوب تعبیروي!! فرعون وویل: تر یوسفه به غوره کس څوک وي چې د

دې کار له عهدې ووځي.. په ده کي د خدای روح ده!! د يوسف عليه السلام په اړه دا خبره کول چي ده ته ئې د سرو زرو زنجير ورپه غاړه کړ!! دا د هغه چا خبره کېدی شي چي پیغمبران عليهم السلام نه پېژني او په دې نه پوهېږي چي دوی د داسي جاهلانته دودونو په خلاف د مبارزې لپاره لېږل شوي، بنایي د بايبل ليکونکي دلته د يوسف عليه السلام د هغو مخالفينو وينا کت مت رانقل کړې وي چي د مصر د دوهم لوړ پوړي شخصیت په توگه ئې د ده له ټاکلو سره مخالفت کاوو او دا ئې نه شوی زغملی چي د دوی په اصطلاح يو کنعاني غلام پر مصریانو حکومت وکړي، دا کار داسي ورته برېښېدو لکه څوک چي د غلام په غاړه کي د سرو زرو زنجير واچوي، بايبل دغه استعاره په حقيقي معنی رااخيستی!! په ډېرو نورو ځايونو کي به هم وگورئ چي د بايبل ليکونکی همدا غلطی کوي. د بايبل د اظهاراتو په رکاکت هغه وخت ښه پوهېدی شو چي د قرآن د وينا په رڼا کي ورته څير شو، قرآن د بايبل دا وينا تصحيح کوي او دا جريان په ډېرو محدودو جملو کي په ډېره معقوله توگه او ښکلو الفاظو کي بيانوي او فرمایي:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوْا اِنَّ يٰسُقُوْٓنَآ اِلَيْكُمْ هٰذَا نَسُوْلُنَا بِهٖۤ اَلَّذِيْنَ كُنْتُمْ تُعٰبَدُوْنَ فَاخْلُقُوْا لِيْۤ اَعۡمٰلَكُمْ

اِنَّ يٰسُقُوْٓنَآ اِلَيْكُمْ هٰذَا نَسُوْلُنَا بِهٖۤ اَلَّذِيْنَ كُنْتُمْ تُعٰبَدُوْنَ فَاخْلُقُوْا لِيْۤ اَعۡمٰلَكُمْ

اِنَّ يٰسُقُوْٓنَآ اِلَيْكُمْ هٰذَا نَسُوْلُنَا بِهٖۤ اَلَّذِيْنَ كُنْتُمْ تُعٰبَدُوْنَ فَاخْلُقُوْا لِيْۤ اَعۡمٰلَكُمْ

اِنَّ يٰسُقُوْٓنَآ اِلَيْكُمْ هٰذَا نَسُوْلُنَا بِهٖۤ اَلَّذِيْنَ كُنْتُمْ تُعٰبَدُوْنَ فَاخْلُقُوْا لِيْۤ اَعۡمٰلَكُمْ

اِنَّ يٰسُقُوْٓنَآ اِلَيْكُمْ هٰذَا نَسُوْلُنَا بِهٖۤ اَلَّذِيْنَ كُنْتُمْ تُعٰبَدُوْنَ فَاخْلُقُوْا لِيْۤ اَعۡمٰلَكُمْ

اِنَّ يٰسُقُوْٓنَآ اِلَيْكُمْ هٰذَا نَسُوْلُنَا بِهٖۤ اَلَّذِيْنَ كُنْتُمْ تُعٰبَدُوْنَ فَاخْلُقُوْا لِيْۤ اَعۡمٰلَكُمْ

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ مِنْ الْكِتٰبِ الْغَيْبِ لَا يَجْعَلْ لِحٰزِنِهٖ اَمْوَالًا مَّا رَزَقْنٰهُ مِنْهُ سِرًّا وَّجَهْرًا ۗ يَعْلَمُ اَنَّهَا سِرٌّ ۗ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ مِنْ الْكِتٰبِ الْغَيْبِ لَا يَجْعَلْ لِحٰزِنِهٖ اَمْوَالًا مَّا رَزَقْنٰهُ مِنْهُ سِرًّا وَّجَهْرًا ۗ يَعْلَمُ اَنَّهَا سِرٌّ ۗ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ مِنْ الْكِتٰبِ الْغَيْبِ لَا يَجْعَلْ لِحٰزِنِهٖ اَمْوَالًا مَّا رَزَقْنٰهُ مِنْهُ سِرًّا وَّجَهْرًا ۗ يَعْلَمُ اَنَّهَا سِرٌّ ۗ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ لِمَا نَزَّلْنَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ مِنْ الْكِتٰبِ الْغَيْبِ لَا يَجْعَلْ لِحٰزِنِهٖ اَمْوَالًا مَّا رَزَقْنٰهُ مِنْهُ سِرًّا وَّجَهْرًا ۗ يَعْلَمُ اَنَّهَا سِرٌّ ۗ﴾

او پا چا وويل: زه په خوب کي اوه خوربې غواوې گورم چي اوه ډنگري غواوي ئې و خوري او اوه شنه وږي او اوه نور وچ، درباريانو! ما د خپل خوب په تعبير خبر کړئ که د خوبونو په تعبير پوهېږئ. هغوی (په خواب کې) وويل: دا هسي د خيالانو گېډۍ ده (گډ وډ خوبونه دي) او موږ د دغو خيالي خوبونو په تعبير نه پوهېږو. او له هغو دوو نه يوه ژغورل شوي کس، چي له څه مودې وروسته خبره وړپه ياد شوې وه، وويل: زه به مو پرې خبر کړم، ما (زدان ته) (د يوسف عليه السلام د ليدو لپاره) ولېږئ!، (هغه وويل): اې رښتونې يوسفه! د اوه خوربو غواوو چي اوه ډنگري غواگاني ئې و خوري او اوه شنو وږيو او اوه وچو وږيو په تعبير مو خبر کړه، بنايي (د مجلس له پورته کېدو د مخه) ورستون شم، هيله ده چي پرې پوه شي. (يوسف عليه السلام) وويل: تر اووو کلونو به پر له پسې کر کښت کوئ، څه چي ترلاسه کوئ په خپلو وږيو کي ئې پرېږدئ مگر هغه لږه برخه ئې چي خورئ ئې، بيا به له دې وروسته اوه نور سخت (کلونه) راشي، چي هغه به ټول هغه څه درنه و خوري چي ورته ذخيره کړي مو وي، مگر هغه لږه برخه چي ساتئ ئې. بيا به له دې وروسته داسي کال راشي چي په هغه کي به پر خلکو بارانونه وورېږي او په هغه کي به (خلک د مېوو) عصاره وباسي.

په دغو مختصرو آيتونو كې لاندې مهم مطالب زموږ مخې ته راځي:

دا څلورم خوب (رؤيا) ده چې په دې سوره كې ئې يادونه كېږي او بنسټي چې كافر او مسلمان، ظالم او مظلوم، بڼه او بد انسانان، ټول خلك له خوبونو سره مخامخ كېږي، ځينې ئې جدي انگېرې او د تعبير هڅه ئې كوي، غواړي پوه شي چې خوب ئې څه پيغام ورته لري، ځينې ئې جدي نه نيسي، يا ئې د ورځنيو فعاليتونو تسلسل گڼي، يا هسي گډ وډ خيالات او يا ئې د هغو هيلو او آرزوگانو انعكاس چې نه دي ترسره شوي، په شا تمبول شوې هيلي ئې گڼي چې په خوب كې ځان بنسټي، د همدې لپاره د خوبونو له څنگه په بې پروايۍ تېرېږي او دا زحمت ځان ته نه وركوي چې تعبير ئې كړي او په هغه پيغام د پوهېدو هڅه وكړي چې خوبونه ئې له ځان سره لري. د انسان ((رؤيا)) بنسټي چې انسان له محسوس او ملموس برخو نه علاوه هم ډېر څه لري، د فهم او درك دنيا ئې يوازي په محسوساتو كې نه راخلاصه كېږي، د ده د فهم او درك دنيا ډېر نور پراخ او پيچلي ابعاد او اړخونه هم لري، كه هغه په خپلو ظاهري حواسو سره مشهود او ملموس شيان او تر سترگو كېدونكې نړۍ درك كوي؛ په لا شعور كې د زمان او مكان له پولو اوږي، له غيبې نړۍ نه، د پردو او حجابونو له ماورا نه پيغامونه ترلاسه كوي، دا پيغامونه څه ډول ورسېږي، سرچينه ئې چېرې ده، څوك دئ؟ څه دئ؟ څنگه په خوب كې په هغه څه پوهېدى شي چې په وينښه نه شي پرې پوهېدى؟ دا پوښتنې ځواب غواړي، منصف څېړونكي نه شي كولاى چې له څنگه ئې په بې پروايۍ تېر شي. كه موږ په خپل ژوند كې د تخمينونو او انگېرنو په مرسته وړاند وينې كوو او ډېر ځله مو وړاندوينې سمې خېژي، كه په خوب كې داسې څه گورو چې څه موده وروسته تحقق مومي، د دې لپاره څه توجيه وړاندې كولى شو؟ مگر كولى شو د يوه كس داسې په لسهاوو خوبونه او په ټولې نړۍ كې د لكونو خلكو داسې خوبونه عادي او بې اهميته خبره وگڼو او د تصادف نوم وركړو؟ آيا لږ تر لږه د دې خبرې په كولو مجبور نه يو چې زموږ مغز د خوب په حالت كې همغسې وړاند وينې كولى شي چې په وينښه ئې كوي؟ آيا دا خبره ډېره بېهوده او خوشې

خبره نه ده چې څوك ووايي: زموږ مغز په وينه كې سم او په غور او دقت سره كار كوي خو د خوب په حالت كې ئې هر تحليل ناسم او له غور او دقت پرته او گډ وډ خيالات وي؟! ډېر نامعقول انسان به د داسې خبرې كولو جرأت كوي، ډېر ناپوه انسان به دا گمان كوي چې د خوب په حالت كې دماغ خپل كار پرېږدي، نه په قضايوو غور كولى شي او نه ئې د غور او تفكر نتايج او لاس ته راوړنې د اهميت وړ دي!! حال دا چې په خوب كې د انسان يوازي د څو حواسو سويچونه بند او د انتظار (standby) په حالت كې شي، نور دماغ د مخكې په څېر خپل كار ته دوام وركوي، بسايي د ځينو برخو توقف مغز ته د بڼه غور او فكر كولو لار بڼه موقع او فرصت په لاس وركړي. په هر صورت؛ خوب يو حقيقت دى، رښتيا ختل ئې داسې څه چې انكار ترې گران دى. د هغو خوبونو لپاره څه توجيه وړاندي كولى شو چې د راتلونكو پېښو خبر راكوي او خبر ئې هم ډېر دقيق؟ آيا پر عالم الغيب خداى باندې له ايمان نه پرته بل تفسير او تعبير ورته درلودى شو؟ د الله تعالى د اثبات لپاره له خورا كوټلو دلايلو څخه يو دليل همدغه د انسان خوبونه دي.

له الفاظو جوتېرې چې د مصر پاچا پرله پسې يو خوب ويني، بالآخره خپل خوب ځينو درباريانو ته تېروي او ترې غواړي چې تعبير ئې ورته ووايي، د بيان انداز داسې دى چې پاچا هسي په كوم مجلس كې ځينو درباريانو ته خپل خوب تېر كړى او ورته ويلې ئې دي: كه د خوبونو په تعبير پوهېږئ نو زما دا خوب تعبير كړئ، د بايبل دا وينا هيڅ وزن نه لري چې پاچا سهار وختي ټول درباريان، نجوميان او جادوگران راوغوښتل چې د ده خوب ورته تعبير كړي!! نه خو دا خوب د دومره ستر او عاجل اقدام غوښتنه كوي او نه هيڅ هوبښيار انسان د يوه خوب لپاره دومره ستره غونډه جوړوي!! د درباريانو له دې ځوابه چې پاچا ته ئې وويل: دا كوم معنى لرونكى خوب نه دى، موږ ئې په تعبير نه پوهېږو، معلومېږي چې نه پاچا خپل خوب جدي گڼلى او نه ئې درباريانو.

دا خبره هم د خاصې پاملرنې وړ ده چې قرآن دا پاچا د فرعون په نامه نه يادوي، بلکې د ملك (پاچا) په نامه ئې يادوي، د وروستيو علمي تحقيقاتو په ترڅ

کي دا خبره معلومه شوې چي د يوسف عليه السلام په دور کي د مصر پاچايان د فرعون په نامه نه يادېدل، ډېر وروسته د فرعون نوم ورته غوره شوی، تحقیقات نبيي چي د هغه وخت پاچايان د هکسوس په نامه يادېدل چي له ۱۷۳۰ تر ۱۵۸۰ مخکې له مېلاده ئې پر مصر حکومت کړی، له دغو تحقیقاتو هم معلومېږي چي د بايبل دا وينا غلطه ده چي نوموړی پاچا د فرعون په نامه يادوي.

د دربار ساقي، د يوسف عليه السلام د زندان ملگري ته د دې خوب له اورېدلو سره سم، يوسف عليه السلام ورپه ياد شو او وئې ويل: زه کولای شم دا خوب تعبير کړم، په دې شرط چي ما زندان ته ولېږئ، هلته يو څوک راسره وو چي خوبونه ئې په ډېر دقت سره تعبيرول، د ساقي له دې خبري چي (ما ولېږئ) په ډاگه معلومېږي چي دی يو غلام دئ نه کوم مشر او د بايبل د وينا له مخي رئيس!! هغه يوسف عليه السلام ته ورغی، خوب ئې ورته تېر کړ، تعبير ئې ترې وغوښت او تينگار ئې وکړ چي د درباريانو د مجلس له پورته کېدو نه مخکي د خوب تعبير ورته ووايي او يوسف عليه السلام بې له څه ځنډه د پاچا خوب داسي تعبير کړ:

اوه خوربي غواوي د اوه برکتي کلونو نښه ده او اوه ډنگري غواوي د اوه وچ کاليو او قحطي کلونو څرگندونه کوي، اوه شنه وږې اوه حاصل لرونکي فصلونه په گوته کوي او اوه وچ وږي د ذکر شويو اوه فصلونو هغه وچ شوي حاصلات په گوته کوي چي په وږو کي به ساتل کېږي او د قحط په کلونو کي به استفاده ترې کېږي، د اوه برکتي کلونو حاصلات به د قحط په اوه کلنو کي مصرف شي، خو په دې شرط چي په وچو وږو کي وساتل شي، قحط اوه کاله دوام کوي، له هغه نه وروسته عادي حالت رامنځ ته کېږي، بارانونه به پيل شي او مصر ته به بيا پرېمانې او سمسورتيا راوگرځي او خلك به د مېوو عصاري زېښي. د مصر وگړي نيايي محتاط وي او د قحط په کلونو کي د ټولو غلو دانو له مصرفولو ډډه وکړي، هغوی بايد يوه اندازه غله دانه د تخم په توگه د راتلونکي کال لپاره وساتي، همدارنگه متوجه وي چي د غلو دانو د ساتلو او ذخيره کولو غوره طريقه دا ده چي په خپلو وږو کي وساتل شي.

له زندانه د يوسف عليه السلام د وتلو په اړه د بايبل وينا داسي ده چې د هغه د ستر شخصيت له شان سره هېڅ اړخ نه لگوي، هغه ئې داسي معرفي کړې لکه چې ډېر بې حوصلې شوی وو، فقط يوې اشارې ته منتظر وو، د پاچا د پيغام له اورېدو سره ئې سم ځان تيار کړی، خپل سر او صورت ئې برابر کړی او نوې جامې ئې اغوستې دي او په تلوار سره د پاچا حضور ته حاضر شوی!! خو قرآن بيا وايي:

﴿لَمَّا سَأَلْتَهُ خَبْرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالُوا لَا يَفْقَهُ لَشَأْنَنَا وَيَاسَىٰ﴾

﴿لَمَّا سَأَلْتَهُ خَبْرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالُوا لَا يَفْقَهُ لَشَأْنَنَا وَيَاسَىٰ﴾

﴿لَمَّا سَأَلْتَهُ خَبْرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالُوا لَا يَفْقَهُ لَشَأْنَنَا وَيَاسَىٰ﴾

﴿لَمَّا سَأَلْتَهُ خَبْرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالُوا لَا يَفْقَهُ لَشَأْنَنَا وَيَاسَىٰ﴾

﴿لَمَّا سَأَلْتَهُ خَبْرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالُوا لَا يَفْقَهُ لَشَأْنَنَا وَيَاسَىٰ﴾

﴿لَمَّا سَأَلْتَهُ خَبْرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالُوا لَا يَفْقَهُ لَشَأْنَنَا وَيَاسَىٰ﴾

﴿لَمَّا سَأَلْتَهُ خَبْرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالُوا لَا يَفْقَهُ لَشَأْنَنَا وَيَاسَىٰ﴾

پاچا وويل: ما ته ئې راولئې؛ خو کله چې (د پاچا) قاصد ورغی، وئې ويل: بادار ته دې بېرته ورشه او وئې پوښته چې د هغو بنځو حال به څنگه وي چې خپل لاسونه ئې پرې کړل (څه به ورسره کېږي)؟ که څه هم زما پالونکی رب د دوی په هغه مکر ډېر ښه پوهېږي، (پاچا هغه ښځې راوبللې) وئې ويل: هغه وخت چې تاسو له يوسف نه د زړه مراد غوښتی وو، خبره مو څنگه وه؟! هغوی وويل: خدای ته پناه وړو! موږ په هغه کې هېڅ بدې نه ده ليدلې، د

مصر د عزيز بنځي وويل: اوس حقيقت څرگند شو، ما ترې د زړه مراد وغوښت او هغه يقيناً چې له رښتونو انسانانو څخه دى، (زما دا اعتراف) د دې لپاره دى چې پوه شي په غياب كې مې خيانت ورسره نه دى كړى او د دې لپاره چې (پوهېږم) خداى د خاينانو تدبيرونه نه هدايتوي (نه پرېږدي د خاينانو تدبيرونه دوى خپل مقصد ته ورسوي) او زه خپل ځان نه سپينوم، په دې كې شك نه شته چې نفس د بدۍ په لور ډېر هڅوونكى دى، مگر هغه چې زما پالونكى خداى پرې ورحمېږي، بې شكه چې زما پالونكى رب ډېر مهربان بخښونكى دى.

د يوسف عليه السلام د زندان ملگرى بېرته وگرځېدو، د خوب تعبیر ئې واوراوو، پاچا امر وكړ چې يوسف عليه السلام راولئ، د پاچا قاصد د ده له پيغام سره زندان ته ورځي او يوسف عليه السلام ته وايي: د مصر پاچا غوښتى يې، ستا تعبیر ئې خوښ كړى اوس ستا ليدو ته منتظر دى!! خو يوسف عليه السلام، هغه د زندان د اولو ورځو يوسف نه دى، له زندانه د وتلو په اړه څه تلوار او عجله نه لري؛ بلکې زندان ئې د خپلي مبارزې لپاره د سنگر په توگه غوره كړى؛ له خپل مولا پرته بل ته طمع او اميد نه لري، باور ئې دا دى چې له زندانه د وتلو پرېكړه د الله تعالى له لوري كېږي، نو ځكه په ډېر متانت سره قاصد ته وايي: بېرته وگرځه او خپل بادار ته دې ووايه: د هغو بنځو برخليک به څنگه وي چې ده ته ئې هغه توطئه جوړه او زندان ته ئې ولېږو؟ بايد لومړى د هغې خبرې سپيناوى وشي، زما (برائت) اعلان شي، که څه هم الله تعالى راته كافي دى، هغه د دوى له توطئو ښه خبر دى. گورئ چې د يوسف عليه السلام متانت، صبر او زغم ټوله وضعه داسې بدله كړې چې اوس پاچا تلوار لري، هغه غواړي چې له يوسف عليه السلام سره ژر تر ژره ملاقات وكړي، د ده شرط مني، هغې بنځي راغواړي چې د عزيز مصر د مېرمنې په محفل كې راغونډې شوې وې او پوښتنه ترې كوي: په

کومه ورځ چې تاسو له يوسف عليه السلام نه د زړه مراد غوښتی وو، خبره څنگه وه، د پېښې جريان څنگه وو؟ ولې مو دا کار وکړ؟ د پاچا وينا او دريځ داسې دي لکه چې د يوسف عليه السلام مدافع وکیل وي، له تحقيق او پلټنې نه مخکې د هغه خبرې تصدیقوي او له ښځو نه داسې استفسار کوي چې گواکې د دوی جرم په بشپړه توگه ثابت او څرگند دی او د شک او شهبې هيڅ مجال په کې نه شته، ټولې ښځې وضع داسې گڼي چې له اعترافه پرته بله چاره نه لري؛ نو ځکه وايي: خدای ته پناه وړو! مور په هغه کې هيڅ بدې نه ده ليدلې، اصلي مجرم وروړاندي کېږي او په ټول صراحت سره اعتراف کوي او وايي: اوس حقيقت څرگند شو، ما له هغه نه د زړه مراد وغوښت او هغه رښتونی او صادق دی، په دوه دليلونو اعتراف کوم: يو دا چې غواړم هغه په دې پوه شي چې په غياب کې مې خيانت ورسره نه دی کړی او تور مې نه دی ورپورې کړی او بل دا چې اوس په دې باور يم چې الله تعالی نه پرېږدي خائنان په مکر او چل ول سره خپلو موخو ته ورسېږي، نه غواړم چې ځان سپين او تېرته کړم، د انسان نفس تل هغه بدو کړو وړو ته هڅوي، له شره ئې يوازي هغه څوک ژغورل کېږي چې زما د مهربان رب پېرزوينه او رحم ئې په برخه شي، يقيناً چې زما پالونکی رب مهربان بخښونکی دی.

که څه هم ځينو مفسرينو دا گمان کړی چې وروستۍ څو خبرې د يوسف عليه السلام خبرې دي، نه د هغې مېرمنې، د دوی دليل دا دی چې دغه خبرې د هغې مېرمنې له شأن نه ډېرې او چټې دي؛ خو دا توجيه په څو دلايلو کمزورې ده: د بيان په هيڅ برخې کې داسې کومه نښه يا قرينه نه مومو چې ثابته کړي دا د يوسف عليه السلام خبرې دي.

د آيتونو سياق او سباق او د کلام لړۍ له دې توجيه سره اړخ نه لگوي، برعکس په ټول صراحت سره ښيي چې دا د هغې مېرمنې د خبرو دوام دی. د دغو خبرو په دوران کې يوسف عليه السلام لا په زندان کې دی او له پاچا سره نه دی مخامخ شوی او مجلس ته نه دی حاضر شوی، وروستی آيت همدغه راپه گوته کوي.

د دې خبرې لپاره هيڅ دليل نه شو موندلی چې يوسف عليه السلام ووايي: غواړم چې د مصر عزيز پوه شي چې د هغه په غياب کي مي له هغه سره هيڅ خيانت نه دئ کړی، ځکه چې د مصر عزيز د پېښې په ورځ له حقيقته خبر شو او د يوسف عليه السلام پر پاك لمنتوب او سپيڅلتيا ئې باور راغی.

د آيت دا برخه (ان الله لا يهدي كيد الخائنين)، په هيڅ شان نه شو کولای د يوسف عليه السلام قول وگڼو، دا کلام فقط له هغې مېرمنې سره ښايي، هغه بايد ووايي: که چېرې دا ځل هم له يوسف عليه السلام سره خيانت وکړم او په کوم تور ئې تورن کړم او د دې پر ځای چې پر خپل جرم اعتراف وکړم هغه متهم کړم، نو د پخوانۍ پېښې په څېر به حقيقت څرگند شي، خدای د خاينانو توطئې، حيلې او بهانې رسوا او خنثی کوي او نه پرېږدي چې د توطئو په مرسته خپلو ناولو موخو ته ورسېږي.

د هغې مېرمنې مؤمنانه څرگندونې په واقع کي دا حقيقت ثابتوي چې د يوسف عليه السلام کړو وړو او د زندان له سنگر نه د ده مبارزې او جهاد د مصر په ټولني باندي ژورې اغېزې کړې دي، ژوره تبديلي په کي راغلې، دومره چې د پرون ورځي هغه مېرمن نن داسي مؤمنانه څرگندونې کوي، له دوو زنداني ملگرو سره د يوسف عليه السلام بحث او د خوبونو له تعبیرولو مخکي دوی د الله لاري ته بلل، هغه هم په دومره تفصيل او په دومره مضبوط استدلال سره، دا ښيي چې هغه په زندان کي آرام نه دئ ناست، په جدي، پرله پسې او نه سترې کېدونکې توگه ئې دعوت چلولی او په دې بريالی شوی چې د مصر په ټولني کي له فکري او اخلاقي لحاظه پراخه او ژوره تبديلي راولي، يوه ستر بدلون او انقلاب ته لار آواره کړي او له همدغه زندانه د يوه سياسي او اجتماعي انقلاب او بدلون راوستو لپاره شرايط برابر کړي.

متأسفانه لکه څنگه چې د مسيحيانو او يهودانو علماوو او مشايخو (احبار او رهبان) د الله تعالی له مقدس او لارښود کتاب نه قصې او شجرې جوړې کړې، داسي چې نن د دوی په مذهبي کتابونو کي د الله تعالی د مقدس کتاب وړه برخه

هم نه تر سترگو کېږي، زموږ قصه خوښي هم د دوی تر اغېز لاندې راغلي او د يوسف عليه السلام له دغې عبرتناکې او لارښوونکې قصې نه ئې د يوې داسې بدکاري ښځې د مينې داستان جوړ کړی چې غوښتل ئې يو ښايسته ځوان په دام کې واچوي او له هغه نه د زړه مراد ترلاسه کړي، تر دې پورې چې د دغو قصه خوښو ځينو ادعا کړې چې يوسف عليه السلام د ژوند په وروستيو کې همدغه پر ده مينه مېرمن په نکاح کړه!!! دا په داسې حال کې چې نه په قرآن کې داسې کومه اشاره مومو او نه په رواياتو کې. له دې ارزښتناکې تاريخي قصې نه داسې نکل جوړول او پاېله ئې داسې رايستل نه يوازې د ناروغو اذهانو د بيمارو سليقو زېږنده ده، بلکې د دوی تعبير سل په سلو کې د دې قصې له روح او ښځيزو موخو سره تصادم کوي، قصه اصلاً په دې اصل ولاړه ده چې دوه مخالف او متضاد شخصيتونه يو د بل په څنگ کې کېږدي او توپيرونه ئې په گوته کړي، راوښيي چې يو څومره لوړ دئ او بل څومره ټيټ، يو څومره پاکيزه، امين او صادق دئ او بل څومره ناولی، خائن او بې وفا، يو د خدای مخلص بنده او بل د شيطان او نفس مطيع بنده، عجيبه ده چې دغه بيمار کسان داسې غلط او معکوس نتايج ترې اخلي او دا متضادي بېلگې او متفاوت شخصيتونه سره پخلا کوي!! آیا دا شونې ده چې يو پيغمبر له هغه جلال او عظمت سره داسې ښځه په نکاح کړي؟ بايبل هم د خپلو شجرو په ترڅ کې ليکلي چې فرعون يوسف په يوه مصري نوم، صفناټ فعنيح، ونوماوو او د فوطي فارع کاهن لور اسنات ئې ورته راواده کړه!!!

قرآن دربار ته د يوسف عليه السلام د ورتلو په اړه داسې فرمايي:

﴿يَا قَارُونَ إِنَّا فَتْنَاكَ فَمَا تَصَدِّقُ﴾ (سوره القصص: 26)

﴿يَا قَارُونَ إِنَّا فَتْنَاكَ فَمَا تَصَدِّقُ﴾ (سوره القصص: 26)

U S A R 4 a t e 0 B o n \$ H B 6 6 G C J C E \$ ' i y # B q a ñ \$ Y C B y 7 9 k x r C I E

z y z 0 1 A y \$ 6 0 V r C I E u u z A 6 B B A 0 & B < D R V r (a t e 0 B \$ i i l e t I

C I E b q a 6 G k R % r k Z B # a u i V % #

او پاچا وويل: هغه ما ته راولئ چې د ځان لپاره ئې خاص (مشاور) وټاکم، خو له هغه وروسته چې خبرې ئې ورسره وکړې وئې ويل: ته (له همدې) نننۍ ورځې زموږ په دربار کې واکمن امين يې (د پاچا معتمد با صلاحيته چارواکى او د ټولو دولتي شتمنيو امين)!! ده وويل: ما (يوازي) د دولت د خزانو پر چارو وگماره، باور وکړه چې بڼه او پوه ساتونکى به وم (هم ئې د ساتنې له عهدې وتلى شم او هم ئې د سم مصرف او په خپل مناسب ځاى د لگولو بصيرت او پوهه لرم) او په دې توگه مو يوسف په هغه ملک کې متمکن کړ، چې هر ځاى او په هر ډول ئې غوښتل مېشت کېدى شو، چا ته چې مو خوښه شي خپل رحمت او پېرزوينه ورپه برخه کوو او موږ د نېکانو اجر او بدلې نه ضايع کوو. او د هغو لپاره چې ايمان ئې راوړى او پرهيزگاري ئې کوله، اخروي اجر او بدلې تر دې هم ډېره غوره ده .

پاچا له يوسف عليه السلام سره تر ملاقات نه مخکې تصميم درلود چې هغه د خپل خاص مشاور په توگه وټاکي؛ خو له هغه سره له خبرو وروسته ئې تصميم بدل شو او هغه ئې د دربار د معتبر او باصلاحيته وزير او د ځان د معتمد په توگه وټاکو او خپله فيصله ئې ورته ابلاغ کړه، مگر يوسف عليه السلام د دې پرېکړې او منصب له منلو انکار وکړ او وئې ويل: ما د دې منصب پر ځاى يووازي د مصر پر خزانو وگماره، زه به په پوره احتياط او امانتدارۍ سره د هغو ساتنه وکړم، زه په ځان کې د دې څانگې د اداره کولو صلاحيت او توان وينم، پاچا له خپل نظره

تېرېږي او د يوسف عليه السلام له رايې سره توافق ښيي او د دولت د دغي خانگي بشپړ صلاحيت ورسپاري.

د آيت له دې برخې (يتبوا منها حيث يشاء) نه دوه مطلبونه اخيستل کېږي:

الف_ د مصر ټول هېواد د ده د صلاحيت او واکمنۍ په کړۍ کې شامل وو، چېرې چې ئې غوښتتل او سپدلی شو، د مصر هيڅ سيمه د ده د واکمنۍ او اختيار له ساحې بهر نه وه.

ب_ په هغه نظام کې ئې چې هره وظيفه او هر مقام غوښتی وی، بې له ځنډه ئې ترلاسه کولی شو، هيڅوک او هيڅ څه ئې په مخ کې ځنډ کېدی نه شو.

حکيم خداى جل شأنه په تدريج سره يوسف عليه السلام هغه مقام ته ورساوو چې په مصر کې متمکن شي، د ده پر مخ د واکمنۍ ټولې لارې پرانيستې شي، قدرت ته د رسېدو ټول اسباب ورته برابر شي، د هغه د ستر او لوړ شخصيت ټولې جلبوونکې برخې د هغې ټولني د مختلفو طبقو او اصنافو لپاره رابرسېره شي، د خلکو اعتماد او باور، احترام او محبت ورته راجلب شي، پس له هغه چې د مصر ولس د ده له اوچتو استعدادونو، صداقت، امانت، پاک لمنتوب او نفس او هوس ته نه تسليمېدا نه خبر شول، په زندان کې د ده صبر، زغم، مقاومت، ثبات او متانت ټولو ته څرگند شو، خلکو وليدل چې د مصر پاچا د ملاقات بلنه ورکړه؛ خو ده ونه منله او تر هغه ئې دربار ته له تلو انکار وکړ چې د ده براءت اعلان شي، له پاچاهۍ نه رالاندي د هېواد تر ټولو لوړه عهده ورته سپارل کېده خو ده ونه منله او د دې پر ځای ئې داسې دندې ته ملا وتړله چې د هغې له لارې د خپل مظلوم ولس خدمت وکړی شي، د ده پوهه، بصيرت او درايت ټولو ته ثابت او څرگند شو، د ده لوړ او پياوړى شخصيت او فکري او اخلاقي عظمت داسې وو چې هيچا ورسره رقابت او سيالي نه شوی کولی، د مصر ټوله واکمني ئې عملاً په لاس کې پرېوته، پاچا له يوه سمبول نه زيات حيثيت نه درلود، د قحط په کلونو کې د اقتصادي چارو په اداره او سمون کې او له هغه ستر بحران نه د خلکو په ايستلو کې د ده درايت، وړتيا او اهليت په بشپړ ډول راڅرگند شو، هغه نور عملاً

د پاچا وليعهد وو، د پاچا له مرگه وروسته ده ته د قدرت په لېږد كې هيڅ خنډ نه وو پاتې، په دې توگه مالك الملك خداى جل شأنه د هغه وخت د لوى هېواد واكمني يوسف عليه السلام ته وسپارله او د ده بلامنازع واكمني ئې پر هغه پراخ او ستر ملك محققه كړه.

هو! دا الله تعالى جل شأنه دئ چې د خپل رحمت او پېرزوينو سيورى پر هغه چا غوروي چې دى ئې په خپله خوښ كړي او د دې لپاره ئې اهل او وړ ومومي، هغه نه يوازې د خپلو صالحو بنده گانو اجر نه ضايع كوي؛ بلكې دنيوي او اخروي بدلې ئې تر خپل حق څو برابره زياته وركوي، نه يوازې په دنيا كې د دوى پر نېكو او غوره كړنو باندي مثبت نتايج مرتب كوي، بلكې په آخرت كې تر دنيا غوره بدلې وركوي، د دوى تقوى او ځان ساتنه د دې باعث شي چې په دنيا او آخرت كې غوره بدلې تر لاسه كړي، هر څوك چې د ايمان په لار كې ثابت پاتې شو او د مبارزې په لوړو ژورو كې مايوس نه شو، يوې بلې خوا ته ونه بنويږد، ښي او چپ لوري ته منحرف نه شو او په اراده او عزم كې ئې تزلزل رانغى، هغه دې مطمئن اوسي چې عزيز خداى ئې د بري ضامن دئ، نه پرېږدي چې قربانى ئې ضايع شي او هڅې ئې بې نتيجې پاتې شي.

بايبل تر دې عنوان لاندې چې (د يوسف وروڼه مصر ته ځي)، ليكي: (يعقوب خپلو زامنو ته وويل: ولې ناست يئ او هسي يوه بل ته گورئ... اورېدلي مي دي چې په مصر كې غله ډېره ده... مخكې له دې چې له لوږې و مرو؛ ولاړ شئ او له هغه ځايه غله راوړئ... لس زامن ئې و خوځېدل... يعقوب بنيامين ورسره ونه لېږو... دوى د يوسف خوا ته ورغلل... سجده ئې ورته وكړه... يوسف وپېژندل... خو په غصې سره ئې دوى ته وويل: له كوم ځايه راغلي يئ؟ دوى ورته وويل: له كنعانه د غلې اخيستلو لپاره راغلي يو... يوسف ته خپل خوښه وريپه ياد شول... ورته ئې وويل: تاسو جاسوسان يئ او د احوال معلومولو لپاره راغلي يئ... هغوى وويل: سالاره! موږ د غلې اخيستلو لپاره راغلي يو، جاسوسان نه يو، يوسف ورته وويل: نه تاسو جاسوسان يئ!! هغوى وويل: باداره! موږ ټول دولس وروڼه وو، پلار مو په

کنعان کي دئ، يو هلته پاتې شو، بل مړ شوی... يوسف ورته وويل: څنگه به دا معلوموو چي تاسو رښتيا وايئ؟ يوازي په هغه صورت کي به ستاسو خبره ومنم چي کشر ورور مو هم راولئ... که داسي ونه کړئ د فرعون په سر مي قسم چي له مصره د وتلو اجازه به درنه کړم... يو کس دې ولاړ شي او خپل ورور دې راولي، نور به دلته په زندان کي وي... بيا ئې ټول تر دريو ورځو بنديان کړل،... په درېيمه ورځ ئې ورته وويل: زه له خدايه وېرېدونکی انسان يم... تاسو ټول خوشې کوم... يو کس به په زندان کي پاتې وي، نور مو غله کور ته ورسوئ، خو خپل کشر ورور به راولئ او په دې سره به ما ته ثابتې شي چي تاسو صادق يئ او زه به ستاسو له وژلو تېر شم!! دوی دا شرط ومنلو!! بيا ئې سره وويل: له دې ستونزو سره په دې خاطر مخامخ شوي يو چي له يوسف سره مو بد وکړل... يوسف د دوی خبري اورېدې او دوی نه پوهېدل چي يوسف پرې پوهېږي!! ... بيا يوسف په پټه خپلو نوکرانو ته وويل: جوالونه ئې له غلو ورډک کړئ او د دوی خپلي پيسې هم د غلې په منځ کي پټې کېږدئ... غله ئې پر خرو بار کړه... د لمر لوېدو پر مهال يو ځای تم شول... يوه ورور ئې د خپل جوال خوله پرانستله چي خره ته دانه ترې ورکړي... ناڅاپه ئې وليدل چي پيسې ئې د جوال په خوله کي پرتې دي... وروڼو ته ئې وويل ... هغوی له وېرې لږ زېدل چي دا لا خدای څه بلا راباندي راوستله!! ... کنعان ته ورسېدل... ټوله قصه ئې پلار ته تېره کړه... کله چي ئې بارونه پرانستل خپلي پيسې ئې وموندلې... پلار هم ډېر وار خطا شو او وئې ويل: ولې دا مصيبتونه راباندي راځي...)

د بايبل په دې برخي کي هم له ادبي لحاظه ډېر رکاکت شته او هم يوسف عليه السلام او د ده پلار ته داسي نامناسب حرکات او نامناسبې خبري منسوب شوي چي د دوی له شأنه ډېرې لرې دي!! وروڼه په مرگ گوانبل، زندان ته ئې لېږل، د يوسف په شته والي کي دا خبري کول چي له يوسف سره مو بد کړي ول ځکه له دې مصيبت سره مخامخ شوو، د فرعون په سر لوړه کول... دا ټولي خبري نه يوازي نامعقولي دي بلکي نبيي چي دا قصه له ځانه جوړه شوې. راشئ وگورو چي قرآن

د قرآن پلوشې..... د يوسف سوره

په دې هکله څومره په زړه پوري او درنه وينا لري:

د يوسف وروڼه راغلل او د هغه محضر ته ننوتل، داسي چي ده وپېژندل خو
 دوی ونه پېژاندو او چي کله ئې په خپلو بارونو سمبال کړل ورته ئې وويل:
 خپل هغه ورور هم راولئ چي له پلاره مو (ورور) دئ، نه گورئ چي زه ډکې
 ډکې پيمانې ورکوم او بنه مېلمه پال يم؟ خو که ئې ما ته را نه وليئ؛ نو نه به
 له ما سره تاسو ته کومه پيمانه وي او نه به ما ته رانږدې کېږئ. هغوی وويل:
 له پلاره به ئې حتماً د ده (د لېږلو) غوښتنه وکړو او موږ هرومرو د دې کار
 کوونکي يو. خپلو (مؤظفو) زلميانو ته ئې وويل: د دوی هغه مال چي (د غلې
 په بدل کي ئې ورکړی)، (په پټه) د دوی په پېټو کي کېږدئ، داسي چي کور
 ته د ستنېدو پر مهال پرې پوه شي، ترڅو بېرته راوگرځي.

گورئ چي په دغو لنډو آيتونو او مختصرو الفاظو سره؛ عظيم الشان قرآن
 څومره حقايق بيان کړي او څومره ژوري لارښووني ئې زموږ مخي ته ايښي او

څنگه ئې د بايبل غلطي ويناوي تصحيح كړې؟! لکه څنگه چې د يوه جامع او بليغ كلام تقاضاء ده قرآن پرته له دې چې ووايي يوسف عليه السلام خپل كار څنگه پيل كړ، د ښپرازه كالونو په دوران كې ئې څه وكړل او د وچ كالو لپاره ئې څه تيارى ونيو؟ سره له دې چې په دې اړه ئې هيڅ نه دي ويلي او خبره ئې له هغه ځايه پيل كړې چې د ده وروڼه د غلې اخيستلو لپاره مصر ته راغلي او د ده په حضور كې ودرېدلي، له همدې نه د قرآن هر هونښيار لوستونكى په دې پوهېږي چې يوسف عليه السلام په دې موده كې كوم كوم كارونه كړي، له دې آيتونو نه معلومېږي چې:

يوسف عليه السلام په خپلو لوړو قايدانه استعدادونو سره په كار پيل كړى، د مصر د ځمكو ښپرازه كولو او د كر كښت وضعیت ښه كولو ته ئې خاصه پاملرنه كړې، د پاچا د خوب تعبیر ته په پام سره ئې په لومړيو اوه كلونو كې پريمانه غله اخيستلې او په گودامونو كې ئې ذخيره كړې، د قحط د كلونو لپاره ئې پوره تيارى نيولى، د قحطي په رارسېدو سره ئې دا كارونه كړي: د غلو دانو لپاره ئې مناسبه بيه ټاكلې، د هغې غلې مقدار ئې ټاكلې چې ښايي يوه يوه كس ته د مناسبې دولتي بيې په مقابل كې وركړى شي، هر څوك بايد په خپله د غلې اخيستلو لپاره حاضر شي، د غلې پلورلو لړۍ ئې تر خپل نظارت او څارنې لاندې پيل كړې، په داسې حال كې چې د مصر په نورو سيمو كې خلك له سختې قحطۍ سره مخامخ ول، په مصر كې د غلې د زياتوالي او ارزاني انگازې هري خوا ته رسېدې او خلك له لرېو لرېو سيمو، ډله ډله د غلو اخيستلو لپاره مصر ته راتلل او د ضرورت وړ غله ئې په ډېره ارزانه بيه ترلاسه كوله او د مصر د چارواكو د ښه نظم، ښو اخلاقو او ښې مېلمه پالنې ښې خاطرې ئې له ځانه سره وړلې.

د يوسف عليه السلام وروڼه هم د غلې د پېرلو لپاره مصر ته ورځي، په خپل نوبت سره د يوسف عليه السلام حضور ته منل كېږي، يوسف عليه السلام هغوي وپېژندل، خو دوى د هغه په پېژندلو كې ځكه پاتې راغلل چې په كوهي كې د ده له غورځولو تر دغه دمه نږدې شل كلونه تېر شوي وو، په هغه وخت كې يوسف عليه

السلام تنکی ځوان وو، څه موده ئې د عزيز مصر په کور کې تېره کړه، نږدې لس کلونه ئې په زندان کې تېر کړل، له واکمنۍ نه ئې تر اوو کلونو زیاته موده تېره شوې وه، دغې اوږدې مودې له خپلو لوړو ژورو سره د يوسف عليه السلام په څيرې کې ډېر بدلون راوستی وو، په ځانگړي توگه، هغوي دا تصور هم نه شو کولای چې بنايي د دوی جفا سپزلی ورور به داسې ستر مقام ته رسېدلی وي، د حضور هيبت او د احتياج او ضرورت احساس هم نه پرېږدي چې انسان تر ځان لوړ لوري ته ځير شي او د څېرې خطونه ئې په دقت سره وارزوي او وئې پېژني.

د غذايي موادو د تجارت او احتکار د مخنيوي لپاره د هري کورنۍ پر هر وگړي به په ټاکلي اندازه غله خرڅېدله، هر بالغ نارینه بايد په خپله د خپلي ټاکلي غلې د پېرلو لپاره حاضر شوی وی، د يوسف وروڼو د خپل معذور او په سترگو پوند پلار او ناسکه ورور لپاره هم غله وغوښته، د پلار عذر ئې ومنل شو؛ خو د ورور په اړه ورته وويل شو: په وروستي ځل بايد هغه هم دلته راولئ، که چېرې مو دروغ ويلي وو او هغه مو حاضر نه کړ، نو زموږ خوا ته نور مه راځئ او د غلې تر لاسه کولو طمع هم مه کوئ!! گورئ چې د بايبل او قرآن د ويناوو تر منځ څومره ژور توپيرونه شته، بايبل د يوسف عليه السلام چلند داسې انځور کړی لکه د يوه کم ظرفه انسان چلند، داسې الفاظ او کارونه ئې هغه ته منسوب کړي چې د يوه ستر شخصيت له شأنه ډېر لرې دي، خو د قرآن عظيم الشان څرگندونې داسې دي چې د يوسف عليه السلام ستر شخصيت، صبر، زغم او تدبر په کې له ورايه ښکاري، د قرآن له وينا معلومېږي چې يوسف عليه السلام له خپلو وروڼو سره په معامله کې ډېر محتاط دئ، هڅه کوي چې د ده له کومې وينا او حرکت نه د ده د وروڼو حساسيت او حسادت راونه پارېږي او مصر ته له راتلو او د ده په خوا کې له مېشتېدو ډډه ونه کړي، دا اندېښنه هم ورسره ده چې داسې نه ورور ته ئې کوم ضرر ورورسوي. هغو کسانو ته چې د بدوي او صحرايي ژوند په باب پوره او دقيق معلومات نه لري، په دې مطلب پوهېدل لږ گران دئ چې يوسف عليه السلام ولې په هماغه لومړني ملاقات کې خپلو وروڼو ته ځان معرفي نه کړ؟ د هغه وخت

د نيمه بدوي ژوند غوښتنه او تقاضا دا وه چې يوسف عليه السلام له خپلو ورونيو سره په ډېر احتياط چلند وکړي، د دوی اعتماد جلب کړي، له داسې تدبيره کار واخلي چې لومړی د ده سکه ورور روغ رمت ورته راوړسوي، مصر ته په مکررو تلو راتلو او د وړيا مرستو په ترلاسه کولو سره او د ده د ډېر ښه سلوک په ليدو سره ډاډه او مطمئن شي چې يوسف عليه السلام هغوی ته د ضرر رسولو او انتقام نيت نه لري او کولی شي په بشپړ ډاډ، اطمئنان او درناوي سره د ده په څنگ کې ژوند وکړي او د ورور گلوی له معاملي ئې مطمئن او ډاډه وي.

په نيمه بدوي کورنيو کې کله کله يو ناسنجول شوی او بې احتياطه حرکت د يوې لويې کورنۍ د بشپړې تباهۍ لامل شي، يوسف عليه السلام يوه ترخه تجربه درلوده، ښايي محتاطانه عمل ئې کړی وی، ښايي هغه وخت ئې ځان خپلو ورونيو ته معرفي کړی وی چې له يوه پلوه ئې خپل ورور په لاس ورغلی او له بله پلوه ئې پر خپلو کينه کښو او حسودو ورونيو باندي د هر ډول شاته تگ لارې بندې کړې وی، غوښتل ئې ورونيو ته ثابتنه کړي چې د ده په اړه ئې اشتباه کړې، بې موجه ئې حسادت ورسره کړې، دا ورور دوی ته مينه او درناوی په زړه کې لري، غواړي د تل لپاره د ده په خوا کې په عزت او درناوي سره ژوند وکړي، نه ښايي له داسې مهربان ورور سره د دښمنۍ لار غوره کړي، دوی ته ئې تر هغه ځان معرفي نه کړ چې پر خپلو اشتباهاتو او قصور پوه شي، له دې پرته بله لاره ورته پاتې نه وي چې د دښمنۍ پر ځای وروري ورسره وپالي، کله چې هغوي هر يو د دې ناپېژندوی سړي د شرافت، مېلمه پالنې، فضيلت او احسان په اړه په خپلو منځونو کې هم او د خپلي کورنۍ په وړاندي هم په مکرر ډول يادونه کړې او په وار وار ئې ستايلی، پس له هغه چې دوی پوه شي دا همغه کس دی چې دوی ورسره حسادت کاوو او په څاه کې ئې وغورځاوو، همغه چې دوی په بده سترگه ورته کتل، د دښمنۍ وړ ئې گانو، دا يو مهربان ورور دی، د ستايلو وړ شخصيت، دا دی په نه پېژندل شوې څېرې کې ئې د ده څومره ستاينه کړې، هر ځای او د هر چا په وړاندي ئې دی ستايلی؛ مگر دا له عقل او انصافه لرې خبره نه ده چې له همدې شخصيت سره د

يوسف عليه السلام په خېره کي حسد وکړي؟! په دې توگه به دوى په خپلي اشتباه پوه شي او په خپل دريځ کي به بدلون راولي.

يوسف عليه السلام نه يوازي دا چي له دوى نه د خپل ورور د راوستلو کلک تعهد اخلي بلکي داسي تدبير کاروي چي ټوله کورنۍ د ده د ورور په لېرلو توافق وکړي، دا ترتيب ئې ونيولو چي د دوى راوړې بضاعه (هغه جنس چي د غلې د پېرلو لپاره ئې له ځان سره راوړي وو) بېرته کورنۍ ته مسترد شي، خو له دې وېرې چي که ئې خپلو وروڼو ته وسپاري بنايي ضايع شي او خپل پلار ته ووايي چي غله ئې د همغه جنس په بدل کي اخيستې ده، د خپلو وروڼو په امانتدارۍ بې باوره وو، نو ځکه ئې خپلو معتمدو زلميانو ته وويل: د دوى راوړي توکي د غلو په پېتو کي داسي ځاى په ځاى کړئ چي فقط کور ته له رسېدو وروسته او هغه وخت پرې پوه شي چي خپل پېتې پرانيزي، چي په دې سره به ټوله کورنۍ تشويق شي او مصر ته د ده د سکني ورور له لېرلو سره به توافق وکړي.

د (درهم) او (دينار) پر ځاى د ((بضاعه)) د کلمې استعمال دا نښي چي هغه مهال پېر پلور جنس د جنس په بدل کي وو او لا سيکه نه وه رايح شوې، د بايبل دا وينا هيڅ وزن او اعتبار نه لري چي د يوسف عليه السلام وروڼو سکې له ځان سره وړې وې، له دې خبري دا هم معلومېږي چي د دوى د راوړو توکيو حجم هومره وو چي د غلې په پېتو کي ئې پټول گران کار نه وو، له دې ټولو خبرو دا جوتېږي چي د دوى (بضاعه) بايد گانې وي چي د مجبوريت له مخي ئې د غلې په بدل کي ورکړې وې، احتمالاً د دې صحنې ليدل يوسف عليه السلام سخت ځورولى او تصميم ئې نيولى چي دا گانې سلامت او په بشپړه توگه د ده کورنۍ ته ورسېږي او په دې سره هم د وروڼو او هم د کورنۍ د نورو غړو باور او اعتماد ترلاسه کړي. قرآن ورپسې فرمايي:

﴿سَرَسَٰرًا ۖ وَبِأَعْيُنِنَا ۖ وَسَبِّحُوا بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ۚ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ اِنَّ اِيَّانَا اٰتٰنَا فَاصْبِرْ لِحُكْمِنَا ۗ اِنَّكَ عِنْدَ عَيْنِنَا ۗ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ اِنَّ اِيَّانَا اٰتٰنَا فَاصْبِرْ لِحُكْمِنَا ۗ اِنَّكَ عِنْدَ عَيْنِنَا ۗ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ اِنَّ اِيَّانَا اٰتٰنَا فَاصْبِرْ لِحُكْمِنَا ۗ اِنَّكَ عِنْدَ عَيْنِنَا ۗ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ اِنَّ اِيَّانَا اٰتٰنَا فَاصْبِرْ لِحُكْمِنَا ۗ اِنَّكَ عِنْدَ عَيْنِنَا ۗ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ اِنَّ اِيَّانَا اٰتٰنَا فَاصْبِرْ لِحُكْمِنَا ۗ اِنَّكَ عِنْدَ عَيْنِنَا ۗ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ اِنَّ اِيَّانَا اٰتٰنَا فَاصْبِرْ لِحُكْمِنَا ۗ اِنَّكَ عِنْدَ عَيْنِنَا ۗ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ اِنَّ اِيَّانَا اٰتٰنَا فَاصْبِرْ لِحُكْمِنَا ۗ اِنَّكَ عِنْدَ عَيْنِنَا ۗ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ اِنَّ اِيَّانَا اٰتٰنَا فَاصْبِرْ لِحُكْمِنَا ۗ اِنَّكَ عِنْدَ عَيْنِنَا ۗ﴾

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنَ اِنَّ اِيَّانَا اٰتٰنَا فَاصْبِرْ لِحُكْمِنَا ۗ اِنَّكَ عِنْدَ عَيْنِنَا ۗ﴾

کله چې دوی خپل پلار ته وگرځېدل، وئې ویل: پلاره! له موږ نه ئې یوه پیمانې وسپموله، نو خپل ورور مو راسره ولېږه تر څو (بشپړي) پیمانې ترلاسه کړو، موږ به ئې خامخا ساتونکي وو. پلار ورته وویل: آیا د ده په اړه داسې باور درباندي وکړم لکه مخکې چې مې د ده د ورور په اړه باور درباندي کړی وو؟ همدا او بل څه نه؟ خدای خورا ښه ساتونکی دی او هغه تر هر رحم کوونکي زیات مهربانه دی. خو کله چې دوی خپل پېټي پرانستل؛ نو خپله بضاعه (جنس) ئې وموندو چې ورگرځول شوی، وئې ویل: نور نو څه غواړو؟ دا هم زموږ بضاعه (جنس) چې بېرته راکړی شوی،

پرېږده چې بيا ولاړ شو) او خپله کورنۍ له لوږې وژغورو او د خپل ورور ساتنه وکړو، دا خو يوه آسانه پيمانه ترلاسه کول دي!! وئې ويل: تر هغه به ئې درسره ونه لېږم چې کلکه الهي ژمنه راسره وکړئ چې بېرته به ئې رارسوئ مگر دا چې محاصره او ايسار کړی شئ او چې کله ئې کلک قول ورکړ، وئې ويل: پر هغه څه چې موږ ئې وايو الله وکيل او ذمه وار دئ. وئې ويل: زامنو! له يوې دروازې (بناړ ته) مه ننوځئ، له مختلفو دروازو ورننوځئ او زه (په دې وينا سره) د الله کومه پرېکړه درنه نه شم دفع کولی، د پرېکړو واک خو يوازې له الله سره دئ، پر هغه مي توکل دئ او هر توکل کوونکی بايد پر هغه توکل وکړي.

د يوسف عليه السلام وروڼه خپلي کورنۍ ته وروگرځېدل، دومره غله ئې له ځان سره وړې وه چې د اوږدې مودې لپاره ټولي کورنۍ ته کافي نه وه، خپل پلار ته ئې وويل: په کار ده چې ډېر ژر بيا مصر ته ولاړ شو، نوره غله راوړو، زموږ کشری ورور هم راسره ولېږه چې د هغه برخه هم ترلاسه کړو، ډاډ درکوو چې په ښه توگه به ئې ساتنه کوو. پلار چې د يوسف عليه السلام د بيلتون داغ پر زړه لري او پر خپلو زامنو باور نه شي کولی او د اعتماد وړ ئې نه بولي؛ په ځواب کې وايي: آيا له ما دا توقع لرئ چې د ده په اړه هم پر تاسو همغسې اعتماد وکړم چې د ده د ورور په اړه مي پر تاسو وکړ، همدا او بل څه نه؟ دا خو عجيبه توقع او بې ځايه انتظار دئ! الله تعالی به مو په خپله وساتي هغه تر هر چا ښه ساتونکی دئ، ما ته د مصر د هغه مهربان او مېلمه پال کس نوم ډېر مه اخلئ، الله تعالی تر هر رحم کوونکي زيات مهربان دئ، هغه به مو په دې قحطي کې وساتي، هغه به پر موږ مهربانه شي، د خپل رحمت له بې پايه سمندر نه به مو خړوبه کړي او زموږ مشکل او رېږه به له بلې لارې حل کړي. خو کله چې دوی خپل پېټي پرانستل او ناڅاپه ئې خپل مال په کې وموندو، نو د هغه چا په څېر چې خپل ستر هدف ته رسېدلی وي او يا مضبوط او پياوړی دليل په لاس ورغلی وي، خپل پلار ته ئې وويل: نور نو

تر دې زيات څه غواړو؟ دا دئ مال او متاع مو هم رامسترد شوې، پرېږده چې لاړ شو، خپل ورور هم له ځان سره بوځو، کورنۍ له لورې وژغورو، موجوده غله مو لږه ده او ټولې کورنۍ ته کفايت نه کوي! يعقوب عليه السلام مجبور شو، له خپل دريځ نه کوز شو او مصر ته د خپل کشر زوی له لېږلو سره ئې په نه زړه توافق وکړ او خپلو زامنو ته ئې وويل: په دې شرط ئې درسره لېږم چې د الله تعالى په نامه راسره ژمنه وکړئ چې خامخا به ئې روغ رمت رارسوئ، مگر دا چې له کومې پېښې سره مخامخ شئ، څوک مو په زور ايسار کړي، محاصره شئ او له محاصرې د وتلو لار ونه مومي. يعقوب عليه السلام مصر ته د خپل کشر زوی له لېږلو سره توافق وکړ، خو له ډېرو انديښنو سره، د يوسف عليه السلام د هجران او بېلتون درد ئې لا نه وو هېر کړی چې اوس په دې ناموافقو حالاتو کې خپل ټول زامن په گډه او يو ځای د سختو مجبوريتونو په وجه ناچار سفر ته لېږي، له دې پرته بله چاره نه لري، خپلو زامنو ته توصيه کوي چې کله مصر ته ننوتئ نو ټول له يوې دروازې مه ننوځئ، بلکې بېل، بېل له مختلفو دروازو او لوريو ننوځئ، نه ويل کېږي ستاسې ډله بيز ورتگ د شريرو خلکو توجه ځان ته جلب کړي او داسې وانگېري چې دا لويه ډله به خامخا د ډېرو غلو د پېرلو لپاره له اطرافه ښار ته راغلې وي او ښايي پرېمانه مال ئې هم له ځان سره راوړې وي، داسې نه چې د همدې لپاره ستاسو په ضد په کومې خطرناکې توطئې لاس پوري کړي او ضرر درورسوي، په دې پسې نه يم چې په خپلې دغې توصيې سره به الهي تقدير بدل کړم او هغه څه چې خدای تاسې ته غوښتي دي له تاسې به ئې دفع کړم، الله تعالى چې کومه پرېکړه کړې هغه خامخا تر سره کېږي، دی يوازنی واکمن دئ او پرېکړې د ده له لوري کېږي، د هستۍ په ادارې کې او د حکمونو او پرېکړو په صادرولو کې هيڅوک ورسره شريک نه دئ، ما پر خدای توکل کړی، څوک چې غواړي پر چا او څه توکل وکړي نو يوازي پر الله تعالى دې توکل وکړي.

دلته گورئ چې يعقوب عليه السلام له هغه ستر معنوي شخصيت او لوړ پيغمبرانه مقام او منزلت سره او له هغه قرب او نږدې والي سره چې د الله تعالى په

دربار کي ئې لري، په دنيوي چارو کې، د نورو عادي خلکو په څېر خپل انساني تدابير په کار وړي، نه له غيبه خبر دئ او نه په چارو کي د تصرف ادعا لري او نه د دې مدعي دئ چې الهي تقدير بدلولى شي، پر خپل خداى توکل کوي او ټول خلك پر خداى باندي توکل او اعتماد ته رابلي.

همدارنگه گورئ چې د پيغمبرانو په مکتب کي د تدابيرو غوره کول نه پر الهي مقدراتو د اعتقاد منافي دئ او نه پر خداى جل شانہ باندي د توکل منافي، د دې مکتب پلويان په داسي حال کي چې پر نه بدلېدونکو الهي مقدراتو کلکه عقیده لري، خداى خپل وکيل او چاره گر بولي او پر هغه توکل کوي، له دې سره سره په چارو کي انساني تدابير په کار اچوي، نه ئې پر الله تعالى باندي توکل او بروسه له دې ايساروي چې په خپلو چارو کي له تدبيره کار واخلي او نه ئې پر قضا او قدر باندي اعتقاد او باور.

همدا شان گورئ چې قرآن په دغه تاريخي درس او د يوه ستر پيغمبر په عملي ژوند کي موږ ته دا رازده کوي چې د (توکل) ځای له (تدبير) نه وروسته دئ اول بايد (تدبير) خپل کړې او بيا پر الله تعالى توکل وکړې.

بايبل ليکي چې (يعقوب عليه السلام د کشر زوى له لېږلو سره موافقه وکړه او وئې ويل: که خداى غواړي چې زه بې اولاده شم نو پرېږده چې بې اولاده شم... زامنو ته ئې وويل: مخکنى پيسې هم درسره واخلي او همدومره نوري هم... شهد، بادام، پستې، عطر لرونکي بوټي او نوري تحفې ئې ورکړې چې د مصر حاکم ته ئې وروړي... کله چې له يوسف سره مخامخ شول هغه وويل: دوى به نن غرمه له ما سره ډوډۍ خوري... ناظر دوى د يوسف قصر ته وروستل... قصر ته د تلو په وخت کي ډېر وېرېدل... گمان ئې کاوو چې بنايي د هغو پيسو په وجه به مو بنديان کړي چې زموږ په پېټو کي اېښودل شوې وې... نو ځکه ئې د قصر په دروازه کي ناظر ته وويل: مخکي چې موږ کومي پيسې درکړې وې هغه مو په خپلو پېټو کي وموندلې... بېرته مو له ځانه سره راوړې... هغه ورته وويل: انديښنه مه کوئ، بنايي ستاسو او ستاسو د نيکونو خداى به دا پيسې ستاسو په پېټو کي اېښې

وي، ځكه چې ما خپلي پيسې ترلاسه كړې دي... يوسف ته ئې هديې وركړې... د پلار او د كورنۍ د احوال پوښتنه ئې ترې وكړه... خپل كشر ورور ته ئې گوته ونيوله چې آيا دى همغه ستاسو كشر ورور دى؟ يوسف دوى د عمر په حساب يو تر بل مخكې پر دسترخان كښېنول... دوى په دې كار ډېر حيران شول... يوسف خپل سكه ورور ته تر نورو پنځه برابره زيات خوراك كېښود... له ډوډۍ وروسته يوسف خپل ناظر ته وويل چې ډك ډك پېټي ورته بار كړئ... پيسې ئې هم د پېټو په خوله كې ورته كېږدئ... او زما جام د بنيامين په پېټي كې پټ كېږدئ... ناظر همدا سي وركړل... سهار وختي وروڼو خپل پېټي پر خړو بار كړل او وخوځېدل، خو لا ډېر لرې نه وو تللي چې ناظر ورپسې ورغى او د يوسف دا خبرې ئې ورته وكړې: ولې مو د ښېگړو په بدل كې بدې راسره وكړه؟ ولې مو زما د بادار هغه مخصوص جام چې شراب په كې څښي او فال پرې گوري غلا كړى؟ دوى ورته وويل: لوږه كوو چې موږ دا كار نه دئ كړى... له چا سره چې تا دا جام وموندو هغه ووژنه او موږ به هم د خپل بادار غلامان وو... هغه ورته وويل: صحيح ده خو يوازي غل به زما غلام وي نور به درومي... تلاشي ئې د مشر ورور له پېټي پيل كړه... د بنيامين په پېټي كې ئې وموند... بېرته ښار ته راوگرځېدل... د يوسف په وړاندي ئې سجده وكړه... هغه ورته وويل: ولې مو دا كار راسره وكړ؟ مگر نه پوهېدئ چې زه د فال له لارې په دې پوهېدى شم چې زما جام چا غلا كړى... وئې ويل: اوس به هغه څوك زما غلام وي چې جام ئې غلا كړى... وروڼو ورته ويل: سالاره! پوهېږو چې ته د فرعون په څېر څواكمن يې... كه موږ له بنيامين نه پرته خپل كور ته ولاړ شو پلار به مو له ډېره غمه ومري... نو يوسف وښوونېدو چې نور صبر وكړي... خپل ځان ئې وروڼو ته معرفي كړ... ورته ئې وويل چې ژر ولاړ شئ او پلار ما ته راورسئ. فرعون له دې پېښې خبر شو... يوسف ته ئې وويل: وروڼو ته دې ووايه چې كنعان ته ولاړ شي، خپله كورنۍ دلته راولي، زه به ښېرازه ځمكه وركړم... خو گاډۍ هم ورسره ولېږه چې ښځې او ماشومان په كې راولي... دوى د خپل پلار خوا ته ورسېدل... ورته ئې وويل: يوسف ژوندى دئ او د ټول مصر حاكم دئ... پلار ئې په

دې خبرو باور نه کاوو خو چې سترگې ئې پر گاډيو ولگېدې... وئې ويل: اوس مي باور راغی چې يوسف ژوندی دئ، ځم چې له مرگه مخکي ئې ووینم!!
د بايبل په دې ويناوو کي زياتې غلطې او بې بنسټې خبري شته چې څو بېلگې ئې دا دي:

يعقوب خو دغه وخت هم په خپل کور کي يولس زامن درلودل، څنگه به ئې د يوه بنيامين د لېرلو په وخت کي دا خبره کوله چې که خدای غواړي بې اولاده شم پرېرېده چې بې اولاده شم؟

دوی د فقر او لوږې له داسي حالت سره مخامخ ول چې په خپل مرگ وېرېدل، د بنځو گانې ئې د غلو لپاره پلورلې، دومره شهد، بادام، پستې، عطر او نورې هديې ئې له کومي کړې چې پر خرو ئې بار کړي؟
د يوسف ناظر ورته دروغ وويل چې دا پيسې به ستاسو خدای ستاسو په پېتو کي اېنې وي!!

يوسف دوی د عمر په حساب مشر تر کشره مخکي پر دسترخان کښېنول او دې کار ته دوی حيران پاتې شول. خپل سکه ورور ته ئې د نورو په پرتله پنځه برابره زيات خواږه مخي ته کېښودل!! آيا کوم شريف انسان به داسي کار وکړي چې په يوه دسترخان باندي د خپل يوه مېلمه تر مخ د نورو په پرتله پنځه برابره خواږه کېږدي؟ که داسي کار شوی وی نو د يوسف د وروڼو لپاره همدا کافي وو چې د ده خوا ته هيڅکله رانه شي!!

ولې به بيا هم د دوی پيسې د پېتو په خوله کي پتې ږدي؟
دوی د يوسف د شرابو جام پت کړی، په دې جام سره به يوسف فالونه نيول!!
په داسي حال کي چې نه خو پيغمبران عليهم السلام شراب څښي او نه فالونه گوري، د بايبل له دې وينا معلومېږي چې ليکونکی ئې هغه څوک دئ چې خلك په دروغجنو او غولونکو فالونو غولوي او شکرانې ترې شکوي. يوسف عليه السلام ته دا خبره منسوبول چې وروڼو ته ئې وويل، مگر په دې نه وئ خبر چې زه په فال سره هغه څوک پېژندی شم چې زما جام ئې غلا کړی، يوازي د داسي چا کار

كېدی شي چي پيغمبران عليهم السلام او د دوی له تگلارو خبر نه وي.
په داسي حال كي چي مخكي ئې په مكره توگه ليكلي دي چي يعقوب عليه
السلام په سترگو روند شوی وو، خو دلته ليكي چي كله يعقوب عليه السلام
گاډۍ په خپلو سترگو وليدې نو باور ئې راغی چي يوسف عليه السلام ژوندی
دی!!

قرآن د بايبل دا ټولي غلطې خبرې تصحيح كوي او په ډېرو موجزو او بليغو
الفاظو سره فرمايي:

k #z B OgZā Ólōfāc %2 \$B Nēdq& NētB& B qn ōB kqez \$ \$B9r

qld-ē \$p j Bē r%8 %Rr \$p90%> qāef S jR ' ūp_ %ā vj āōk ` B

#T3qā zēā kqez \$ \$B9r ÇIĒ c qBnef ū Ä \$Z9\$BQ & FÅ9r

kq\$2 \$pĪ S ff3 Xū Bqā& B& pō AS% (q\$z& ĩnō) # r#ā

ĩk& & ēōnd ' ū pfs) p%āēp_ BĪf\$g2 Nēfgy \$Bm ÇIĒ c qāef

#EB Oġāte kqōm kq%ÇIĒ bqē»i 9 BārĪ çēB\$g& bēB bōBē

BēY @Hq 3/āĭ ū% ` pĪr Å ĩpB\$ #qB %BjR kq%ÇIĒ c r%BjōB

ÇĪ cē \$ ĩy_Ājē) \$Ī_Ä \$B Oēāte (ō) 9 k \$B kq%ÇIĒ Ōōāy 3/āĭ Bār

kq%ÇIĒ ūĪĒ»2 ŌGzā bĪ yāĪy \$pū kq%ÇIĒ ūĪĪ»7' \$Zā \$Bār

ēĪ ūĪĪ»9\$ " ĩpū y7 ĩk x 4/āĪy qōB 3/āĪōnd ' ūy_É ā ` B %āĪy

ÇŪÈ

او کله چې (مصر ته) هماغسي ننوتل چې خپل پلار ورته ويلي وو، هغه د الله هېڅ پرېکړه نه ترې دفع کوله، دا خو د يعقوب عليه السلام په زړه کې هسي له يوې هيلې پرته بل څه نه وو چې تر سره ئې کړه او يقيناً چې دی د هغه علم خاوند وو چې مور ورسودلی وو، خو ډېر خلک نه پوهېږي. او کله چې د يوسف محضر ته ننوتل؛ خپل سکه ورور ئې په خپل څنگ کې کښېناوو او وئې ويل: زه ستا هماغه (ورك شوی) ورور يم، پر هغه څه چې دوی کول مه مأيوسه کېږه! او چې کله ئې دوی په سامان سمبال کړل، نو د اوبو لوبنې ئې د خپل ورور په پټې کې کېښود، بيا جارچي غږ کړ: کاروانيانو! تاسې حتماً غله ياست! دوی مخ ورواړاو او وئې ويل: څه شی لټوئ؟ ورته ئې وويل: شاهي پيمانې لټوو، هر څوک چې هغه راوړي د يوه اوبن بار د هغه شو او زه د دې ذمه وار يم. دوی وويل: په خدای قسم، تاسې پوهېږئ چې مور د دې لپاره نه يو راغلي چې په ځمکه کې فساد وکړو او مور غله نه يو. ورته ئې وويل: که چېرې درواغجن وئ نو جزا به ئې څه وي؟ هغوی وويل: جزا به ئې دا وي چې د چا په پټې کې پيدا شو هغه به په بدل کې اخیستل کېږي، مور ظالمانو ته داسې سزا ورکوو.

يعني د يعقوب عليه السلام زامن د پلار له توصيې سره سم ښار ته ننوتل، پلار په خپلې دې توصيې سره نه شو کولای له دوی څه دفع کړي، فقط د دې توصيې حاجت ئې په خپل زړه کې احساس کړ، چې تر سره ئې کړه، دده توصيې او ويناوې د هغه علم له مخې وې چې الله تعالی ورپه برخه کړی وو، ټولې خبرې ئې عالمانه وې، ډېر خلک په دې حقايقو نه پوهېږي، کله تدبير د توکل منافي گڼي، کله احتياط په الهي مقدراتو او په قضا او قدر د ايمان مغاير بولي او کله پر

خدای ایمان او پر الله تعالی توکل په دې معنی نیسي چې ځان تقدیر ته وسپاري او له هر ډول تدبیر نه لاس په سر شي.

د قرآن له وینا معلومېږي چې یوسف علیه السلام خپل سکه ورور په مناسب وخت کي خپلي خوا ته غوښتی، د احوال پوښتنه ئې ترې کړې، ده د نورو خبرو په ضمن کي د خپل ورور د ورکېدو قصه ورته کړې او یوسف علیه السلام ورته ویلي: زه ستا هماغه ورك شوی ورور یم، د خپلو ورونو په نارواوو کړو وړو مه مایوسه کېږه، داسي څه ترتیب نیسم چې ته له ما سره پاتې شې او ورونه دې کور ته ولاړ شي او غله له ځانه سره یوسي. د همدې لپاره ئې خپلو موظفو کسانو ته لارښوونه کړې چې د (غلي او اوبو پیمانې) د ده د سکه ورور په پېټي کي په پټه کېږدي او بیا اعلان وکړي چې شاهي پیمانې ورکه شوې ده او حتماً کاروانیانو غلا کړې ده، چا چې راوړه او یا ئې وښودله د یوه اوبن بار غله به ورته انعام ورکوو، د یوسف علیه السلام ورونو وویل: موږ نه غله یو او نه د فساد لپاره راغلي یو، دلته مجبوریت راوستي یو، که چېرې په موږ کي هر څوک غل وځوت، سزا به ئې دا وي چې د همدې غلا په بدل کي به ئې تاسو ته سپارو...
قرآن دلته څو خبري لري چې زیاته توجه غواړي: فرمایي:

4 ĩk& ĩ%ef ` B \$gy_t ÷ GÜ\$ B@ ĩk& ĩ%ef @6% OĵuĀr/Ī 0%6a

ä\$±p b&WĪ Ā ĩpĵĒİĪİİİİ ' ĩ\$z&k Ē UĪİ b% \$B (y# Bsqā \$RĪi İ İ%k x

ÇİİÈ OĪĪe OĪĪ " Ē ÈĒ s- qūr ĩĪ± B MĪy ĩ\$ BāĪĒ \$

نو د خپل ورور له پېټي نه مخکي ئې (دنورو) له پېټو پیل کړه، بیا ئې د ورور له پېټي راوايسته، داسي مو یوسف ته تدبیر وروښود، خپل ورور ئې د پاچا د دین له مخي نه شو نیولی، مگر دا چې الله غوښتي وی، د هغه چا درجې لوړوو چې موږ ئې غواړو او د هر پوهندوی پر سر بل ښه پوه شته.

د دې آيتونو خلاصه دا ده: تلاشي پيل شوې، لومړی د نورو پېتي پتليل شوي او په پای کې د ده د سکه ورور او د هغه له پېتي ئې پيمانه راايستلې، دا يو الهي تدبير وو چې يوسف عليه السلام ته بنودل شوی، د مصر د قوانينو له مخي ده خپل ورور نه شو راگرځولی، الله تعالی چې چا ته وغواړي پوهه او حکمت ورپه برخه کوي او په همدې حکمت سره د هغه مقام او منزلت لوړوي، خو هيڅوک دې په خپل علم او حکمت نه غره کېږي، په دې دي خبر وي چې د هر پوه په سر بل پوه شته.

د دې وينا په اړه څو خبري په پام کې ولری:

قرآن د بايبل د وينا برعکس دا ورك شوی شی کله د سقاية (د اوبو څښلو لوبښی) او کله ئې صواع (پيمانه) بولي، له دې نه معلومېږي چې دا لوبښی سطل يا لويې کاسې ته ورته لوبښی وو چې هم د اوبو لپاره کارېدو او هم د پيمانې لپاره، د بايبل دا ادعا غلطه ده چې دا د يوسف عليه السلام د شرابو جام گڼي، د پاچا د شرابو جام داسي په ميدان نه وي پروت چې د غلو دانو پېرلو لپاره راغلي خلك ئې غلا کړی شي!!

له دې نه دا هم معلومېږي چې د مصر د هغه وخت ټولنه يوه مدني ټولنه وه، نظم او قانون په کې حاکم وو، چارواکو او ځواکمنو واکدارانو هم د قانون خلاف کار نه شو کولی، د يوسف عليه السلام په څېر ځواکمن کس هم نه شو کولی خپل ورور بې دليله بندي کړي او يا ئې له ځان سره تم کړي، دې ته اړ وو چې څه قانوني چاره ورته ولټوي.

دلته قرآن يوه عجيبه صحنه انځوروي، له يوې خوا د يوسف عليه السلام لوی زغم او صبر او له بلې خوا د ده په ضد د ورونيو زړه او ژوره کينه په کې انځور شوې، فرمايي:

Upr 3/4 Ayk ' i B Sq&S' r 4 6% B 1/2 O&S-ty 6) u elop b) #21%

قوله ۛ qā? \$yJ Eā&! # (\$Z/6 B @ OER&A\$\$/OgB \$pI%4E

اورونو) ئې وويل: كه ده (نن) غلا كړې، نو سكه ورور ئې تر ده د مخه غلا كړې!! (يوسف عليه السلام) دا خبره په خپل زړه كې وساتله (د دوى د دې تور او اتهام په ځواب كې ئې څه ونه ويل) او هغوى ته ئې (د خپل زړه دا خبره بنكاره نه كړه چې) وئې ويل: تاسو په ډېر بد مقام او حالت كې يئ او الله تعالى ستاسو د وينا په حقيقت بڼه پوه دئ.

گورئ چې له يوې خوا ئې ورونو لا خپله ژوره كينه نه ده هېره كړې او اوس هم د ده په ضد د زړه پراسي په داسي ناروا تورو نو سره راباسي او له بلې خوا يوسف عليه السلام لا پرې مهربانه دئ، نه غواړي ځواب ورکړي او له ځانه دفاع وکړي، د دوى په حال افسوس کوي، بيا ئې هم تصميم دا دئ چې دغه حسود او كينه كښ ورونه ئې خوا ته راشي او د ده په څنگ كې ژوند وكړي!! قرآن په دې سره موږ ته لارښوونه كوي چې د پيغمبرانو عليهم السلام شأن داسي وي، د پيغمبرانو عليهم السلام په لار تلونكي مشران بايد داسي وي، د يوه صالح مشر ځانگړتيا دغه ده، بايد داسي لوى زغم او لوى زړه ولري او له خپل قدرت نه په استفادې سره له چا نه خپل غچ او انتقام وانخلي.

\$Rj) (yR%6 B \$R%h& õā ñ #Zôx \$V @ \$X& yB b) a'f'p&S&B y q9\$%

\$Röy u ` B žv) k €U b& k #E\$B A\$\$ ÇIÈ ۛ üZÅ6B&B B y7 1rR

(\$öj) qÄnz qB qYk&B\$E& ÇIÈ ۛ qBh&@I) \$Rj) yqodÄ \$p&FB

k #Z B \$ZöqB Nāte k z & 6% BāV& z & qBn&? N& BāC'Z A\$\$%

۱۰۱

۱۰۲

۱۰۳

۱۰۴

۱۰۵

۱۰۶

د يوسف ورونو) وويل: عاليقدره! رښتيا درته وايو چي دى ډېر عمر خوړلى
سپين رېږى پلار لري (د ده بېلوالى نه شي زغملى)، د ده په خاى له مور نه
يو تن په اسارت ونيسه، مور دي له نېكانو څخه بولو. وئې ويل: خداى ته
پناه (ورم) چي له هغه چا پرته چي خپله متاع مو ورسره موندلې بل څوك په
اسارت ونيسو، په هغه صورت كي خو به د ظالمانو له ډلي څخه وو. نو كله
چي ترې ناهيلي شول، د پتو خبرو لپاره گونې ته (له خلكو بېل) شول، مشر
ئې وويل: مگر دې ته مو پام نه دئ چي خپل پلار مو د الله په نامه ژمنه درنه
اخيستي؟ او تر دې د مخه مو چي د يوسف په اړه تېرى كړى وو؟ زه خو به
تر هغه دا ځمكه هيڅكله پرې نږدم چي يا مي پلار اجازه راکړي او يا الله
تعالى زما په اړه كومه پرېكړه وكړي او هغه تر ټولو غوره حكم كوونكى
دئ. پلار ته مو ورشئ او ورته ووايئ: زوى دې غلا وكړه، دا شهادت مو له
هغه پرته په بل څه نه دئ ولاړ چي مور په خپله پرې پوه شوي يو (په خپلو
سترگو مو وليدل چي غلا شوى مال د ده له پېتي راووت، دا كار ئې زموږ

په غياب كې كړې) او موږ خو په غياب كې د ده څارنه او ساتنه نه شوی كولی. له هغه كلي چي په كې وو او له هغه كاروانه چي په كې راغلو پوښتنه وكړه، ډاډه اوسه چي موږ رښتوني يو. وئې ويل: داسي نه ده؛ بلكي ستاسو نفسونو كوم كار درته ښايسته كړی، نو (زما دې) غوره صبر وي، امېد دئ چي الله تعالى ټول راته راوړي، بې شكه چي هغه باحكمته پوه دئ.

په دې آيتونو كې څو اساسي مطالب د غور وړ دي:

يوسف عليه السلام غواړي چي خپل سكه ورور له ځان سره وساتي، دا موضوع ورته خاص اهميت لري؛ خو د مصر د حاكم نظام او موجوده قوانينو له مخي نه شي كولی هغه په اسارت ونيسي او له ځان سره ئې وساتي، د ده د وروڼو دې وينا ورته كار آسانه او ستونزه ئې ورته حل كړه چي وئې ويل: له هر چا سره چي پيمانته پيدا شوه د غلا په جرم دې زنداني شي، الهي تدبير د ده مرسته وكړه، الهي تدبير داسي دئ چي د دښمن خبره په خپله د دښمن د غاړې غړوندی شي، په خپل ايښي دام كې ئې پښه ونښلي، تبشېه د بل لپاره پورته كړي خو خپله پښه پرې ووهي او هره تيره چي پورته كوي پر خپل سر ئې لگېږي.

له دې وينا معلومېږي چي د مصر پاچا لا ژوندی دئ او د هغه قوانين په ټولني كې نافذ دي، يوسف عليه السلام په پيغمبرۍ نه دئ مبعوث شوی او د مصر په نظام كې د پيغمبرۍ له حيثيت سره وظيفه نه تر سره كوي، د هغو خلكو رايه سمه نه ده چي په دې نظام كې د يوسف عليه السلام د كار په استناد غواړي په غير اسلامي نظامونو كې كار كول توجيه كړي، ځكه دا د ده له بعثت نه مخكي حالت وو.

يوسف عليه السلام د خپلو وروڼو د ځواب له اورېدلو وروسته، ساتونكو ته هدايت وركوي چي بارونه وپلټئ، د پلټنې كار بايد داسي وي چي هيچا ته شك راپيدا نه كړي، نو ځكه ئې پلټنه د يوسف عليه السلام د نورو وروڼو له پېټو پيل كړه او په پای كې د ده د سكه ورور وار راغی او ورکه شوې پيمانته ئې ترې وښكله

او د ورونو له ژمنې سره سم ئې په اسارت ونيو.

په دې آيت كې د دين لفظ داسې كارول شوی چې د دين حقيقت په ډېره واضحه توگه بيانوي، فی دين الملك فقره نبيي چې د اسلام له نظره دين يعني پر ټولني حاكم نظام، يعني هغه نظام چې د انسان فردي او ټولنيز مناسبات او اړيكي تنظيموي او مشاجرې ئې حل و فصل كوي. دا سمه نه ده چې خوك دين خاص مذهبي مراسم وگني او په عباداتو، اورادو او اذكارو كې ئې خلاصه كړي.

د ژوند په هرې برخې كې چې چا ته پر نورو خلكو فضيلت او لوړوالی ورپه برخه شي، نو دې ته دې متوجه وي چې دا فضيلت خپل ذاتي كار ونه گني او پرې مغرور نه شي؛ بلکې بايد په دې باور وي چې د دې برلاسي او فضيلت منشأ او سرچينه الهي عنايت او پېرزوينه ده، بايد باور ولري چې الله تعالى د هر سر د پاسه سر پيدا كړی او د هر پوه او عالم نه بر بل عالم، دا باور په انسان كې د غرور او تكبر احساس له منځه وړي او نه پرېږدي چې په ټولنه كې د ځان لاندي خلك تحقير كړي او په سپكه سترگه ورته وگوري.

د يوسف عليه السلام ورونو چې لا ئې د يوسف عليه السلام په باب په زړه كې كينه درلوده او د ده سكه ورور ئې بنه نه ايسېدو، د دې صحنې په ليدو سره د خپل زړه براسې داسې وايستې: ورور ئې هم د ده په خېر وو، هغه هم غل وو!! د دې پر ځای چې له خپل ورور نه دفاع وكړي اپوټه د هغه په ضد شهادت وركوي، د دې پر ځای چې د پېښې په اړه د شك او شېبې څرگندونه وكړي او په دې كار كې د خپل ورور لاس لرل رد كړي، پر هغه باندي وارد شوی اتهام تصديقوي او صحيح ئې گني او ادعا كوي چې دا كار د هغه له شأنه لرې نه دی، ورور ئې هم غل وو، د هېڅ شك ځای نه دی پاتې، په كار ده چې مجازات شي او په اسارت ونيول شي!! يوسف عليه السلام ځواب نه وركوي، د هغه څه له ويلو ډډه كوي چې زړه ئې غوښتل، له ځان سره وايي: لا مو هغه مخکنی بد خوی نه دی بدل شوی، لا له خپله ناروا دريځه نه یی راکوز شوي، الله تعالى ستاسو د خبرو په حقيقت بنه پوهېږي.

د ورونو حالت ډېر عجيب انځور شوی؛ چا ته چې يوه شېبه مخکې ئې غل

گني؛ وايي: د قدر وړه! د هغه پر ځای زموږ يو تن په اسارت ونيسي، هغه سپين ږيري پلار لري، موږ له تا نه ډېرې بڼېگري ليدلې دي، په دې باب هم له موږ سره احسان وکړه، ستا په څېر له يوه محسن نه د احسان طمع لرو!! يوسف عليه السلام په ځواب کي ورته وايي: الله تعالی ته پناه وړم چي يو بې گناه سړی د يوه مجرم پر ځای مؤاخذه کړو، په هغه صورت کي خو به موږ ظالمان وو!! قرآن په دې سره موږ ته لارښوونه کوي چي يو د بل په بدل کي مجازات کول ظلم دی، پيغمبران عليهم السلام راغلي چي د داسي ظلم تغر ټول کړي او دا هغه ستره خبره ده چي له يوې اسلامي ټولني پرته ئې په بل ځای کي مثال نه شو موندلی، دا اوس په يووېشتمې پېړۍ کي د مجرم پر ځای د ده پلار، زوی او ورور ځورول کېږي، د قاتل په بدل کي د ده پلار، زوی او ورور وژل کېږي، د يوه کس د جرم په مقابل کي په کلي، قوم او حتی ملت برید کېږي، په لسهاوو او سلهاوو کسان وژل کېږي.

کله چي د وروڼو ټينگار بې نتيجه پاتې کېږي او د خپل ورور له خوشې کېدو ناهيلي کېږي، نو له خلکو بېلېږي او په يوې گونې کي په ټيټ غږ په خبرو لگيا کېږي، مشر ورور ئې ورته وايي: آيا له پلار سره مو خپله کلکه ژمنه هېره کړې؟ تر دې د مخه مو د يوسف په اړه هم تېری وکړ؟ ما هوډ کړی چي تر هغه پوري به دا ځای نه پرېږدم چي يا مي پلار هدايت راکړي او يا الله تعالی خپله فيصله صادره کړي، زه د الهي فيصلې انتظار کوم، تاسې پلار ته ورشئ او ورته ووايئ چي زوی دې په غلا نيول شوی، ښه پوهېږو چي دا کار ئې کړی، صحيح ده چي موږ بايد د ده څارنه او ساتنه کړې وی، خو هغه دا کار پټ او زموږ له نظره لرې تر سره کړی، موږ څرنگه په غياب کي د ده ساتنه کولی شوی؟ ته د هغه کلي له خلکو پوښتنه وکړه چي موږ په کي اوسېدو او دا پېښه په کي وشوه، له هغه کاروان نه وپوښتنه چي موږ ورسره يو ځای راغلو، ترڅو حقيقت درته څرگند شي او زموږ رښتینولي درته ثابته شي. له دې وينا نه څو خبري جوته کېږي: لومړی دا چي د بايبل دا وينا غلطه ده چي وروڼو ئې د يوسف عليه السلام په وړاندي يوه بل ته ويلي چي موږ په دې خاطر له دغو مصيبتونو سره مخامخ شوي يو چي له

يوسف سره مو بد وکړل، داسې خبره هېڅ مجرم د نورو په وړاندې نه کوي، که څه هم گمان ئې دا وي چې نور د دوی په خبرو نه پوهېږي، که ئې ويلو ته اړ شي نو په پتو غونډو کې او په ټيټ غږ ئې کوي، هغسې لکه چې قرآن د يوسف عليه السلام د ورونيو په هکله فرمايي. او دوهمه خبره دا چې مشر ورور ئې د دوی پر هغه فوري شهادت اعتراض کړی او دا ئې يوه غلطې گنلې چې خپل کشر ورور او يوسف عليه السلام ئې په غلا تورن کړل!!

که څه هم ځينو درنو مفسرينو (و ما شهدنا إلا بما علمنا و ما كنا للغيب حافظين) داسې تفسيريوي: موږ د هغه څه په اړه شهادت ورکوو چې علم پرې لرو او په خپلو سترگو مو ليدلي، خو له هغه څه خبر نه يو چې د پردې تر شا شوي، موږ د خپل ورور له پټې د پيمانې د وتلو صحنه وليدله، نو ځکه وايو چې هغه غلا کړې ده؛ خو دا چې د پردې شاته څه شوي او چا دا کار کړی، له دې راز نه خبر نه يو. دا تعبير د قصې له روح سره اړخ نه لگوي او څو اعتراضونه پرې کېږي:

الف: د (إن ابنك سرق) له فقري په ډېر وضاحت سره څرگندېږي چې دوی د خپل ورور پر غلا تاكيد لري او په هغه کې د شك او تردید ځای نه وينی.

ب_ دوی داسې نه دي ويلې چې (وما شهدنا الا بما رأينا): او موږ خو يوازي د هغه څه شهادت ورکوو چې په سترگو مو ليدلي، بلکې داسې ئې ويلې: (و ما شهدنا الا بما علمنا) يعني زموږ شهادت د هغې غلا په هکله د پوهې له مخې ده، پوهېږو چې دا کار شوی، په حقيقت ئې باور لرو.

ج_ همدارنگه، نه دي ويل شوي چې: (و ما كنا للغيب عالمين) يعني موږ له غيبه خبر نه يو، بلکې ويل شوي چې (و ما كنا للغيب حافظين) يعني موږ څه ډول کولی شوی چې د ده ساتنه وکړو په داسې حال کې چې دا کار ئې زموږ په غياب کې او په پټه تر سره کړی؟

بيا هم گورئ چې حساس او هوښيار پلار د دوی خبرو ته د شك په سترگه گوري، باور پرې نه کوي دا ځکه چې هم خپل کشر زوی ښه پېژني او هم دوی، حدس وهي چې خبره داسې نه ده، حقيقت بل څه دی، د دوی شهادت د عقودو او

نفساني اغراضو محصول گني او ورته وايي: داسي نه ده؛ بلکي ستاسو نفسونو کوم کار درته ښاپسته کړی، نو (زما دې) غوره صبر وي، امېد دئ چې الله تعالی ټول راته راوړي، بې شکه چې هغه باحکمه پوه دئ. يعني الله تعالی په ټولو رازونو خبر دئ او د هغه په هر کار کي حکمتونه نغښتي دي، اميد دئ هغه مي په دې مصيبت کي مرسته وکړي او ټول روغ رمت راته راوړي.

دلته يعقوب عليه السلام د الله تعالی دوه صفات يادوي او وايي: هغه (باحکمه) (پوه) دئ، په دې سره د يعقوب عليه السلام د زړه دوې خبري افاده شوې: ۱- الله تعالی ښه پوهېږي چې دا پېښه ولې او څنگه رامنځ ته شوې؟! ۲- د الله تعالی هيڅ کار بې حکمه نه وي، امېد دئ په دې کي هم موږ ته کوم خیر او مصلحت مضمروي. او دا هغه څه دي چې هر مسلمان ئې بايد له مصيبتونو سره د مخامخ کېدو په مهال ووايي.

قرآن د بايبل د وينا خلاف د يعقوب عليه السلام حالت داسي انځوروي:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝۱ یٰۤاٰیُّهَا یٰقُوْبُ ۝۲ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۳

۝۴ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۵ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۶ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۷

۝۸ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۹ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۱۰ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۱۱

۝۱۲ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۱۳ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۱۴ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۱۵

۝۱۶ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۱۷ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۱۸ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۱۹

۝۲۰ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۲۱ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۲۲ اِنَّا کُنَّا نَمْسُکَ ۝۲۳

او له دوی ئې مخ وړاوه او وئې ويل: وای افسوس د يوسف په حال! له غمه ئې د سترگو تور سپین شو (سترگې ئې بې نوره شوې) او هغه د غمونو

زغمونکی وو (خپل غمونه ئې زغمل)، (زامنو) ورته ويل: په خدای قسم، تل يوسف دومره يادوې چې غم خپلی (او له ډېرو اندېښنو به ويلی) شې او يا به هلاک شې. وئې ويل: زه خو خپل غم او خفگان خدای ته ژاړم او له الهي علومو نه په هغه څه پوهېږم چې تاسې پرې نه پوهېږئ (زه له الله تعالى شکایت نه کوم بلکي الله تعالى ته شکایت کوم)، زما زامنو! لارشی! يوسف او د هغه ورور ولتوئ او د خدای له رحمته مه ناامیده کېږئ، د خدای له رحمته له کافري ډلې پرته بل څوک نه ناامیده کېږي.

يعني نوي داغ زور داغ تازه کړ، د کشر زوی نيونه د يعقوب عليه السلام د زړه زخمونه نورهم ژور کړل او د خپل زړه ژور او سوځند درد ئې په دې الفاظو بيان کړ: (يا اسفی علی يوسف)، خو دا د زړه چيغه ئې په گوښه کې، له خپلو زامنو نه لرې او له الله تعالى سره د راز او نیاز پر وخت، د زړه له تله وايسته، په داسې حال کې چې د يوسف له غمه ئې دومره ژړلي وو چې د سترگو ليد ئې کم شوی او پوندېدو ته نږدې شوی وو، هره اندېښنه به ئې په خپل زړه کې زغمله او نه ئې پرېښوده چې غم او خفگان ئې نورو ته څرگند شي. خو دا ئې نه شوی کولی چې د سترگو اوبښکې تمې کړي، د خدای پيغمبران او اولياء همدغسې دي، له سختو آزموينو سره مخامخ کېږي، د خدای په لاره کې دردونه او رنځونه ويني، خو له صبر او زغم نه کار اخلي، تل صابر او شاکر وي، د خپل غم او غصې په باب يوه خبره هم پر ژبه نه راوړي، شکوه او شکایت نه کوي، څومره چې له ډېر غم او درد سره مخامخ کېږي، همدومره ئې خپل رب ته تضرع او زاري زياتېږي او الله تعالى د خپل صالح او مخلص بنده دغه حالت خوبښوي، الله تعالى د خپل بنده قرب خوبښوي، آزمېښتونه، کړاوونه او ستونزي انسان خپل رب ته ورنږدې کوي او اړیکې ئې له الله تعالى سره مزيد ټينگوي او مزيد قوت وربخښي، له دردونو او کړاوونو سره د مخامخ کېدو پر وخت د هغو مؤمنو مبارزينو تگلاره همدا ده چې د انبياو عليهم السلام خط تعقيبيوي، صبر کوي، خپل غمونه زغمي، جزع و فرح

نه کوي، چيغې نه وهي، خپل سر او مخ په خپېرو نه وهي، خپلي جامې نه شلوي، خپل غم او خفگان زغمي او له څرگندولو ئې ډډه کوي، په خلوت کي خپل رب ته خپل شکايتونه وړاندي کوي او د خپل درد علاج ترې غواړي، يوازي د اوبنکو په بهېدو بسنه او اکتفاء کوي، هغه اوبنکې چي بې اختياره بهېږي. الله تعالی ته اوبنکې تويول او په خلوت کي د غم او خفگان څرگندونه د ايمان نخښه ده او له الله تعالی نه شکايت او په ریا سره اوبنکې تويول د نفاق علامه ده.

حسود او کينه کښن زامن، د پلار له خولې، په وار وار د يوسف عليه السلام د نوم له اورېدو او د ده له غمه د اوبنکو په تويولو لازیات عقده من کېږي او ورته وايي: دا د يوسف (عليه السلام) ډېره يادونه پرېږده، دې حالت ته ئې ورسولې، پر ځان رحم وکړه، آیا تر هغه به ئې ویر کوې چي له پښو ولوېږې او ومړې؟ ستا دا بې صبري به ستا د هلاکت سبب شي او هغه ځای ته به دې ورسوي چي انسان پر الهي قضا باندي اعتراض کوي او همدا ئې د هلاکت لامل شي! پلار په ځواب کي ورته وايي: زه له الله تعالی شکايت نه کوم؛ بلکي خپل شکايتونه الله تعالی ته وړاندي کوم، د خپلو دردونو د علاج درمل ترې غواړم، هغه ته زاري کوم، پر دين او غوښتنو ئې او پر ايمان او لوازمو ئې تر تاسو ډېر ښه پوهېږم. زامنو! ولاړ شئ، يوسف (عليه السلام) او ورور ئې ولټوئ او د الله تعالی له رحمته مه مایوسه کېږئ؛ ځکه چي يوازي کافر د الله تعالی له رحمته نامېده کېږي.

قرآن د بايبل د وينا په خلاف فرمايي چي د يوسف وروڼه درې ځلې مصر ته د غلې لپاره تللي او په همدې درېيم ځل يوسف عليه السلام ځان ورمعرفي کړی او جريان داسي معرفي کوي:

﴿يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ الْأَعْيُنَ وَالْأَنْفُسَ لَا يُرْسِلُونَا﴾

﴿يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ الْأَعْيُنَ وَالْأَنْفُسَ لَا يُرْسِلُونَا﴾

بخښنه درته وکړې او هغه تر هر رحم کوونکي زيات رحم کوونکی او مهربانه دئ. زما دا کميس يوسئ او زما د پلار پرمخ ئې وغوړوئ، ليدونکی به شي او خپله ټوله کورنۍ ما ته راوئ.

د يوسف عليه السلام وروڼه د پلار په وينا بيا د مصر په لوري خوځېږي، خپله پاتې ناخيزه شتمنۍ هم له ځانه سره اخلي تر څو نوره غله پرې واخلي، لوږې او فقر ځپلي، په ډېره پريشانه وضعه مصر ته ننوتل او د يوسف عليه السلام په حضور کي حاضر شول او هغه ته ئې وويل: عالي قدره! پر موږ ډېره بده ورځ راغلې، څه مو چي کور کي درلودل ټول خلاص شوي، له لږې شتمنۍ سره درته راغلي يو، هيله من يو چي زموږ ناخيزې پانگې ته له پامه پرته هماغه پخوانی مقدار غله راکړې، له تانه د صدقې طمع لرو، يوسف عليه السلام د خپلو وروڼو خوار و زار حالت، د صدقې او خيرات غوښتلو په وړاندي خپل سيک له لاسه ورکړ، د هغوی له دردو ډکو خبرو بې تابه کړ او ښکې ئې له سترگو وختېدې او له دې پرته ئې بله چاره نه موندله چي ځان ورمعرفي کړي او ورته ووايي: آيا پوهېږئ چي د ناپوهۍ پر مهال مو له يوسف عليه السلام او د هغه له ورور سره څه وکړل؟ وروڼو ئې دا تصور نه شو کولی چي دا اوس يوسف عليه السلام ته مخامخ ولاړ دي، په حيرت سره ئې وپوښتل: آيا په رښتيا ته يوسف يې؟! هغه په ځواب کي وويل: هو! زه يوسف يم او دا مي ورور دئ! خدای پر موږ احسان وکړ او دا د الله تعالی نه بدلېدونکی او ثابت سنت دئ چي څوک د تقوی لار غوره کړي او د ستونزو په وړاندي صابر وي، نو اجر ئې د ده په خوا کي خوندي او محفوظ دئ، حتماً به ئې ترلاسه کوي، الله تعالی ئې هڅې هيڅکله نه عبث کوي او اجر ئې نه ضايع کوي.

قرآن د يوسف عليه السلام قصه، له دې ټول تفصيل سره د دغو څو خبرو د اثبات لپاره کوي چي يوسف عليه السلام خپلو وروڼو ته وکړې: الله تعالی د متقيانو او صابرانو اجر نه ضايع کوي، چا چي له دوی سره جفا کړې ټيټ سر به ئې

په وړاندي ودرېږي، په خپلي خطا او د دوی په حقانيت به اعتراف کوي. دا دئ گورئ چې د تقدير څواکمنو لاسونو د يوسف عليه السلام وروڼه هغه ځای ته نابېره، بې خبره او د خپلو عزایمو او ارادو خلاف رسولي او د هغه حقيقت په اعتراف ئې اړ کړي چې له هغه نه د تېبنتي لپاره ئې کومي جفا گاني نه وې چې له يوسف عليه السلام سره ئې ونه کړې، کومي هڅې نه وې چې وئې نه کړې او کوم تدبيرونه نه وو چې وئې نه سنجول... خو دا دئ نن د تقدير مضبوطو او څواکمنو لاسونو د هغه چا په وړاندي ودرولي چې دوی ئې پر ښېگړو له اعتراف نه تېبسته کوله او دې ته حاضر نه وو چې ومني الله تعالی يوسف عليه السلام ته پر دوی غوره والی ورکړی، له چا سره چې دوی ناروا رقابت او سيالي کوله، هغه ئې د وژلو وړ گانې، نن د هماغه چا د صدقې طمع لري، د ده احسان ته ئې سترگې نيولې دي، هغه په پرله پسې ډول خپل محسن گڼي او غوره شخصیت ئې بولي او هر ځل د خپلو خبرو په پيل کي هغه ته عزيز او عالي قدر وايي. دا هماغه يوسف دئ چې دوی ورسره کينه او حسد کاوو، هماغه شخص چې دوی کوهي کي واچاوو او کلونه ، کلونه ئې د هغه کينه په زړه کي وپالله او فقط څو ورځي مخکي او له شلو کلونو وروسته ئې هغه ته (غل) وويل!! عجيبه له عبرتونو ډکه صحنه ده!! د تقدير لاسونه څومره څواکمن دي؟ څنگه مغرور، متعصب او کينه ور غاړه غړوونکي په گوندو کوي؟ څنگه ئې د حقيقت اعتراف ته اړ کوي؟!!

خو راشئ وگورئ چې د قرآن د دې قصې اتل، يوسف عليه السلام د بريا او فتحې په وخت د خپل مغلوب سيال او رقيب سره څنگه چلند کوي او په دې سره مور ته څه لارښوونه کوي او کوم درسونه راکوي؟!!

د يوسف عليه السلام کريمانه او له عظمته ډک ځواب د ده د شخصيت جلال او عظمت په ډېره ښه توگه نندارې ته ږدي او دا ښيي چې د خپلو وروڼو ټولي جفا گاني ئې هېرې کړې دي او په لطف، مهربانۍ او زړه سوي سره چلند کوي، فرمايي: ډاډه اوسئ چې نه مو ملامتوم او نه کوم اعتراض درباندي لرم، ما بخښلي ياست، الله تعالی دي هم تاسو ته بخښنه وکړي، په دې باور ولرئ چې الله

تعالی ډېر او تر هر چا زیات مهربانه دی. دا چې قرآن ولې دا قصه په دومره تفصیل سره رااخیستې او په دې کې خپل مخاطب ته څه پیغامونه لري، په دې هغه وخت ښه پوهېدی شو چې د پیغمبر صلی الله علیه وسلم هغه وینا خپلې مخې ته کېږدو چې د مکې له فتحې وروسته ئې خپلو زړو دښمنانو ته وکړه، کله چې له لس زره فاتح فوځ سره په داسې حال کې مکې ته ننوت چې هیچا ئې د مقابلې توان په خپلو متو کې نه لیدو، دښمنان ئې یا وتښتېدل او یا ئې د ځان د ژغورلو لپاره هغو پناه ځایونو ته پناه یووړه چې پیغمبر علیه السلام ټاکلي وو، الهي وعدې ترسره شوې، د يوسف د سورې په ترڅ کې چې کومې وړاندوینې شوې وې او پیغمبر علیه السلام ته دا ډاډ او اطمینان ورکړی شوی وو چې ستا مخالفین به هم د يوسف علیه السلام د وروڼو په څېر ستا په وړاندې ټیټ سر ودرېږي، همداسې وشول، رسول الله صلی الله علیه وسلم د فتحې په دوهمه ورځ، په داسې حال کې چې د قریشو ټول مغرور سرداران د ده په وړاندې د مغلوبو اسیرانو په څېر، په یوه لیکه، له شرم او خجالت نه ځوړند سرونه ولاړ وو، ده د یوه مهربان او دروند ورور په توګه ورته وویل: له ما نه د کومې معاملې توقع کوئ؟ هغوی په ځواب کې وویل: له خپل کریم ورور نه، چې زموږ د کریم ورور زوی دی، د عفوې او بخښنې انتظار لرو! له ځنډه پرته ئې وفرمایل: هغه څه در ته وایم چې زما ورور يوسف علیه السلام خپلو وروڼو ته ویلي وو:

لاتترب علیکم الیوم، اذهبوا وانتم الطلقاء

نن هېڅ ملامتیا درباندي نشته، درومئ تاسو آزاد یاست!

د قصو په اړه د بایبل او قرآن تر منځ نه یوازې له دې پلوه ژور توپيرونه شته چې د قرآن وینا، د بیان اسلوب، الفاظ او جوړښت ئې ډېر دقیق، خوندور او اغېزناک دي، هر لفظ ئې په ډېر دقت سره غوره شوی او په خپل مناسب او ښایسته ځای کې کارول شوی او هر یو خاص مطلب افاده کوي، خود بایبل داسې چې یوه برخه ئې د بلې برخې متناقض، الفاظ او د جملو ترکیب ئې له رکاکتونو ډک، نه ئې عقلمن انسان منلی شي او نه د ادبي سلیقې خاوند ترې خوند اخیستی

شي، بلکي له دې پلوه به هم د دواړو ترمنځ ژور توپير وگورئ چي د قرآن قصې ځانگړې موخې او اهداف تعقيبوي، هره قصه د يوه ستر مطلب د ښه توضيح لپاره وړاندي کوي، په هري قصې کي لارښووني او درسونه لري، خو د بايبل قصې فقط قصې او شجرې دي، د يوسف عليه السلام قصه ئې يوه ښه بېلگه ده، دا قصه په قرآن کي په دومره ښايسته او خوندورې ښې کي راغلې چي د قرآن هر مينه وال ئې په ډېرې آساني سره حفظ کولی شي، په عربي هېوادونو کي خو وضعيت داسي دئ چي اکثر امامان په دې خاطر په لمانځه کي د دې سورې له قرائته ډډه کوي چي که احياناً په کي غلط شي نو له ډېرو خواوو به فتحه ورکول کېږي. په همدغې خوندورې او آسانې سورې کي د الله د لارې مجاهدينو ته هومره ژورې او پراخې توصيې او لارښووني شوې چي هر مجاهد ته ئې يادول ضروري برېښي.

دا هم د قرآن يو ستر اعجاز دئ چي د نزول له نېټې تر ننه په مليونهاوو خلکو هغه حفظ کړی، تاسو به په ټولي نړۍ او ټول بشري تاريخ کي هيڅ داسي مذهبي او غير مذهبي، د شعر يا د نثر کوم کتاب ونه مومئ چي د قرآن په اندازه حافظان ولري!! د بايبل له منونکو پوښتنه کوو: دا ولې تاسو په خپل اوږده تاريخ کي د بايبل محدود شمېر حافظان هم نه لرئ؟! ځواب ئې څرگند دئ؛ انسان هغه کلام ژر حفظ کولی شي چي د زړه ډږه ئې ورته پرانيستلې شي، له عقل سره ئې اړخ ولگوي، محتوی ئې لوړه او د الفاظو ترکيب ئې خوندور وي، باور وکړئ چي ما په ټول بايبل کي يوازي د داوود مزامير داسي وموندل چي څه نا څه د انسان د زړه دروازه ورته خلاصه شي او په هغه کي معنوي او ادبي خوند او ښکلا احساس کړي، له دغو څو پاڼو پرته نور په ټول بايبل کي څوک دا خوند او ښکلا نه شي موندلی.

يوسف عليه السلام د خپلو وروڼو له خبرو پوه شوی وو چي عزتمن پلار ئې د ده په فراق کي روند شوی، خو دی په داسي موقعيت کي نه وو چي مصر پرېږدي او د خپل گران پلار ليدو ته ورشي، د قرآن له وينا معلومېږي چي په دې وخت کي دی د مصر د واکمنۍ پر تخت ناست وو، خو د بايبل وينا دلته هم د نورو مواردو

په خبر له تناقضاتو ډکه ده، يوې خوا ته د يوسف عليه السلام د وروڼو له قوله داسې حکايت کوي: پلار ته ئې وويل: يوسف ژوندی دی او د ټول مصر حاکم دی، خو له بلې خوا وروسته ليکي چې يوسف د فرعون حضور ته ورغی او ورته ئې وويل: زما پلار او وروڼه له خپلو رمو، گلو او هر څه سره چې درلودل ئې له کنعانه دلته راغلي او په جوشن کي ځای په ځای شوي، خپل هغه پنځه وروڼه ئې هم ورمعرفي کړل چې له ځان سره ئې راوستي وو!! د بايبل په وينا کي نه يوازي له دې پلوه تناقض شته چې وروڼو ته ئې هغه خبره منسوبوي او بيا دا خبره کوي؛ بلکي له دې پلوه هم چې وايي: پلار او وروڼه له رمو، گلو او هر څه سره راغلي، په داسې حال کي چې له دې د مخه ئې په وار وار ليکلي چې له ډېرې لورې او فقره ئې د مرگ وېره وه!! څوک چې گلې او رمې لري ولې به د غلو دانو لپاره خپلي گانې خرڅوي، قحطي خو تر انسانانو مخکي څاروي ځپي، مالداران هغه وخت له ستونزو، لورې او فقر سره مخامخ کېږي چې خپل څاروي له لاسه ورکړي. د مصر د پاچا لپاره د فرعون نوم راوړل په خپله يوه غلطې ده ځکه د غرب د دائرة المعارف له مخي هم په دې وخت کي د مصر پاچايان د فرعون په نامه نه يادېدل.

يوسف عليه السلام خپلو وروڼو ته وويل: زما دا کميس له ځان سره يوئې او د پلار پر مخ ئې وغورځوئ، چې سترگې ئې روښانه شي، بيا ټوله کورنۍ زما خوا ته راولئ. د ده احساس دا وو چې پلار ئې په دې وجه د خپلو سترگو نور له لاسه ورکړي چې د گران زوی د مرگ خبر ئې په داسې حال کي اورېدلی چې په وينو سور څيرې کميس ئې مخي ته پروت وو، دا د ده مهربان بودا پلار ته درنه ناڅاپي صدمه وه، د ده پر زړه او دماغ دا سخت گوزار د دې باعث شوی چې له امله ئې د سترگو نور له لاسه ورکړي، يوسف عليه السلام په خپل پيغمبرانه فراست سره وانگېرله چې د زوی د ژوند زېږی او هغه کميس چې د زوی بوی ترې احساسېږي، دا به هغه لويه صدمه جبران کړي چې له امله ئې د پلار سترگې بې نوره شوې. نو ځکه ئې په اطمئنان سره وويل: يأت بصيراً: سترگې به ئې روغې او روښانه شي.

دلته قرآن د يعقوب عليه السلام په اړه يوې داسې خبري ته اشاره کوي چې

خاصه توجه غواړي، قرآن كريم يعقوب عليه السلام د يوه دراك او حساس شخصيت په توگه معرفي كوي، داسي چي له مصره كاروان د ده د ورك شوي زوى له كميس سره راخوځېږي، لا له مصره ډېر نه دئ لږې شوى چي دى په كنعان كي د خپل زوى د كميس بوى احساسوي، خو بابل بيا د ده په هكله داسي وايي: زامنو ئې ورته وويل: يوسف ژوندى او د ټول مصر حاكم دئ!! خو ده تر هغه په دې خبري باور نه كاوو چي گادى ئې وليدې!! قرآن داسي فرمايي:

b& wq9 (y#Bqā yfī %ÁV ' ð Bāq& S % ÇÈÈ\$MñÁñ \$Ör

ā% b& \$ññ ÇÒÈ Éf%Ö) È\$ s ĩñÈ ' /ñ y7Rj k \$B %qñ%ÇÒÈ Èr%Ziye

Èrñ& pñ B& Ç@% B& A\$\$(#ZÁ/ %BÇñ ¾ñĤōr 4ññ n9) È ÇÈÈÖÈ

\$Zā \$Rj \$WqRÈ \$W çyöB\$SRV/ç %qñ%ÇÒÈ s qBñe3 W \$B k #z B

Dšm9\$āyöB&qđ ¼Rj (pñ Bā9 çyöB& s çy" A\$%ÇÒÈ UñŪ)z

ÇÒÈ

كله چي كاروان له (مصره) لږې شو؛ نو پلار ئې وويل: كه مي بې عقله ونه گنئ زه خو (نن) د يوسف (خون) بوى احساسوم! ورته ئې وويل: په خداى قسم چي ته په خپلي پخوانۍ اشتباه كي يې (زاره خيالونه دې غلطوي)!! نو كله چي زېرى وركوونكى قاصد راوړسېد او (د يوسف) كميس ئې د ده پر مخ وغوړاوو ناخاپه ئې سترگې رنې شوې، وئې ويل: نه مي وو درته ويلي چي د الله تعالى له لوري د راکړل شوي علم په وجه په هغه څه پوهېږم چي تاسو پرې نه پوهېږئ. دوى وويل: پلاره! زمور (د گناهونو لپاره له الله تعالى نه)

بخښنه وغواړه، يقيناً چې موږ خطا کاران وو. وئې ويل: ژر به له خپل رب نه بخښنه درته وغواړم، بې شکه چې هغه مهربان بخښونکی دى.

کله چې کاروان له مصر نه د کنعان په لور وخوځېد او له ښار نه لږ څه لرې شو، د يوسف عليه السلام پلار وويل: نن مي د يوسف عليه السلام بوي ترسپرمو کېږي، هيله من يم چې د ډېر سپين ږيرتوب له امله مي په کم عقلتوب متهم نه کړئ، د کورنۍ غړو ته په دې خبرې پوهېدل او باور کول گران کار وو، په ډېر تأكيد سره ئې ورته وويل: اشتباه کوې، تېر وختونه دريادېږي، ستا د خيال په فضا کې د تيرو وختونو يادونه، د کوم غولونکي بوى احساس درکوي، ته ئې د يوسف عليه السلام خوږ بوى گنې!! لازيات وخت نه وو تېر شوى چې ناڅاپه زېرى ورکونکى را ورسېد او د يوسف عليه السلام کميس ئې د پلار پر مخ وغواړو او په همدې سره د زوى له بېلتونه راتوکېدلى د ځگر داغ جوړ او ږندې سترگې روښانه شوې، نو د کورنۍ غړو ته ئې مخ کړ او وئې ويل: ما درته نه وو ويلې چې زه له الهي علم نه په هغه څه پوهېږم چې تاسې پرې نه پوهېږئ، ما دا احساسوله چې يوسف عليه السلام ژوندى دى او آخر به ئې وگورم، درته ويل مي چې ولاړ شئ او دواړه ولتوئ او له الهي رحمته مه ناامېده کېږئ، درته ومې ويل چې د يوسف عليه السلام عطر مي تر سپرمو کېږي، تاسې نه منله، دا دى ټولې خبرې رښتيا وختې او حقيقت ئې درته څرگند او ښکاره شو!!

دا جريان د هغه فراست او پوهې حقيقت په واضحه توگه څرگندوي چې الله تعالى ئې خپلو پيغمبرانو او اولياوو ته ورکوي او ښيي چې هغوى پر غيب علم نه لري، خو د غيب له عالمه داسې وږمې احساسوي چې سرچينه او لورى ئې ورته څرگند نه وي، کله دا وږمې په وينه احساسوي او کله په خپلو خوبونو کې د غيب له عالمه پيغامونه ترلاسه کوي، خو دا (علم) نه بلکې (احساس) وي، دا احساس د ظاهري پنځگونو حواسو کار نه دى، مرجع او سرچينه ئې څرگنده نه وي، بنده پرې هيڅ تسلط نه لري، د پتو حقايقو وږمې ئې په خپلو څپو سره احساس راوپاروي،

نه پوهېږي دا احساس څنگه ورسره راپیدا شوی؟! د دې احساس واگې د انسان په اختیار کي نه وي، نور هم په دې نه شي قانع کولی چي په دې احساس کي ورسره شریک شي، هماغسي لکه چي یعقوب علیه السلام یو وخت نه شو کولی څو متره آخوا په کوهي کي د یوسف علیه السلام له لوېدو خبر شي؛ خو بل وخت په ډېر لرې واټن کې، له مصر نه د کنعان په لور د کاروان له خوځېدو سره سم د خپل زوی د کمیس بوی احساسوي، خو نه په دې باندي پوهېږي چي دا بوی له کومه راځي او نه په دې چي ولې نن دا احساس ورسره راپیدا شوی، منبع ئې کومه او لوری ئې کوم دئ او نه نورو ته په پوره ډاډ او اطمینان سره کومه خبره کولی شي، کله چي غواړي د خپلي کورنۍ له غړو سره خپل نننی احساس شریک کړي، زړه نا زړه ورته وايي: که مي په کم عقلۍ متهم نه کړئ زه نن د یوسف بوی احساسوم!! گورئ چي دکورنۍ غړي ورسره توافق نه کوي او په بنکاره ډول او په پوره تأکید سره ورته وايي: اشتباه کوي، تیر وختونه دريادېږي!!

بنایي ستاسو د هر یوه په ژوند کي کله داسي واقع شوي وي چي زړه مو ناخاپه د یوې پېښي د رامنځ ته کېدو خبر درکوي او تاسو له کوم خاص دلیل نه پرته د کومي پېښي انتظار کوئ، ناخاپه وینئ چي ستاسي د زړه احساس رښتیا ثابت شو او ستاسو انتظار پر ځای وخوت، مثلاً دخپلي کورنۍ له غړو سره ناست یئ، یو تن وايي: گومان کوم چي ورور جان به مي نن یا سبا له سفره راشي، د کورنۍ نور غړي وايي: نه، هغه لا د راتگ نیت نه لري، دی ورته وايي: هو! زه هم همداسي انگېرم، خو نه پوهېږم چي ولې مي زړه راته وايي چي هغه له سفره راځي!! ناخاپه ویني چي حدس ئې صحیح وخوت، ورور ئې د محاسباتو او انگېرنو خلاف او د احساس سره سم راغی!! ممکن نه دئ چي دا احساس دې محض یو تصادف وي، بنایي د هغو کسانو شمېر لږ نه وي چي دې ته د تصادف په سترگه گوري، خو د قرآن له دغو ویناوو معلومېږي چي دا تصادف نه دئ، دا چي په څو پر له پسې مواردو کي د یعقوب علیه السلام (احساس) سم او د حقیقت مطابق خپږي، دا بنیي چي په انسان کي د ده له پنځو حواسو نه علاوه د احساس

داسي يوه (ملکه) شته چې د راتلونکو پېښو نه اطلاع ترلاسه کوي، خو په داسي توگه چې نه د دې پيغامونو له لوري او منبع خبر وي، نه کوم سلطه پرې لري او نه د ده په امر او هغه وخت چې دی ئې غواړي ورته راځي.

دا احساس او اړوند ملکه ئې په تقوی سره وده کوي، په پيغمبرانو، پرهبزگارانو او صالح انسانانو کي کمال ته رسېږي، دوی ته داسي فراست ورپه برخه شي چې نه يوازي د ملمع، گرانو، پېچلو او مبهمو خبرو په حقيقت پوهېدل ورته آسانوي بلکي د ملمع او غولونکو خبرو تر شا پټ زړونه او د هغوی موخې پېژندی شي، د يعقوب عليه السلام په قصې کي موږ ته د دغه حساس لرې ليد څو بېلگې مخي ته راغلي.

زامن ئې ډېر وروسته پوه شول چې دوی هم د يوسف عليه السلام په اړه اشتباه کوله او هم د خپل پلار په اړه، د پلار په وړاندي پر خپلو غلطيو اعتراف کوي او ترې غواړي چې له الله تعالی نه ورته بخښنه وغواړي.

د قرآن له وينا معلومېږي چې يوسف عليه السلام له ښاره بهر، د خپلي کورنۍ د استقبال لپاره منتظر ولاړ وو چې راورسېدل، مور او پلار ئې په خپلي گاډۍ کي، خپلي خوا ته کښېنول او د ښاره په لوري و خوځېدل، د قرآن وينا داسي ده:

؟ # \$ % & ' ( ) * + , - . / : ; < = > ?

M I / r A S S r (# % & ' ( ) * + , - . / : ; < = > ?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 : ; < = > ?

B U C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 : ; < = > ?

* د يوسف سوره

د يوسف سوره

د يوسف سوره

نو کله چې د يوسف عليه السلام محضر ته ننوتل، مور او پلار ئې په خپلي خوا کي کنبښنول او وئې ويل: که خدای کول په ډاډ او امن سره مصر ته داخل شئ. او خپل مور او پلار ئې تخت ته لوړ کړل او ورته په سجده شول او وئې ويل: مهربانه پلاره! دا هماغه زما د پخواني خوب تعبیر دئ چې پالونکي رب رښتونی کړ او له ما سره ئې هغه وخت هم احسان وکړ چې له زندانه ئې وايستم او تاسو ئې له بېديا دلته راوستلئ، وروسته له هغه چې شيطان زما او زما د وروڼو تر منځ شخړه راولاړه کړه، بې شکه چې زما پالونکی رب د هر څه لپاره چې وغواړي لطيف دئ، (په لطافت او دقت سره ورته رسي هيڅ څه ئې مخي ته نه شي خنډ کېدی) يقيناً چې هغه باحکمته پوه دئ. زما پالونکيه! پاچاهي دي راکړه او تاويل الاحاديث دي رازده کړ، د آسمانونو او ځمکي خالقه! ته مي په دنيا او آخرت کي مولا او کار جوړوونکی يې، ما مسلمان وفات کړه او له صالحانو سره مي يو ځای کړه.

په دې آيتونو کي په لږ دقت سره څو اساسي مطالب تر سترگو کېږي:

الف: يوسف عليه السلام د خپلي کورنۍ د استقبال لپاره له ښاره بهر وروتلئ.

ب: پلار او مور ئې په خپلي خوا کي په داسي وسيلې کي کنبښنولي چې د لارې په اوږدو کي ورسره يو ځای وي.

ج: په ټولي لارې کې هم او په ټول مصر کې هم داسې خاص امنيتي تدابير نيول شوي چې آثار او نښې نښانې ئې له ورايه ښکاري او يوسف عليه السلام هغه ته په اشارې سره خپل مور او پلار ته وايي: د خداى له غوښتنې سره سم په امن او امان سره ښار ته ننوځئ.

د: د دې آيتونو له الفاظو او په خاصه توگه د (العرش) او (الملك) له الفاظو په وضاحت سره معلومېږي چې يوسف عليه السلام اوس د مصر پاچا دى او د مصر اقتدار په بشپړه توگه د ده په واک کې دى.

ه: مخامخ شاهي مانې ته تللي او هلته يوسف عليه السلام خپل مور او پلار پر شاهي تخت کښېښولي او په خپله له تخت نه لاندې ودرېدلى او د هغوى احترام ئې پر ځاى کړى، خو مور، پلار او وروڼو ئې دى د دې درناوي وړ او مستحق گڼلى او هغه ته ئې د تعظيم مراسم په ځاى کړي. مفسرين د (خروا له سجداً) په تفسير کې لاندې مختلف نظريات لري:

ځينې په دې باور دي چې د يوسف مور، پلار او وروڼو ئې د شکرانې سجده وکړه او الله جل جلاله ته په سجده شول، خو د يوسف لپاره او د هغه نعمت په خاطر چې الله جل جلاله د يوسف په وجه پر دوى پېرزو کړ.

ځينې په دې عقیده دي چې له اسلام نه په مخکې شرايعو کې د تعظيم سجده د غير الله لپاره روا گڼل کېده، خو اسلام د غير الله لپاره هم د عبادت او هم د تعظيم سجده حرام وگرځوله او فقط د خداى جل شانته لپاره ئې ځانگړې کړه؛ گواکې د يوسف مور، پلار او وروڼو يوسف عليه السلام ته د تعظيم سجده کړې نه د عبادت سجده.

د مفسرينو يوه بله ډله په دې عقیده ده چې سجده؛ پر ځمکې باندي د تندي اېښودلو او د چا په پښو کې د لوېدلو په معنى، په هيڅ آسماني شريعت کې غير الله ته جايز نه وه، په مخکنيو شرايعو کې هم د هغې د جواز هيڅ سند نه شو موندلى، هغوى وايي چې نه ښايي په هر ځاى کې سجده پر ځمکې باندي د تندي اېښودلو په معنى تعبير کړو؛ لکه چې په قرآن کې د لمر، سپوږمۍ، ستورو،

ونو، غرونواو ... سجده په مکرر ډول راغلې؛ خو د نوموړو موجوداتو دا سجده په هغې معنی نه شو اخیستی چې گواکې دوی سر پر ځمکې باندي ایښی، ځکه دا موجودات نه شمزی لري، نه ملا او نه هم زنگونه چې د دغو غړو په وسیله رکوع ته لار شي او بیا سجده وکړي او نه وچولی لري چې پر ځمکه ئې کېږدي، د هغوی د سجده معنی الله ته له کامل انقیاده پرته بل مفهوم نه شي درلودی، همدارنگه يوسف علیه السلام ته د مور، پلار او وروڼو سجده د تعظیم او انقیاد اظهار وو نه د عبادت سجده او نه د هغه پښو ته د پر بوتلو سجده، که تېرو بحثونو ته لږ ځیر شو او د يوسف علیه السلام هغه (رؤیا) په پام کي ونیسو چې لمر، سپوږمۍ او یوولس ستوري ئې د ځان په وړاندي د سجده په حالت کي لیدلي وو او نن د دغې صحنې د مشاهدې پر وخت وایي: گرانه پلاره! دا زما د هغه پخواني خوب تعبیر دی چې زما پالونکي رب رښتونی کړ، دا ښيي چې د وینې سجده به د خوب (رؤیا) سجده ته ورته وه، حتماً به د دواړو ترمنځ څه شباهت وو، نه هغه تندي پر ځمکي ایښودل وو او نه دا.

يوسف علیه السلام د دې حالت په لیدو سره فرمایي: پالونکي خدای مې پر ما احسان وکړ (پر خپلو ښېگړو ئې ونازولم)، زه ئې له زندان نه بهر کړم او دغه مقام ته ئې ورسولم، تاسې ئې له صحرا نه دلته راوستلئ، وروسته له هغه چې شیطان زما او زما د وروڼو تر منځ نزاع را منځته کړه، زما رب جل شانہ چې دکوم کار اراده وکړي په لطافت او دقت ئې تر سره کوي، هغه باحکمته پوه دی. په دې څرگندونو کي هم څو ټکي د غور وړ دي:

الف: د خپل پالونکي خدای په نعمتونو، احسان او عنایت اعتراف کوي او د دې پر ځای چې قدرت ته رسېدل او نعمتونه ترلاسه کول د خپلو هڅو، کمال او لیاقت نتیجه وگڼي، برعکس هغه الهي احسان بولي.

ب: د ده خوا ته د وروڼو په شمول د ټولي کورنۍ راتگ لوی نعمت انگېږي، يعني دا چې هغه نه یوازي ټولي جفاگاني هېرې کړې دي، بلکي دا الهي پېرزوینه او احسان گڼي چې نن ئې وروڼه په څنگ کي دي، له همدغه ځای نه کولی شو په

دې پوه شو چې يوسف عليه السلام ولې له خپلو وروڼو سره هغه چلند کاوو، په ډېر احتياط سره خوځېدو، نه ئې غوښتل چې ژر او له وخت نه مخکې ځان دوى ته معرفي کړي؛ ځکه هغه داسې انگېرله چې بنايي له مقدماتي کارونو نه مخکې ځان معرفي کول به د وروڼو د حسادت او کينې د راپارېدو سبب شي او د ده خوا ته له راتلو به ډډه وکړي.

ج- هغه د خپلو وروڼو او ځان ترمنځ د منازعې او شخړې عامل شيطاني لمسونې او تحرکات گڼي او په دې اړه د بحث په دوران کې اول ځان ته گوته نيسي او وروسته د وروڼو نوم اخلي؛ دا په خپله يوه ظريفه نکته او حساس ټکى افاده کوي او بنبي چې له وروڼو سره په معامله کې څومره محتاط دى او څنگه له هر هغه عادي حرکت او معمولي اشارې نه چې د دوى د احساساتو په ژوبلېدو منتج شي، ځان ساتي.

د- وايي: په دې ټولو پېښو کې الهي حکمت مضمرو و، حکيم خداى غوښتل چې په دې توگه ما له بېديا نه مصر ته راولي او د مصر واکمني راوسپاري. يعنې هغه نه يوازې دا چې تېر هېر کړي او د خپلو وروڼو جفاگانې ئې په بشپړه توگه له پامه غورځولې او هيڅکله هم د غچ په فکر کې نه دى؛ بلکې نوموړې پېښې او لوړې ژورې، داسې عادي او طبيعي پېښې گڼي چې مخکې له مخکې مقدر شوې او له الهي مقدراتو سره سم د ده مخي ته راغلې، د الله تعالى په لطف او توفيق ترې تېر شوى او دغه اوسني مقام ته رسېدلى دى.

عظيم الشأن قرآن د يوسف عليه السلام دا له عبرتونو، پندونو او لارښوونو نه ډکه قصه د ده په جامع دعا پای ته رسوي: د دعا په پيل کې د الله جل جلاله پر دوو نعمتونو چې دى ئې پرې نازولى اعتراف کوي: (زما ربه! پاچاهي دې راکړه او تاويل الاحاديث دې راوښود) او دا همغه (حکم) او (علم) دى چې الله جل شأنه ئې له انبياوو او د دوى له صادقو پلويانو سره د ورکړې ژمنه او وعده کړې ده، بيا الله جل جلاله په دنيا او آخرت کې خپل مولا او کار جوړوونکى بولي او ورپسې له الله جل شأنه څخه غواړي چې د ژوند تر پايه پوري همدغسې مطيع او منقاد پاتې شي

او مرگ هغه وخت او په هغه حالت کې ورته راشي چې په بشپړه توګه خپل رب ته تسلیم، فرمان وړونکی او منقاد وي او په پای کې ئې د الله د صالحو بنده ګانو په کتار کې د ودرېدو او د هغوی مقام او منزلت ته د رسېدو افتخار په برخه شي.

په دې سره قرآن موږ ته د صالح مشرانو ځانګړتیاوې رابښي او د دوی او د فاسدو واکمنانو تر منځ ژور توپيرونه راپه ګوته کوي، دا د دوی لومړۍ ځانګړتیا ګڼي چې اقتدار ته رسېدا ئې له خپل رب نه بغاوت ته نه شي هڅولی، اقتدار غرور او مستي نه په کې راولاړوي او د دې سبب نه ګرځي چې د خپل رب له اوامرو سرغړاوی وکړي، ځان له قانون نه اوچت وګڼي، ضوابطو او مقرراتو ته التزام ونه لري او په خپله د قانون او شریعت ځای ونیسي؛ بلکې دوی داسې دي چې د قدرت په لوړو پوړو کې له نورو او تر مخکني وخت نه لازيات شریعت او قانون ته التزام لري او ورته غاړه ږدي، دوهمه ځانګړتیا ئې هغه تل پاتې تمنا وي چې دوی د صالح کسانو په قطار کې وي او صالح کسان د دوی په خوا کې. هر مشر له خپلو ملګرو او د ملګرو د څرنگوالي په اړه د ده له هیلو او تمنیاتو نه پېژندی شی، د کوم مشر چې ملګري او مشاورین نېک او صالح وي او غواړي چې صالح ملګري او نېک مشاورین ئې په څنګ کې وي، هغه صالح مشر دی، نېک کسان به په چارو ګماري، له دې نه به ځان ساتي چې ظالم چارواکي پر خلکو مسلط کړي، نه پرېږدي چې هغه ځایني او مکارې څېرې ئې په (بطانه) کې شامل شي او د ده شا و خوا ونیسي، چې دربارونو او واکمنانو ته د تقرب او نژدې کېدو په لارو چارو پوه دي او په غوړه مالۍ، چاپلوسۍ او چالاکی سره ځان دربار ته رسوي، لوړو مقاماتو ته د رسېدو په سوږو بلد دي او په دې لار کې له هیڅ ذلت او رذالت نه ډډه نه کوي. د بد مشر خوا کې به بده (بطانه) او ناصالح ملګري او مشاورین وګورئ، هغه چې له نارواوو لارو مخکي تللي، تر دربار پورې رسېدلي، د مشرانو شا و خوا ئې نیولې، د دربار قرب او نژدې والي شهرت او قدرت ورپه برخه کړی او په همدې سره ئې د ناروا ګټو ترلاسه کولو لارې ځان ته پرانیستي دي.

قرآن چي په کومي موخې دا قصه رااخيستي او د کومو مهمو مطالبو د اثبات او بڼه توضیح او د يوه تاريخي مثال په ترڅ کي ئې د بيانولو لپاره زموږ مخي ته ايښې، د قصې په پای کي ئې داسي بيانوي:

د قرآن په کومي موخې دا قصه رااخيستي او د کومو مهمو مطالبو د اثبات او بڼه توضیح او د يوه تاريخي مثال په ترڅ کي ئې د بيانولو لپاره زموږ مخي ته ايښې، د قصې په پای کي ئې داسي بيانوي:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝۱ یٰۤاٰیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اذْكُرْ نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَیْكَۤیْذُرْتُمْ اَنْ تَكُوْنُوْا كَالَّذِیْنَ نَسِیُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ وَكَانُوْا كَافِرِیْنَ ۝۲

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝۱ یٰۤاٰیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اذْكُرْ نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَیْكَۤیذُرْتُمْ اَنْ تَكُوْنُوْا كَالَّذِیْنَ نَسِیُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ وَكَانُوْا كَافِرِیْنَ ۝۲

د يوسف سوره

دا د غیب خبري دي چي په وحی سره ئې تا ته درنښو او ته هغه مهال د دوی په څنگ کي نه وې چي د کار (په اړه ئې خپلي رأيې) راغونډې کړې او په داسي حال کي (سره سلا) شول چي پت تدبير او توطئه ئې جوړوله. ډېری خلك داسي دي چي که ته هر څومره (د دوی پر هدايت باندي) حريص وې ايمان نه راوړي. او ته (د دعوت په عوض کې) کومه بدله نه ترې غواړې، دا خو عالميانو ته له پنډه پرته بل څه نه دی. او په آسمانونو او ځمکي کي څومره داسي نښي، نښانې شته چي دوی پرې تېرېږي (ويني ئې او احساسوي ئې) خو دوی (له اعتناء او تامل نه پرته) مخ ترې اړوي. او ډېری ئې پر الله ايمان نه راوړي؛ مگر دا چي شرك کوونکي وي. آیا له دې ځان خوندي گڼي چي د کوم الهي عذاب سيوری پرې وغورېږي او يا قيامت په داسي حال کي ناخپه پرې راشي چي بې خبره وي. ورته ووايه: همدا مي لاره ده، د الله لور ته په بصيرت سره بلنه ورکوم، زه هم او هغه هم چي زما متابعت کوي او زه له مشرکانو څخه نه يم. او له تا نه مخکي مو چي له کليوالو نه څوک لېږلي او وحی مو ورته کړې له سړو پرته بل څوک (فرشتې) نه ول؛ آیا د ځمکي پر مخ نه دي گرځېدلي او نه ئې دي ليدلي چي تردوی د مخکنيو پاېله څنگه وه؟ او د استوگني اخروي ځای خو د هغو لپاره ډېر غوره دی چي تقوی ئې کوله، آیا تعقل نه کوئ؟ تر هغه چي پيغمبران نامېده شوي او انگېرله ئې ده چي درواغجن انتظار تېر ايستي دي، ناخپه

زموږ نصرت او مرسته ورسېدلې او هغه څوك ژغورل شوی چې موږ غوښتل او زموږ عذاب له مجرمينو نه شي ایسارېدی. یقیناً چې د دوی په قصو کې د عقل خاوندانو ته ځانگړې پند او عبرت (پروت) دی، دا هسي له ځانه جوړه شوې وینا نه ده، بلکې تر ځان د مخکنيو تصدیق او تأیید دئ او د هر څه تفصیل او د ایمان راوړونکو لپاره لارښود او رحمت.

د يوسف عليه السلام د قصې له راوړلو نه د قرآن موخه دا وه چې د پورتنیو مهمو مطالبو تاریخي بېلگې زموږ مخې ته کېږدي، د دغو مطالبو شرح او تفصیل دا دئ: د دغو آیتونو د نازلېدو پر مهال او هغه وخت چې رسول الله صلي الله عليه وسلم د يوسف عليه السلام د قصې مختلفې او حساسې برخې او لوړې ژورې خلکو ته بیانولې؛ نو د دې قصې د اتلانو له پیدایښت او وفاته نږدې ۲۵۰۰ کلونه تېر شوي وو، دا قصه له ټولو دغو تفصیلاتو سره او هغسي چې پیغمبر عليه السلام خلکو ته بیانوله نه په کوم کتاب کې موندل کېده او نه په خلکو کې له یوه نه بل ته ویل کېده، پیغمبر عليه السلام په لیک لوست بلد نه وو چې له کوم کتابه ئې اقتباس کړې وی، مخکنيو مسخه شوو مذهبي کتابونو په ډېرې غلطې بڼې کې وړاندي کړې وه، پوښتنه دا ده چې پیغمبر عليه السلام څرنگه دا له عبرتونو ډکه تاریخي قصه په دومره دقت او تفصیل سره او په داسې اغېزناکې بڼې کې وړاندي کړه؟ څنگه و توانېدو چې د دې قصې په ترڅ کې له یوې خوا د مکې د هغه مهال وضعیت انځور کړي، له بلې خوا هغه څه په اغېزناکه توگه بیان کړي چې د ده او مخالفینو تر منځ تېرېدل او له بلې خوا د دعوت مخالفین د دې عبرتناکې قصې په هېندارې کې خپله څېره او راتلونکې وگوري او خپلې پاڼې او محتوم برخلیک درک کړي، متوجه شي او عبرت واخلي؟ او څنگه د دې قصې ټولې برخې یوه په بلې پسې رښتیاڼې شوې؟ د قریشو مشرانو هم د يوسف عليه السلام د وروڼو په څېر له رسول الله صلي الله عليه وسلم سره د رخې او کینې لاره ونيوله، د هغه پر ضد ئې د عناد او دښمنۍ لپاره ملاوې وتړلې، په خپلو

منځونو کي ئې وويل: يا هغه ووژنئ يا ئې زندان ته کبس کړئ او يا ئې له مکې نه تبعید کړئ، هغه او ياران ئې له مکې مکرمې نه هجرت ته اړ کړل؛ خو لا زيات کلونه نه وو تېر شوي چي ټول د يوسف عليه السلام د وروڼو په شان، د رسول الله صلي الله عليه وسلم مخي ته ټيټه سر او شرمېدلي ودرېدل او عذر ئې ترې وغوښت او ده هم دوی ته د يوسف عليه السلام وينا تکرار کړه: (لاتثريب عليكم اليوم)!!

پينځمېر عليه السلام په دې ټولو خبرو باندي څنگه او له کوم ځای نه پوه شو؟ قرآن فرمايي: دا غيبې اخبار دي چي الله تعالی ئې د وحې په وسيله درښيي، دا قصه ښيي چي ته په رښتيا د الله رسول يې او الهي وحې ستا لارښوونه کوي، ځکه چي له وحې نه پرته څوک په غيبو باندي نه شي پوهېدی.

تا د دې قصې په ترڅ کي ستر ستر انکار نه منونکي حقايق د خلکو مخي ته ايښي، خو ډېری خلک داسي وي چي يوازي د حقايقو په ليدو او اورېدو سره ايمان نه راوړي، برهان او استدلال ئې نه شي قانع کولی، د زړه سواندو بلونکو او داعيانو هغه سخت حرص او تلوسه چي د دوی د هدايت په اړه ئې لري، دا هم د دوی د هدايت لپاره کفايت نه کوي او داسي نتيجه نه ورکوي چي د حقايقو په محض ليدلو سره ايمان راوړي او خپل زړه او غلط افکار او عقايد شا ته وغورځوي، ډېری خلک له حاکمې وضعې سره جوړ جاړی کوي، د خپلي ټولني له روان بهير سره خوځي، دې ته ترجيح ورکوي چي له نورو سره اوږه په اوږه پر مخ ولاړ شي که څه هم هغوی په غلطو لارو روان وي، د خپلي زمانې له غوښتنو سره ځان عادي کړي، دا نه خوښوي چي په دوی، د دوی د ټولني په حالت او په حاکمې وضعې کي بدلون راشي، دعوتگران بايد د دې وضعې په ليدو ناامیده نه شي، هغه لږ شمېر خلک چي له حاکمې وضعې سره د ټکر جرأت، همت او شهامت لري او غواړي له روانې بدې وضعې سره مقابله وکړي، د خپلي ټولني د ځواکمنو جاذبو له اغېز نه د وتلو ځواک په ځان کي ويني او د حاکم نظام په جوړښت کي او د حاکم او محکوم په وضعې کي د بدلون راوستلو ضرورت احساسوي، همدغه خلک د

اسلامي نهضتونو د مشرانو او د مصلحو دعوتگرانو لپاره كافي دي، همدوی دي چي په وضعې كې بدلون راولي، د ټولني د خوځښت مسير بدلوي او بيا هغه مخالف اكثريت هم په دوی پسې روانېږي او د دوی لار تعقيبوي.

ستا د حقانيت د اثبات لپاره دا هم كافي ده چي ته د دعوت په عوض كې له خلكو نه د بدلې او عوض غوښتنه نه لرې او دا د پيغمبرانو عليهم السلام او د صالحو او رښتونو بلونكو يوه ستره نښه ده، په همدې سره يو صالح او حقيقي دعوتگر له يوه ټگمار بلونكي نه بېلولی شو، قرآن كريم له ټولو پيغمبرانو نه دا قول رانقلوي چي خپلو قومونو ته ئې ويلې: له تاسو نه څه طمع نه لرو، اجر او بدله درنه نه غواړو، موږ د عالميانو له پالونكي رب نه د اجر طمع لرو، د پيغمبرانو عليهم السلام د مواصفتو او ځانگړتياوو د بيانولو په ترڅ كې په دې صفت تركيز او په مكرره توگه د هغه يادونه بنسټي چي دا صفت او ځانگړتيا خاص اهميت لري؛ او موږ دې ته متوجه كوي چي د مشر او لارښود په انتخاب كې بايد دې ته په جدي توگه پاملرنه وكړو او يوازي هغه څوك د مشر او د ټولني د لارښود په توگه غوره كړو چي نه له خلكو نه مادي طمع لري او نه معنوي، نه دا هيله ترې لري چي وئې ستايي او مداحي ئې وكړي او نه د ځان او د خپلو خپلوانو لپاره د مادي امتيازاتو په فكر كې وي، هغه څوك چي د خلكو لارښوونه خپل ديني مسئوليت او شرعي تكليف گڼي، اجر ئې له الله تعالى نه غواړي، د حق په لار كې تر نورو زياته قرباني وركوي، نه دا چي نور خلك قربانۍ ته دعوتوي خو په خپله د نورو د خولو او وينو په بيه له جوړ شوي رنگين دسترخانه تغذيه كېږي، نه هغه چي غواړي خلك د دوی د چرچو او عياشيو په پښو كې ذبح شي، د دې لپاره قرباني وركړي چي دوی جاه او جلال ته ورسېږي، نه هغه چي غواړي په جامو او خوړو كې تر نورو امتيازات ولري او د اوسېدو ځای ئې تر نورو غوره او مرفه وي.

په آسمانونو او ځمكې كې ډېرې داسې خورې نښې نښانې تر سترگو كېږي چي د زمانې په اوږدو كې په وار وار ځان بنسټي، رابښكاره كېږي او اوږي را اوږي چي انسان د الله تعالى په لوري بلي، حق ته بلنه وركوي، د كفر له بدو پايلو نه

و پرول کوي او عبرتناکې پابلې ئې انسان ته انځوروي؛ خو ډېری خلک د دغو نښو نښانو تر څنګ په بې پروايۍ او بې باکۍ سره تېرېږي، نه فکر په کې کوي او نه عبرت ترې اخلي.

که چېرې انسان د خپل چاپیریال ښکارندو مظاهرو ته لږ ځیر شي او د خپلو کړنو په تاریخي بېلګو لږ غور او فکر وکړي، په زرګونو بلونکي او داعیان به په کې مومي چې دی د الله تعالی لوري او لارې ته دعوتوي او د سمې لارې په تشخیص او ټاکنې کې ئې مرستې ته ورځي. خو ډېر لږ کسان دا کفایت او اهلیت ترلاسه کوي، د دغو محدودو وګړو له جملې نه چې ایمان راوړي، ډېری ئې مشرک شي او خپل ایمان د شرک په ګندګیو لري، ځینې ئې داسې وي چې د الله تعالی په څنګ کې له غیر الله نه هم طمعه لري، مرسته ترې غواړي او د هغوی کورګي ته پناه وړي، ځینې ئې له غیر الله نه داسې وپېرې لکه له الله تعالی نه، ځینې ئې له غیر الله سره داسې مینه کوي چې داسې مینه او محبت یوازې له الله تعالی سره ښایي، یوه ډله ئې د غیر الله په وړاندې داسې منقاد او فرمان وپرونکي وي چې داسې انقیاد له الله تعالی پرته بل چا ته جواز نه لري... د مشرکو وګړو په پرتله د هغو سوچه او مخلصو مسلمانانو شمېر چې ایمان ئې په شرک نه دی لږل شوی، دومره دی لکه د دنگو دنگو غرونو په ډبرو بې ارزښتو ډبرو کې د قیمتي کاڼو شمېر!!

دغه کافر او مشرک عناصر چې د پیغمبرانو علیهم السلام له دعوت سره مخالفت ته ملا تړي او له حق دین سره جنگېږي، څه شي له الهي عذابو ډاډه کړي؟ ولې د قیامت له ناڅاپي راتګ نه د امنیت احساس کوي؟ آیا دې خبرې بې باکه کړي او د ګناه کولو جسارت ئې ورکړي چې له الهي عذابو وېره نه لري او ځان خوندي ګڼي او د قیامت په ناڅاپي راتلو باور نه لري؟! دا څومره بې بنیاده ډاډه دی او دا څومره جاهلانه بې باکي!!

دوی ته ووايه: موږ له تاسو نه خپله لار بېله کړې، زه او زما پلویان په بصیرت او پوهې سره د الله لوري ته بلنه ورکوو، الله تعالی له هر عیب او نقص نه

پاک گڼو او له شرک نه ځان ساتو، موږ په کایناتو کې د ژور غور او د تاریخ د دقیقې څېړنې او مطالعې په نتیجه کې خپله لار ټاکلې ده، د الله تعالی د قدرت له نښو نښانو نه د ږندو په څېر سطحې نه تېرېږو، د دغو نښو نښانو پیغامونه په غور او تعمق سره اورو او د هغوی په رڼا کې خپله لار ټاکو.

دا دعوت او بلنه نوې نه ده، له دې نه مخکې هم ډېر ستر ستر شخصیتونه تېر شوي چې په وحی سره به یې لارښوونه کېده، آیا ستا مخالفین او هغه څو اکونه چې ستا دعوت درواغ گڼي او ستا پر ضد د جنگ جبهه پرانېزي، له تاریخي حوادثو او د خپلو پخوانیو کافرو او مشرکو ملگرو له بدو پاڼو عبرت نه اخلي؟! آیا په دې نه پوهېږي چې وروستی بری به خامخا د حقپالو په برخه کېږي، په دنیا کې هم او په آخرت کې هم او اخروي اجر خو به یې د دنیا په پرتله ډېر ډېر غوره وي؟!

دا یوازې ته نه یې چې له ستونزو، کړاوونو او مخالفتونو سره مخامخ یې، په ډېرو پیغمبرانو باندې داسې سخت او له زغملو او چت کړاوونه راغلي او د مخالفینو له داسې شدید مخالفت سره مخامخ شوي چې د اولوالعزمه پیغمبرانو علیهم السلام د یاس او ناامېدې اسباب یې برابر کړي، هغوي له داسې وضعې سره مخامخ شوي چې گمان یې کړی د دعوت د بریا په اړه د دوی باور له گمان او غولوونکو هیلو پرته بل څه نه وو، ځان یې په کلکې محاصرې کې موندلی، ټولې لارې یې پر خپلې مخې بندې لیدلې او د بري امکان او احتمال ورته په نشت برابر او محال معلوم شوی. په همدغسې یوې ستونزمنې او له کړاوونو نه ډکې مرحلې کې الهي مرسته ورسېدلې، یاس او ناامېدې یې ختمه شوې او مخکنۍ هیلې یې رښتونې ختلې، د نجات بېرې یې له طوفانونو تېره شوې او د نجات او بریا ساحل ته رسېدلې او په همدغې مرحلې کې د دوی پر دښمنانو او مخالفینو باندې الهي عذاب نازل شوی او په کلکه مؤاخذه شوي. تر څو چې پیغمبران نه دي مایوس شوي، د دعوت کار یې پر مخ بولي؛ او د خپل قوم له هدایتته یې طمع نه ده شکېدلې، الله تعالی د دوی پر مخالفینو د عذاب لېږل ځنډولی، خو کله چې قوم

دوی ته د رد ځواب ورکړی، دوی ئې رټلې، شړلې او د دوی په خلاف ئې د جنگ جبهه پرانیستې، الهي عذاب پرې نازل شوی، مهلت ئې پای ته رسېدلی او تېر ئې ټول شوی.

قرآن چي کومي تاريخي قصې زموږ مخي ته ايښې دي، د تاريخ په لوړو ژورو کي د حق او باطل ترمنځ د تصادم او نښتو کومي پېښي ئې بيان کړې دي، په دې کي د عقل خاوندانو ته عبرتناک درسونه دي، دا د نورو کتابونو د هغو قصو په څېر مه گڼئ چي قصه خوښو له ځانه جوړې کړې، قرآن د تاريخ د ټولو دردمنو، زړه سواندو او صالحو بلونکو او دعوتگرانو او د دوی د رښتوني الهي دعوت تصديق کوي، هر څه ئې په ډېر دقت او تفصيل سره بيان کړي، څوک چي د حق په لټه کي وي او پر حقايقو د ايمان راوړلو اراده لري، دا کتاب به ئې لارښود وي او د ده لپاره د الله تعالی د رحمت او پېرزوينې ډالی.

بايبل د دې قصې په پای کي ليکي: (يوسف د کورنۍ غړو ته وويل: زه فرعون ته وایم چي تاسو شپني کوله، دا دنده له نيکونو په ميراث درته پاتې ده... اوس له خپلو رمو سره مصر ته راغلي یئ... تاسو به هم فرعون ته همدا خبره وکړئ... که دا ځواب ورکړئ نو هغه به اجازه درکړي چي په جوشن کي پاتې شئ... د نورو سيمو خلک له شپنو کرکه لري... فرعون دوی ته په جوشن کي د پاتې کېدو اجازه ورکړه... يوسف خپل پلار هم فرعون ته راوست او هغه فرعون ته برکت ورکړ!! ... قحطي ورځ په ورځ زياتېده... يوسف د مصر او کنعان د خلکو ټولي پيسې د غلې په بدل کي ترلاسه او د فوعون په خزانه کي ئې جمع کړې... کله چي د خلکو پيسې ختمې شوې، يوسف ورته وويل: څاروي مو راکړئ چي په بدل کي ئې غله درکړم... دوی مجبور وو د يوه کال غلې په بدل کي د ولس ټول څاروي د فرعون په واک کي شول... خلک بيا راغلل، غله ئې وغوښته او وئې ويل چي اوس خو نه پيسې لرو او نه څاروي، له ځان او ځمکو پرته بل څه نه دي راته پاتې... يوسف د دوی ټولي ځمکي د فرعون لپاره ترې واخيستې... او په دې توگه ټول مصريان د فرعون غلامان شول... يوسف يوازي د کاهنانو ځمکي ترې واخيستې،

دا ځکه چې هغوی ته ئې وړيا خواړه ورکول نو د خپلو ځمکو پلورلو ته اړ نه ول... نو يوسف خلکو ته وويل: ما تاسې او ستاسو ځمکي د فرعون لپاره پېرلې اوس به تاسو ته تخم درکوم چې وئې کړئ او د لو په مهال به پنځمه برخه فرعون ته ورکوي او پاتې به ئې ستاسو او ستاسو د څارويو خوراک او د راتلونکي کال د تخم لپاره وي... دوی ورته وويل: تا راسره بښگړه کړې ده، موږ راضي يو چې له دې وروسته د فرعون غلامان وو!!

گورئ چې بايبل يوسف عليه السلام د يوه داسي انسان په څېره کي انځور کړی چې د فرعون خادم دئ، د ولس له مجبوريتونو نه ئې د فرعون په گټه استفاده وکړه، د ولس هر څه ئې ترې واخيستل او د فرعون په واک کي ئې ورکړل او ټول مصريان ئې د ده غلامان کړل!! آیا تردې د ستر ظلم او تېري تصور کېدی شي؟ آیا داسي انسان تر فوعون هم لوی ظالم نه دئ؟ آیا دا ممکنه ده چې عادل او مهربان خدای داسي څوک په پيغمبرۍ غوره کړي؟! له دې دروغجنې وينا نه د بايبل د ليکونکې موخه دا ده چې خپلو پلويانو ته ووايي: مهمه دا ده چې اسرائيليان وژغورلی شي، که په هره بيه وي، حتی د فرعون د ملگرتيا په بيه او حتی د فرعون پښو ته د يوه لوی ولس د غورځولو او د دوی په غاړه کي د غلامۍ د کړۍ اچولو په بيه!! ځکه چې ستاسو جد يوسف عليه السلام همداسي کړي وو!! ښايي يهودي مارکس او هيگل د ځمکو د دولتي کولو نظريه د بايبل له دغې برخي اخيستي وي!! خو تاسو د بايبل دا نظر له اسلام سره مقايسه کړئ چې وايي، ځمکه د هغه چا ده چې کړي ئې!! واکمن د خلکو له شتمنيو نه يوازي عشر او زکات ترلاسه کولی شي، خو دا د واکمن حق نه بلکي د (فقير او مسکين) حق دئ چې حکومت ئې له شتمنو اخلي او په نېستمنو ئې وېشي. قرآن دا د يوه ظالم او فرعوني نظام ځانگړتيا گڼي چې واکمن ئې ځان ته ټولواک وایي او د ملک او ولس ټولي شتمنۍ د ځان بولي، قرآن پيغمبران عليهم السلام او د دوی تگلاره د موسی عليه السلام په څېره کي داسي انځوروي چې هم د ظالم فرعون، هم د ټگمار هامان او هم د شتمن قارون مقابلې کوي، يو ئې د ظالمانه اقتدار بېلگه، بل

ئې د ټگمارو مذهبي مشرانو بېلگه او درېیم ئې د حريصو شتمنو او بډایانو بېلگه. قرآن وايي چې د تاريخ په اوږدو کي تل دغو دريو طبقو د پيغمبرانو عليهم السلام مقابله کړې، خو بايبل يوسف عليه السلام د فرعون او کاهنانو ملگری معرفي کوي، د فرعون په گټه د عام ولس شتمنی. مصادره کوي او کاهنانو ته امتيازات ورکوي، په اسلام کي نه خاصه مذهبي طبقه شته او نه د دوی لپاره ځانگړي امتيازات، اسلام فرعوني نظام په دې خاطر محکوموي چې خلک ئې په ډلو ډلو وپشلي وو، طبقاتي نظام ئې رامنځته کړی وو، چارواکو ځان ټولواک گانو او د ولس په شتمنيو کي ئې د هر راز تصرف حق ځان ته ورکاوو.

بايبل دا قصه او د (پيداېښت) کتاب په دې بېهوده خبرو پای ته رسوي:

(يعقوب له مرگه مخکي يوسف ته وويل: لوږه وکړه چې ما به په کنعان کي ښخوې... د ده دوو زامنو ته ئې برکت ورکړ... د کشر پر سر ئې ښی لاس او د مشر پر سر ئې کين لاس ايښی وو... يوسف وويل: پلاره تا اشتباه کړې... ښی لاس د مشر پر سره کېږده... هغه ورته وويل: زه پوهېږم چې څه کوم... کشر به تر ده مخور او ستر وي او د ډېرو ولسونو پلار به وي... يوسف ته ئې وويل: زه خپله ټوله ځمکه هم تا ته سپارم... زامنو ته ئې وويل: زما خوا ته راغونډ شئ چې درته ووايم پر تاسو به څه حالت راشي!!!... رؤبي ته ئې وويل: ته د سيند د څپو په څېر څپانده يې... خو په دې خاطر چې زما پر يوې مېرمنې دي جنسي تېری کړی له دې وروسته به په خپلو وروڼو برلاسی نه يې... شمعون او لاوي ته ئې وويل: تاسو بې رحمه او بې انصافه يې... يهودا د زمري د هغې بچي په څېر دئ چې له ښکاره وروسته وېده شوی وي، څوک دا جرأت کولی شي چې هغه راوښ کړي... د سلطنت او پاچايۍ عصا به تل د ده په لاس کي وي... بولون به د دريا ساحل کي مېشت شي... يساکار د بار وړونکي حيوان په څېر دئ... دان د هغه مار په څېر دئ چې په لاري کي د آسونو پښې چيچي... په جاد باندي به بريدونه وشي... اشي به ښېرازه ځمکي لري... نفتالي هغه غرڅه دئ چې ښکلي بچيان زېږوي... يوسف هغه مېوه لرونکې ونه ده چې د ويالې پر غاړه ئې ځانگو سيوری غوړولی وي... بنيامين د څيرونکي

لېوه په خېر دئ چې په سباوون کي خپل د بنمنان داري او ما بنام هغه څه وېشي چې تر لاسه کړي ئې دي!!! بيا د يعقوب عليه السلام او يوسف عليه السلام د مړينې خبره کوي او په همدې سره دا قصه او دا کتاب پای ته رسوي.

د بايبل له منونکو پوښتنه کوو: که دا د برکت ورکولو خبره رښتيا وي او يعقوب عليه السلام د دې واک او اختيار درلودی چې چا ته برکت ورکړي او بختور ئې کړي، نو آیا ده به د خپلي کورنۍ له کوم غړي سپمولی وو؟ آیا دا مجال به پاتې وو چې ځيني ترې محروم شي؟ ولې به ئې د ځينو په هکله هغه خبري کولې چې بايبل ئې ادعا کوي؟ هيڅ پلار نه غواړي چې ځيني زامن ئې ښه او ځيني بد وي، پلار د خپل هيڅ زوی بدبختي او له سعادت نه محرومیت نه خوښوي!! د بايبل دا خبره بې بنسټه او واهي ده چې د ښه پلار ټول اولاد به ښه وي او د بد پلار نسل به ټول بد وي، که داسي وي نو د يعقوب عليه السلام په ټول اولاد کي به يو هم داسي نه پيدا کېدو چې د بايبل په وينا ئې ورته ښېرا کړې او بد ئې گڼلې!! د انسان ښه والی او بد والی د ده په تربیې او روزني پوري تړلی، هيڅوک له خپلي مور شرير او بد دنيا ته نه راځي او هيڅوک په دې وجه له نورو غوره نه شي کېدی چې په ځانگړې کورنۍ کي پيدا شوی، د آذر په کور کي ابراهيم پيدا کېږي او د نوح په کور کي داسي زوی او مېرمن چې د ده په ځای د کافرانو ملگرتيا کوي.

د بايبل له ليکونکي پوښتنه کوو: آیا ممکنه ده چې د يعقوب عليه السلام په خېر ستر شخصیت دې د خپلو زامنو په وړاندي يوه زوی ته گوته ونيسي او ودې وايي: ده زما په مېرمني تېری کړی!! آیا کوم شريف انسان به داسي بد زوی له ځان سره وساتي؟ آیا کوم غيرتي ورور به داسي بدکار ورور په خپلي خوا کي ومني او له هغه سره به گډ ژوند ته تيار شي!! تاسو به په بايبل کي دا وگورئ چې د ټولو پيغمبرانو عليهم السلام په ضد ئې ډېري کرکجنې خبرې کړې دي او هر يو ئې په يوې او بلې گناه متهم کړی، دا ښيي چې بايبل د کوم مسيحي لخوا نه بلکي د مسيحييت د ستر دښمن له لوري ليکل شوی، زه په ډېر ډاډ او يقين سره ويلی شم چې بايبل د روميانو په لارښوونه او لگښت او د پولس په خېر د داسي خلکو په

لاس ليكل شوی چې د روميانو له لوري د همدې کار لپاره گمارل شوي او وظيفه ورکړی شوې چې د مسيحيانو ټول پيغمبران او لوړ لوړ شخصيتونه په سترو سترو گناهونو متهم کړي، ما په ټول بايبل کي له آدم عليه السلام نه تر ابراهيم عليه السلام او عيسى عليه السلام پوري داسي کوم پيغمبر ونه موندو چې بايبل دي روغ پرېښی وي او هغه دې په کومي ستري گناه او غلطۍ نه وي متهم کړی!!
 څنگه ممکنه ده چې يو خداى پال انسان به د الله تعالى د پاک لمنو او معصومو رسولانو په هکله داسي جسارت کوي او دوى به په داسي لويو لويو گناهونو تورنوي!!

قرآن د بايبل د دې بېهوده ويناوو او يعقوب عليه السلام ته د داسي پوچو او سپکو خبرو او بې بنسټو وړاندوينو د منسوبولو په خلاف فرمايي چې يعقوب عليه السلام له مرگه مخکي خپل زامن راغونډ کړل او ورته ئې وويل: له ما نه وروسته به د چا عبادت کوئ؟ هغوى په ځواب کي وويل: د هغه يوازني رب عبادت به کوو چې ستا او ستا د پلرونو ابراهيم، اسمعيل او اسحاق رب دئ او مور ورتنه منقاد يو. او بيا د مخکنيو شخصيتونو په اړه د بحث په هکله يوه ډېره جامع لارښوونه کوي او د هغو خلکو غلطې انگېرنې تصحيح کوي چې نېکو شخصيتونو ته د ځان منسوبولو له لارې د امتيازاتو ترلاسه کول او ځان تر نورو غوره ثابتول غواړي، دغه غلطه انگېرنه ده چې قومي او نژادي تعصبات زېږوي او د سترو سترو فتنو او لويو لويو جگړو باعث گرځي، قرآن فرمايي:

﴿لَا يَجْعَلُ اللَّهُ لِلْأَعْيُنِ عِلْمَ حُجْرٍ مُّسْتَوِيٍّ وَلَا لِلْأُسْنِ أَعْيُنَ مُّسْتَوِيٍّ﴾

البقرة: ٢٨٢

﴿لَا يَجْعَلُ اللَّهُ لِلْأَعْيُنِ عِلْمَ حُجْرٍ مُّسْتَوِيٍّ وَلَا لِلْأُسْنِ أَعْيُنَ مُّسْتَوِيٍّ﴾

دا يوه ډله وه چې تېره شوه، دوى ته خپلي لاس ته راوړنې دي او تاسو ته خپلي (دوى به د خپلو کړو وړو بدله ترلاسه کوي او تاسو د خپلو کړو وړو)، له تاسو نه دا پوښتنه نه کېږي چې هغوى څه کول!!

يعني هر څوك به د خپلو عملونو په اړه پوښتل كېږي، نه يو د بل ځواب وركولى شي او نه يو د بل د كړو وړو په وجه مكافات او مجازات كېږي!! او دا د بايبل د ليكونكي او د بايبل د منونكو او د ټولو هغو خلكو په خولې ستر او سخت گوزار دى چې په نسلي امتيازاتو باور لري او گمان كوي چې معنوي او مذهبي مقام او منزلت يو داسي موروثي توكى دى چې له پلاره اولاد ته انتقالېږي، لكه څنگه چې د بايبل بنسټ په همدې غلطې انگېرنې اېښودل شوى، په ټولو جاهلانه او محرفو مذهبونو كې به وگورئ چې دا انگېرنه ئې بنسټ دى، مذهبي او معنوي مقام موروثي توكى گڼي، په نسلي امتيازاتو باور لري، يوه خاص ټبر ته پر نورو ترجيح وركوي، د عمل او عقيدې پر ځاى نژادي اړيكي او معروفو شخصيتونو ته انتساب خداى ته د تقرب وسيله بولي، په ټولو دغو محرفو مذاهبو كې دا خبره شريكه ده چې خداى له يوه خاص توكم سره خاص تعلقات لري، هغه ورته تر نورو نازولى دى، خداى ټول خلك يو برابره دي پيدا كړي، ټول توكمونه يو شانته نه دي، د دغو مذهبونو توپير يوازي په دې كې دى چې هر يو خپل خاص او ځانگړى توكم د خداى نازولى توكم گڼي.

د سم او ناسم مذهب، صحيح او ناصحيح مسلك، اصلي او جعلى دين تر منځ د قضاوت په اړه دا د يوه ستر اصل په توگه په پام كې ولرئ چې: كوم يو ئې په توكميز توپير باور لري او خاص توكم ته پر نورو ترجيح وركوي او كوم يو ټول انسانان برابر او د يوه پلار اولاد گڼي، كوم يو مذهبي مقام موروثي توكى گڼي او كوم يو ئې د انسان عمل او عقیده د ده د معنوي مقام او منزلت معيار گڼي، ناسم مذهب هغه دى چې د معنوي مقام په اړه د بايبل په څېر قضاوت كوي او سالم مذهب هغه دى چې قضاوت ئې قرآن ته ورته وي او وايي:

قُلْ إِنَّمَا أَدَّبْتُ الْقُرْآنَ بِمَا بُدِّئْتُ بِهِ (سوره اعراف 53)

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

د قرآن پلوشې

د يوسف سوره

حکمتيار

پلورل شوی صحرائی زلمی!

څنگه له زندانه قصر ته ورسېد

او د نړۍ د ستر او متمدن هېواد پاچا شو؟

راشئ د یوسف له سوري ټي زده کړو!

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**